

Janjana

Nibina-murrada ngarrenuminabilyerrika-mulangwa Neningikarrawara ngakwurra-langwi-yada

¹ Adinu...ba-wiya arakburakba-kiya-wiya nambilyumurra eneja nakina Jesus Christ nibina ngarrenuminabilyerrikama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara ngakwurruwa-langwa. Nara-wiya ambaka nakina Neningikarrawara kiningekburaka amurndakenena angubina iya angalya, akini-yada ngawa nakina-murrada nambilyumurra arakba Neningikarrawarmanja. Biya nakina-murrada akwa Neningikarrawara wunalakina wunididirrburakiya ngawa-da.

² A...rakba-wiye-ka adinu...ba-wiya nambilyuma nakina-murrada Neningikarrawarmanja. ³ Eneja nakina Neningikarrawara ningekburakama angubina-murriya iya angalya-murriya iya warnumamalya akwa enejukwaba nakina-murrada ningekburakama amurndakenena nenungwunyirrkwajuwama wunalakina wunididirrbura. Angkwulyumidalangwa aduwaba ngakwurraja ngarrirringkinama ngarna ngarnumamalya, wunalakina neningekburakama nakina-murrada ngawa akwa Neningikarrawara.

4 Nakine-ka kenuminabilyerrikinama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara warnumamalya-langwa akwa kenenibikinama warningangkawura wurrakina. Wuburra-kiya wurrakina nenuminabarrakajinama bajananga alarrumur.da-manja warnumamalya-langwa warnikirringki-yada dirrbura, ngalaja ena-langwa ayakwa nuwabilyerridinuma warnikumiringki-yada ngawa dirrbura enuwa-langwa. 5 Wuburra-kiya bajananga ebina nuwabarrakajinama ngawa akina-manja alarrumur.da, nakina-murrada-bina ngawa niyaminjamama nenuminabilyerrikama Neningikarrawara warnumamalya-langwa. Aburraja wurrukwala narrumadidanguma aburra-langwa mada akena wurrakina-murrada ngawa nara kenungwanjajuwa nakina kenuminabilyerrika nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara wurrukwala-langwa.

6 Umba eneja nakina Neningikarrawara nenilarrkama nuwilyaba nenungkwarba enenu-wa angalya. Nenimikirra nakina Janjana. 7 Biya nilikenuma nakina ngarnumamalyu-wa nenikumaki-yada amamalya alyangmandukwuna ayakwa Jesus-langwa nibina-langwa nenimikirra Nenikilarrkabarraka. Biya ngarrenumakama ayakwa kajungwa ngarrababurna-langwa ngarnumamalya akuwerrikambilyi-yada nakinu-wa Nenikilarrkabarraka. 8 Nare-ka nakina Janjana Nenikilarrkabarraka umba

nibina nenilarrkama Neningikarrawara yangk-wurrangwa nenikuminiyengbi-yada ayakwa nakina-langwa Nenikilarrkabarraka. ⁹ Nakina Nenikilarrkabarraka niyirrbiyirba ngawa niyengbiyengbinama alyangmandukwuna ayakwa akwa nilikenuma ngarnumamalyu-wa kajungwa kuwabilyerridini-yada ena-langwa ayakwa ngarnikumuringki-yada ngawa dirrbura Neningikarrawara-langwa ngarrumurndakeyina.

¹⁰ Aburnaja wunalakina nakina-murrada akwa Neningikarrawara neningekburakama ababurna-langwa. Biya nakina-murrada ngawa nilikenuma yangkwurrangwa enenu-wa angalya, biya ngarnumamalya-manja arakba nambilyuma nakina. Akena nara ngakwurraja akinumumiringka. ¹¹ Nilikenuma nakina ena-langwu-wa ngarnumamalya Ngarningijudiya, akena ngarruwaranguma ngarrakina, nara akingayindanga. ¹² Uмба aburraja wurrukwalawarnumamalya neningayindanguma nakina, nara kawaranga umba nawerrikambilyuma enuwa-manja. Kembangirra niyamama wurrumurndakibinamanja warnumamalya nawerrikambilyumurrumanja enuwa-wa, “Amandangwe-ka Neningikarrawara-langwa kirriyukwayuwa yikiyamini-yada kirrakina,” niyamama nakina-murrada. ¹³ Akena aburraja wurrakina wurriyukwayuwa, nara keyama karukwularrina wuburra wurrakina narrarangbinama wurrangariya, akwa nara wurrirndarringba akwa wurrungwarringba

karrarukwularrijuwa wurrakina, umba eneja nakine-ka Neningikarrawara, nakina-bina nenirukwularrijuwama ena-langwi-yada wurriyukwayuwa.

¹⁴ Umba eneja nibina-murrada ngarrenu-minabilyerrikama nabuwarrukwajungwunu-mulangwa Neningikarrawara ngakwurruwalangwa, nenumamalyidinuma nakina wuburra ngakwurruwa. Nirukwularruma nuwilyakama amadangkwa iya adidira akwa kembirra nambilyuma yelakwa yirriyakeyinuma yarnumamalya-manja. Numinababurna akwulyelyingma numarngkirre-ka nakina akwa niyirrbiyirriba ngawa niyengbiyengbinuma alyangmandukwuna ayakwa. Yirraja yirruwa yinirringkama nakina narrubuda nukwulyubena nilyengma, nibina nuwilyabama Nenikuwenikba nilikenuma angaluba ena-langwa-langwa Nungwenikba akwa yangkwurrangwa.

¹⁵ Umba eneja nakina Janjana nenumakama alyangmandakwuna ayakwa ena-langwa-langwa warnumamalyu-wa akwa niyama, “Nakalangwa-bina nibina ngarramakama ngayuwa. Ningiyamama, ‘Nakina kinarijidinama kinilikajama ngayuwa-manja arija-langwa nubukwaya. Narume-ka nilyengma nakina nenumamalya umba nganja ningaba-kiya ningena mena nakina neningadinakba arakba nambilyuma nara-wiya ngayuwa kirukwularrina,’ ningiyamama,” niyama nakina Janjana.

16 Numinababurna akwulyelyingma ena-langwa akwa numarngkirra, kembirra arakba niyamama eningaba ngakwurruwa-manja ngarrababurna-manja akwa niyaminjaminama ngawa aduwaba-da. 17 Eneja nakina Neningikarrawara nenukwama eningarumuruma ayakwa ena-langwa nakinu-wa Mawijija. Akena nenilarrka-manja Jesus Christ nenikenumamalyidi-yada, eneja kembirra ngarrenuwilyakajuwama nilyelyingminumulangwa numarngkirradinu-mulangwa ngakwurruwa-manja akwa niyengbiyengbinumulangwa alyangmandukwuna ayakwa. 18 Nare-ka aburraja warningerribirra warnumamalya kenirringka-langwa nakina Neningikarrawara. Umba eneja yimbukwa Nenikuwenikba ena-langwa nenirringkama nakina, mena wunididirbura-kiya wunalakina akwa nenarndakilyangbadama Nungwenikba-manja. Kembirra Nenikuwenikba ngarrenuminabilyerrikama nabuwarrukwajungwunumulangwa Nungwenikba ngakwurruwa-langwa ngarnikeningmidi-yada.

Janjana nibina Nenikumingekingambaja nenumaka-mulangwa ayakwa warnumamalyamanja Jesus-langwa

19 Aburraja WarningiJudiya wurububungkawa narralarrka wurrumurndakakina WurruMinida warnungkwarba iya WurruBarija warnungkwarba akwa wurribina warnungkwarba nawar.duwar.danguma warka Neningikarrawara-langwa-manja

angalya angaluba Jirujalema-langwa akwa angerriba nambilyu-murruwa Janjana kajungwa warnikiyengkilabi-yada enuwa-wa ayakwa. Biya nenirringka-manja wurrakina Janjana, neyama enuwa-wa, “Ningkumiyambena ningkena ningkenumamalya?”

²⁰ Eneja Janjana nara kinuwaranga umba nenuminilawurrakaja ayakwa dirrbura aburruwa-wa akwa niyama nakina, “Nara ngayuwa ningena ningibina kenuminijiraba kenijirrkumarna amalyirra Neningikarrawara ningeningadinubawiya ningeningadinakba,” niyama Janjana.

²¹ Biya, “Ningkumiyambena kembirra ningkena? Elaya-na?” neyama wurrakina. Eneja niyama Janjana, “Nara ngayuwa ningena Elaya.” “Umba ningkumiyambenana? Jerriya ningkakina ningkibina ningkingka-dangwa Neningikarrawaralangwa ningkenikumakumaka ayakwa nibina nenikilarrka ambaka-murra?” neyama wurrakina. Eneja niyama ngawa, “Nara!”

²² Kembirra aburraja neyama enuwa-wa, “Yirrumaka arakba! Ningkumiyambena ningkakina? Aba yikilawurrakaji-yada ayakwa angerriba wurrumurdakibinu-wa warnungkwarba wurribina yirrabularrkenu-murruwa yirruwa. Kembirra yengbijajungwuna ningkumiyambena ningkenimikirra!” neyama wurrakina Janjanu-wa.

²³ Eneja niyama Janjana, “Arakburakba-kiyawiya niyamama nakina Ajaya, ‘Nuwilyaba nenumamalya nardirdenama nakina

alarrkingburingka-langwa angalya nara-murrilangwa alikira. Enea kembirra ayakwa ena-langwada: Wurrumadirrburakina mamurukwa kirrakina kajungwa nenikiliki-yada nakina Nubungkawa makina-manja,' niyamama nakina Ajaya. Ningakina-bina ngayuwa ningibina ningardirdanguma ningenumamalya-da! Kembirra ningena arakba-da!" niyama Janjana aburruwa-wa.✧ ²⁴⁻²⁵ Aburraja WurruBarija warnungkwarba neyama enuwa-wa, "Nara ningkakina ningkibina kenijirrkumarna Neningikarrawara ningkeningadinuba-wiya akwa nara ningkakina Elaya akwa nara ningkakina ningkibina Neningikarrawaralangwa ningkenikumakumaka ayakwa, umba miyambena-burra ningkena kembirra ningkar-ramingekingambajinama warnumamalya?" neyama wurrakina.

²⁶ Eneja niyama Janjana wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba, "Akungwa-murra ngayuwa ningena ningarramingekingambajinama warnumamalya umba wurruwilyaba warna ngarningka yelakwa warnumamalya nuwambilyama karningbala ambaka nungkwurruwa. ²⁷ Nakina-bina nibina nenikilika ambaka-murrumurra arija-langwa ngayuwa-manja-da. Akena ngayuwa ningena ningeningeningaba-ma ningenikuwar.da-langwa ena-langwa warka akwa ningenikaburawakalangwa ena-langwa eningalika," niyama nakina Janjana aburruwa-wa.

✧ **1:23** Ajaya 40:3

28 Akina-bina angalya Bediniya neyengbeyinu-murrumanja amurndakakina ayakwa Janjana akwa wurrumurndakakina warnungkwarba, ebina alyengmilyengma-langwa adalyuma emikirra Jardina, nambilyu-murrumanja Janjana nenumingekingambajuwa-murrumanja warnumamalya. Janjana niyengbinu-mulangwa ayakwa Jesus-langwa-langwa.

29 Mingka-wiya mamawura Janjana nenirringka nakina Jesus nilikenuma enuwa-wa akwa niyama ena-langwu-wa warnumamalya, “Kwurruwa! Kwuja! Wunirringka nangaba nenungkwarba! Neningikarrawara-langwa nakina. Nakaka-bina wuburra ebina jiba narruwarduwardangumurra niyaminama. Naka-bina ngarnikuminuwurriyada awurruwurrariya ngakwurra-langwa-da!

30 “Akiyadibina-wiya ningiyamama ngayuwa ngarramakama, ‘Nuwilyaba nenungkwarba nubukwaya yangkwurrangwa kinilikajama kinarijadinama arija-langwa. Akena narume-ka nilyengma nakina umba ningaba-kiya ningena mena neningadinakba arakba nambilyumurra nara-wiya ngayuwa kirukwularrina nganjukwaba,’ ningiyamama ningibina adinakba-kiya. Kembirra naka-bina-da ngarrakaka-murrada-da!

31 “Akini-yada ngawa ningiyengbinu-manja amurndakakina ayakwa ngayuwa, ningeningbale-ka nganjukwaba nakina-langwa nenungkwarba. Mama ningeningbala nakina umba ningilikenuma ngayuwa yangkwurrangwa

ningenikumingekingambaji-yada akungwa-
 murra nungkwurruwa-wa KarningiYijireyilu-
 wa karnumamalya, karnikeningmidi-yada
 nakina-langwa aduwaba,” niyama nakina
 Janjana ena-langwu-wa warnumamalya.
³²⁻³³ Kemberra niyama nakina nenumakamura,
 “Ningeningbale-ka nganjukwaba nakina
 umba ebina-wiya Neningikarrawara
 nginilarrkama ningenikumingekingambaji-yada
 karnumamalya karna, akwa niyamama nakina
 Neningikarrawara ngayuwa-wa, ‘Kinirringki-
 nama nungkuwa Nenumawurrina kinijadena
 kinidirrindama akwa kinambarrinama
 nuwilyaba-manja nenungkwarba. Nakina-bina
 nenungkwarba nenikuminyangburrukwaji-
 yada Nungwurriyaka Nenumawurrina
 nungkwurra-langwa yukwudukwuda,’
 niyamama Neningikarrawara ngayuwa-manja.
 Kemberra amandangwa ningenirringke-ka
 Nenumawurrina nijadinga abalkaya-langwa,
 biya nidirrirnda numurndamurndirra nambur-
 ringa arakba nibina-manja nenungkwarba,
 ningeningbala-wiya nganjukwaba nakina.
 Wuburra laka dimirra ambaka-langwa
 yingambarrinama, niyamama enejukwaba
 Nenumawurrina nakina, nambarrinama nibina-
 manja nenungkwarba. Ningeningbale-ka
 amandangwa nakina, ³⁴ umba nganyangwa-
 murra menba ningenirringkame-ka nakina
 Nenumawurrina. Kemberra ngarramak-
 inama ningena nakina nenungkwarba
 Neningikarrawara-langwa Nenikuwenikba
 nakina-da!” niyama Janjana ena-langwu-wa

warnumamalya.

*Wuneningadinuba-wiya nenaburrakiyuwarnu-
mulangwa Jesus-manja*

³⁵ Mingka-wiya mamawura Janjana
nenumingekingambajuwa-mulangwa Jesus,
enuwa Janjana akwa wunambilyuma
wunenikabuburrakiyuwa ena-langwa
nabukalkilkayanguma akwiyakbidjina
adalyuma emikirra Jardina. ³⁶ Biya nenirringka
Jesus nakina nalilikena yakwujina. Biya niyama
Janjana wunalakina-kiya-wa, “Kwurruwa!
Kwuja! Wunirringka nangaba nenungkwarba!
Neningikarrawara-langwa nakina! Wuburra
jiba niyaminama,” niyama.

³⁷ Kembirra aburnaja wunalakina
wunenikabuburrakiyuwa Janjana-langwa
nenengkirrikena nakina niyengbinuma ayakwa.
Kembirra nenilalika nakina Janjana umba
nenilikena wunalakina neniyuwarna Jesusuwa.

³⁸ Eneja nerrikerra nakina Jesus akwa nenir-
ringka wunalakina neniyuwarnuma enuwa-
manja akwa niyama, “Miyambena kinandiyama
kinalakina?” Aburnaja neniyama, “Rebaya,
nga-manja ningkena ningkumungkwumungkwu-
lama?” neniyama. Akine-ka ekirra Rebaya
neyaminama “Nenikakakirumaka.”

³⁹ Eneja niyama, “Kwa, ngarrubuk-
wurruwa ngarrubukilikaja kajungwa
yikinirringkini-yada ebina angalya ngayuwa
ningumungkwumungkwula-murrumanja,”
niyama Jesus. Kembirra nabukilikena-da.
Akena nalarruwurada arakba. Kembirra

nenambilya wunalakina enuwa-manja makiniyada meningilarruwura.

⁴⁰ Nuwilyaba nakina nenungkwarba Endiruwa nenimikirra, wunumangadiyerra-manja Jayumuna Bida-langwa. ⁴¹ Biya warena-bawiya ngawa nilikena nenakburranga enalangwa nerrkuwenikba Jayumuna akwa niyama enuwa-wa, “Yirruwe-ka yarna yinakburrangama nibina Neningikarrawara nenikilarrka yangkwurrangwa nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra neningadinubawiya neningadinakba,” niyama Endiruwa. Akine-ka ekirra “Christ” neyaminama “Nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinubawiya neningadinakba.” ⁴² Kemberra nenuwilyaka nerrkuwenikba Jayumuna Jesusuwa. Eneja Jesus nenirringka enuwa-wa, akwa niyama, “Nungkuwa ningkena Jayumuna-na? Ningkibina ningkenikuwenikba Janjana-langwa-na? Kemberra aduwabalangwa ningkena kabiyengbijnama nungkuwa ningkena ningkenimikirra Bida,” niyama Jesus enuwa-wa. Akine-ka ekirra neyaminama “Angwarnda yinijirra.” Jesus nuwekbalycinumulangwa Biliba akwa Nedeniyela ⁴³⁻⁴⁴ Biya arakba ngarningka mingka-manja mamawura nakina Jesus nilyangkuwerribikajungwunuma nenikiliki-yada akinu-wa aruma angalya emikirra Keliliya. Kemberra yakwujina ngawa nakina nenakburrangama Biliba nibina nambilyuma akina-manja angalya eyukwujiya Bejeda, ebina-manja ngawa nenambilyu-

murrumanja Endiruwa akwa ngawa Bida. Biya Jesus niyama Bilibu-wa, “Kwa! Likaja ngayuwanja!”

⁴⁵ Eneja kembirra nakina Biliba nilikena akwa nenuminandeya Nedeniyelu-wa akwa nenakburranga akwa niyama enuwa-wa, “Ningkeningma nibina nenungkwarba ebina narrarikarrangu-mulangwa Mawijija akwa Neningikarrawara-langwa warnikumakumaka ayakwa? Naka arakba amandangwa yinakburrangame-ka. Jesus-eka nakina NeningiNejirida nenungkwarba, Jawijibalangwa nenikuwenikba,” niyama Biliba.

⁴⁶ Niyama eneja Nedeniyela, “A.a! Nara ebina eningaba angekburakajungwuma alikama akina-langwa angalya Nejirida!” niyama nakina. Eneja Biliba niyama enuwa-wa, “Kwa! Likaja nungkwabakiyaba andiya!” niyama Biliba.

⁴⁷ Eneja Jesus nenirringka nakina Nedeniyela nilikenuma enuwa-wa akwa niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warningakwujina warnumamalya Nedeniyela-langwa, “Nakakabina nenungkwarba nubukwaya nilikajamurra, nilyangmandukwuna nenikaduwa numirarrngba ngakwurra-langwa-langwa wurrumirumiranyungwa WarningiYijireyilalangwa! Naka nenumamalya nara ekadikama ngarnumamalya-manja,” niyama Jesus aburrawa-wa.

⁴⁸ Eneja Nedeniyela niyama enuwa-wa, “Ngamanja ningkena-bina ningkeningmidinuma ngayuwa-langwa?” Eneja Jesus niyama

enuwa-wa, “Ebina-wiya Biliba nardanga-wiya nungkuwa-wa, ngayuwa yirraringkama nungkuwa manyungwunya-manja,” niyama nakina.

⁴⁹ Umba niyama Nedeniyela, “Mungkwa-ba, nungkuwa ningkakina Neningikarrawara-langwa Ningkenikuwenikba akwa Ningkumikbiyiya-dangwa YarningiYijireyila-langwa,” niyama nakina.

⁵⁰ Kembirra eneja Jesus niyama, “Wa! Jerriya ningkuwerrikambilya kembirra ngayuwa-manja arakba yirramaka-mulangwa ningena yirraringka-mulangwa nungkuwa mibina-manja manyungwunya? Ambakamurra kembirra nungkuwa kirringkinama engbingbuda,” niyama nakina enuwa-wa.

⁵¹ Kembirra niyama ngarningka Jesus wurrumurdakakinu-wa warnumamalya, “Wengkirrikiya! Yikirringkinama akina angalya Neningikarrawara-langwa kangwur.dangminama karrawara akwa Neningikarrawara-langwa warnikumamurikaja kawurrakuwurdenama karrawaru-wa akwa kawurrakidirrirndama ngayuwa-manja ningibina-murrada ningirukwularrinu-murrumanja enena-manja angalya. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” niyama Jesus aburruwa-wa.

2

Jesus nikuwarrukwajuwa-mulangwa akungwa akwurena-langwu-wa amalyirra

¹ Biya mambilyuma marringa numularrina arakba makina. Kemberra makini-yada ngawa aburraja wurrababurna warnumamalya nawurrakilikenuma akinu-wa angalya emikwulyumida Keliliya biya neyar.duma eyukwujiya-manja angalya emikirra Keyina. Nalikenuma wurrakina yenjerrikina mena nuwilyaba nakina nawurrukuma keniyakeyini-yada dakina duwilyaba dadiyara. Ngalajukwaba Jesus-langwa dirndenikba dakina yakwujina. ² Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa aburrajukwaba nawurrakilikenuma wurrakina yenjerrikina. Biya nawurrakambarringa warnikalyubariyada aninga akwa warnikibeki-yada amalyirra akwurena-langwa. ³ Nebibekeyinu...wa, biya najerrida arakba akina amalyirra akwurena-langwa. Kemberra ngalaja Jesus-langwa dirndenikba yinginuwakwalya enuwa-wa akwa yingiyama, “Wayi! Nara arakba ebina amalyirra akwurena-langwa najerriduma,” yingiyama dakina.

⁴ Eneja Jesus niyama, “Nara ena nungkwalangwa ningkenikiyama-langwa, umba waka nganyangwa ena kiyamina-mulangwa,” niyama nakina Jesus ngaluwa-wa. “Nara ambaka ningena nalikaja-wiya ningenikabilyerrika-langwa nibina narrubuda-dangwa nilyengma Neningikarrawara,” niyama.

⁵ Kemberra ngalaja dakina dirndenikba yingilikena wurrakinu-wa warnikumin-uwar.duwar.da akwa yingiyama, “Kwurruwa! Wurriyamina arakba kirrenumakina-

mulangwiya nakina nungkwurruwa-wa,”
yingiyama dakina-da.

⁶ Umba akina-manja alikira nuwambilyuma
amangbala awilyaba adidirrungwarna
budila angwarnda-murra-da. Aburraja
WarningiJudiya warnumamalya narrilyangbur-
rukwajuwama akungwa akina-manja budila
warnikilarrngkwajarri-yada amurndakijika
akwa warnikumangbajarri-yada ayarrka
aburra-langwa. Biya neyaminjamama
ngawa wurrakina arngkababurna-langwa
nariyuwarnuma eningarumuruma-manja
ayakwa aburra-langwa-manja.

⁷ Niyama eneja Jesus wurrakinu-wa warniku-
minuwar.duwar.da, “Wurrilyangburrukwajina
akungwa awurrakingaba-manja budila,” niyama
nakina. Kemberra narrilyangburrukwajuwa
yanda-langwa namurndakilyangburrukwuna
amurndakibina budila. ⁸ Kemberra niyama
ngarningka aburruwa-wa, “Wurrijirabina
eyukwujiya akungwa akwa wuniyikaja nibinu-
wa nenungkarba nembimbirrajina-murruwa
aninga-murriya,” niyama Jesus. Kemberra
neniyikena akungwa enuwa-wa.

⁹ Akina-wiya ngalaja akina akungwa
nekuwarrukwajungwunuma wuburra amalyirra
akwurena-langwa. Kemberra nilabenu-
manja nakina, niyama, “Wa! Eningabe-
ka ena!” Neningbale-ka nakina ebina-
langwa nalikenu-mulangwa akina amalyirra.
Akena aburraja warnikuminuwar.duwar.da
wurribina narrijirabama akungwa warningma
wurrakina-da. Kemberra eneja nenardijuwa

nibinu-wa nawurrukuma ¹⁰ akwa niyama nakina enuwa-wa, “Ngarrababurnalangwa ngarnumamalya akaminijirabinama eningaba-dangwa amalyirra akwurenalangwa adinuba-wiya ngakwurralangwi-yada warnumamalya. Kembirra kebekinamanja wurrakina adirrungrarna amalyirra, karrumilyakungwarndirrenama akwa kembirra akaminijirabinama awarrngkeningaba arija-langwa. Akena nungkwaja ningkakumarnuma eningaba-dangwa amalyirra akwurenalangwa arija-langwa akina-da,” niyama nakina nenungkarba nibinu-wa nawurrukuma.

¹¹ Akine-ka arrubuda niyamama Jesus akina-manja angalya Keliliya akina-manja Keyina, eningadinuba-wiya akina ebina ngarrakuwilyakajuwama ngarna nilikenu-mulangwa Neningikarrawara-langwa. Yakwujina ngawa nakina nabilyerrikama arrubuda ena-langwa nuwabuwarukwajungwunumulangwa. Yadikina-langwiya kembirra aburraja warnikabuburrakiyuwa ena-langwa nawerrikambilyuma enuwa-manja arakba-da.

¹² Bi...ya kembirra Jesus akwa dirndenikba akwa wurrarrkwurrkuwena akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nawurrakilikenuma nawurrakidirrirnduma Keyina-langwa angerriba Kabuniyumu-wa. Akwa nuwambilyuma yakwujina wurrakina mambawura marringa.

Jesus nilikenu-mulangwa Neningikarrawara-langwu-wa angalya ebina Jirujalema-manja

13 Biya nuwakwudangwudina arakba
 warnikambarringi-yada WarningiJudiya
 warnumamalya Akwurungkuwarrukwi-
 yada kajungwa warnikiyakuwerribiki-
 yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma
 wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa
 Yijiba-langwa. Eneja nakina Jesus nilikena
 arakba Jirujalemu-wa Neningikarrawara-
 langwu-wa angalya. 14 Biya nawiyeba
 nakina arrawu-wa akena nenirringka
 warnungkwarba yakwujina narrakukwama
 bulukwa iya jiba akwa darrawurukukwa-
 murriya wurrukwalu-wa warnumamalya
 nabeyindangu-murruwa angwarnda-
 murra amurndakakina bulukwa-murriya
 warnikuminidaki-yada Neningikarrawara-
 langwa. Akwa ngarningka nenirringka
 nakina warnungkwarba nuwangmakayanguma
 yakwujina aburra-langwa-manja debila akwa
 narrumanguma angwarnda wurrukwal-
 langwa warnumamalya umba narrakwama
 eminingka angwarnda Neningikarrawara-
 langwa-langwa angalya warnikubeyindi-
 yada amurndakakina bulukwa-murriya.
 15 Neyama-mulangwa amurndakibina
 arrawa, kembirra nuwerrikawarriyada
 akwa numakburranga makina merra
 yakwujina arrawa akwa nuwurrakijiranga
 makina-ma merra amurndakakina jiba
 iya bulukwa yadikina Neningikarrawara-
 langwa-langwa angalya angerriba erreku-
 wa. Akwa nuwurrakabuluwendijuwa
 amurndakibina debila-murriya akwa

nuwurrakijiraba angwarnda ebina narrumangu-
mulangwa warnungkwarba yakwujina
arrawa. ¹⁶ Biya niyangkarjiyajungwuna Jesus
wurrumurndakakinu-wa warnungkwarba
narrakwa-murruwa dumurndakakina
darrawurukukwa warnumamalyu-wa akwa
niyama, “Wurringawurrakumena daka
umba jeyi errekb-wa! Nara amanguma
angwarnda wurrajija-murriya-langwa yelakwa
Nungwarrka-langwa-manja angalya! Umba jeyi
wurrilikaja arakba yadada!” niyama Jesus.

¹⁷ Kembirra aburraja ena-langwa
warnikabuburrakiyuwa neyakuwerribika
ebina ayakwa Neningikarrawara-langwa
nuwarrikarrijungwunuma. Neyaminama,
“Ninguwerrikubarrnginama nganja nungkwa-
langwa-langwa angalya ningena,” neyaminama
akina ayakwa.✧

¹⁸ Aburraja WarningiJudiya wur-
rububungkawa neniye ngkilabena Jesus-
uwa akwa neyama, “Yirruwilyakajiya
kembirra arrubuda nungkuwa kajungwa
yikeningmidini-yada yirraja wurribina bumaka-
mulangwa ningkarndakbudadika-mulangwa
ningkakina,” neyama wurrumurndakakina
wurrububungkawa-da.

¹⁹ Enamba-langwa Jesus nenuminilawur-
rakajuwa ayakwa wurrumurndakakinu-wa
warnungkwarba akwa niyama, “Yikiburrija-
manja ena alikira Neningikarrawara-langwa,
kembirra mabiyakarbiya-manja mamawura

✧ **2:17** Emeba 69:9

kilikirakinama ngayuwa ngarningka akina-da,”
niyama Jesus aburruwa-wa.

²⁰ Kembirra neyama, “Nare-ka! Nara ningkakina alikirakama akina alikira mabiyakarbiya-manja mamawura!” neyama wurrakina. “Aburraja yirra-langwa warnumamalya narrilikirakama enena alikira warnungkwurakba arakba 46 mamarika iya yinungkwura!” neyama wurrakina-da.

²¹ Umba eneja nakina Jesus numiniyengbi-jajungwunuma ayakwa nenikijungwa-langwa nenumadangkwa. Ena-langwa nenumadangkwa wuburra Neningikarrawara-langwa alikira akina neyamama. ²² Kembirra nakina nuwarumajungwunu-manja nijungwunu-mulangwa mabiyakarbiya mamawura, aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa neyakuw-erribikinuma ebina niyengbinu-mulangwa Jesus ayakwa. Kembirra narrumiringkama ebina ayakwa Neningikarrawara-langwa nuwarrikarrijungwunu-mulangwa akwa ngawa ebina niyengbinu-mulangwa nakina Jesus.

²³ Nambilyu-wiya Jesus Jirujalema-manja Akwurungkuwarrukwi-yada, aburraja wurrababurna warnumamalya narrirringkama arrubuda niyama-mulangwa akwa kembirra nawerrikambilyuma enuwa-manja. ²⁴ Akena nara Jesus kenuwerrungwur.danga wurrumurn-dakakina warnumamalya nenuwerrikirringka-mulangwa wurrababurna-langwa. ²⁵ Nara keningayindanga warnikuminumakajaja-langwa ayakwa aburruwa-langwa mena

neningma-baba aburra-langwa-manja mangma
 arrawa narruwilyakama ayakwa-da.

3

Nikidima nilikenu-mulangwa Jesus-uwa

¹ Eneja nakina nuwilyaba NuBarija
 nenungwarba nubungkawa WarningiJudiya-
 langwa warnumamalya nambilyuma nakina
 nenimikirra Nikidima. ² Nilikenuma
 nakina alyarrngwalyilya Jesus-uwa akwa
 niyama, “Wayi, nungkuwa! Nara wurribina
 warningerribirra warnumamalya warnikiyama-
 langwa amurndakibina arruburrubuda
 ningkiyamina-mulangwa nungkuwa umba
 kinambilya-manja yimbukwa Neningikarrawara
 aburruwa-manja, kembirra keyaminama
 wurrakina arruburrubuda aburramba-
 langwa-da. Umba nungkwaja arakba
 ningkiyamama arruburrubuda ningkakina.
 Kembirra yarningma yirraja arakba
 nungkuwa ningkena ningkenikakakirumaka
 ningkibina ningkilikenuma abalkaya-langwa
 yangkwurrangwa Neningikarrawara-langwa,”
 niyama Nikidima Jesus-uwa.

³ Eneja niyama Jesus Nikidimu-wa,
 “Engkirraja! Nara karningerribirra-
 manja karnumamalya abungkawaduma
 nakina Neningikarrawara umba kirribina
 yikirukwularrina-manja yimbukwa ngarningka,
 kembirra kinubungkawadinama nakina-da.
 Amandangwa engburingka ayakwa akina!”
 niyama Jesus-da.

4 Kembirra niyama eneja Nikidima, “Akiyamarrkinama ngarna ngarningka akirukwularrinama ngarraruma-manja? Nare-ka ngarrakina alawurraduma angerriba arrawu-wa ngarningka wurrirndirrka-langwu-wa mulkwa-da ngarnikirukwularri-yada-da!” niyama Nikidima-da.

5 Eneja Jesus niyama ngarningka nakina, “Engkirraja! Nara karningerribirra-manja karnumamalya abungkawaduma nakina Neningikarrawara kirribina kirrirukwularrinu-murrumanja wurrirndenungwa-langwa umba yikirukwularrina-manja yimbukwa ngarningka Neningikarrawara-langwa-murra Nenumawurrina, kirrakina-bina kembirra kinubungkawadinama nakina nungkwurruwa-manja-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina! 6 Adinuba-wiya kirrumurrkbalya-wiya, kirrirukwularrinuma wurrirndenungwa-langwa kirrakina-da. Umba yikirukwularrina-manja ngarningka Neningikarrawara-langwa-murra Nenumawurrina, kembirra yikenirukwularrijinama nakina ena-langwa-murra Nenumawurrina ena-langwi-yada kirriyukwayuwa. 7 Nara eyakibijanguma akina-langwa ayakwa yirramaka-mulangwa nungkuwa-wa ningkenikirukwularra-langwa ngarningka. 8 Nara arringkama nakina Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa kenirukwularrijina-mulangwa nungkuwa ningkakina. Nare-ka! Akena nungkwaja ningkeningma alyangmandukwuna akina ayakwa. Nakina Nenumawurrina wuburra

laka ebina arrirra nuwangkarrinama
 eminibina-langwa angalya nangayindena-
 murruwa. Kengkirrajama ningkakina akinu-
 wa arrirra kabukwuna-murruwa, akena
 ningkikikamarra akina angalya eminibina-
 langwa kuwangkarrina-mulangwa akwa
 angerriba kalikaja-murruwa. Wuburra
 laka arrirra neyaminama, nara ningkakina
 arringkama enuwa Nenumawurrina
 Neningikarrawara-langwa kenirukwularrijina-
 manja ningkakina nungkuwa,” niyama Jesus
 Nikidimu-wa.

⁹ Niyama eneja Nikidima, “Akiyamarrkinama
 kembirra ngarna akirukwularrinama
 ngarningka?” niyama.

¹⁰ Kembirra niyama nakina Jesus,
 “Jerriya ningkakina ningkenikakakirumaka
 WarningiJudiya-langwa warnumamalya, umba
 ningkikikamarra akina-langwa ayakwa?

¹¹ Engkirraja! Yarna yirriyengbinama
 ayakwa ebina-langwa yirreningmidina-
 mulangwa akwa yirringkina-mulangwa
 yirra-langwa-murra menba. Akena nara
 kirribina kirruwilyuwilyaba KarningiJudiya
 karnikakakirumaka awerrungwur.duma enenu-
 wa ayakwa yirra-langwu-wa. Amandangwa
 engburingka ayakwa akina! ¹² Yirramaka-
 manja akina ayakwa nangekburakajungwuna-
 mulangwa enena-manja angalya akwa
 angkwulyumida-manja, yiminikalyikama
 ngayuwa. Kembirra yikamakina-
 manja nangekburakajungwuna-mulangwa
 Neningikarrawara-langwa-manja angalya

abalkaya, nara ngawa aminuwerrungwur.duma nganyangwu-wa ayakwa. ¹³ Akena nara kirribina kirruwilyuwilyaba karnumamalya yikilikena-langwa ambaka karrawaru-wa, umba ngayuwa yimbukwa ningibina-murrada ningidirrirnduma yangkwurrangwa angaluba abalkaya-langwa akwa ningirukwularrinuma enena-manja angalya.

¹⁴ “Arakburakba-kiya-wiya eneja nakina Mawijija ningkajikama yingarna yididija-murra karrawara eka-manja alarrkburangka-manja angalya. Nenirringka-manja wurrumurdakibina warnumamalya yakinu-wa yingarna, kembirra eneja nakina Neningikarrawara neneningabakama wurrakina angbilyuwa-langwa. Amandangwe-ka akina wuburra keyaminamurra wurrakina warnungkwarba kabingkajikinama ngayuwa ningibina-murrada ningirukwularrinuma enena-manja angalya, ¹⁵ kajungwa karningerribirra karnumamalya kirribina yikuwerrikambilyama ngayuwa-manja, kembirra nakina Neningikarrawara yikenenibikini-yada karningangkawura kirrakina-da,” niyama Jesus Nikidimu-wa.

¹⁶ Eneja nakina Neningikarrawara nilyelyingminuma angwurra ngarna ngarnumamalya ababurna-langwa angalya. Kembirra ngarrenuminilarrkenuma ena-langwa Nenikuwenikba nuwilyaba-ma yangkwurrangwa kajungwa ngarrababurna-langwa ngarribina akuwerrikambilyama enuwa-manja, nari-yada ngarnumawurrina arukwulyuwakama alikama ngarreyebijeba

ambilyuma Neningikarrawara-langwa umba nakina Neningikarrawara akenenibikini-yada ngakwurruwa akambilyi-yada enuwa-manja ngarningangkawura. ¹⁷ Nare-ka kenilarrkena ena-langwa Nenikuwenikba enenu-wa angalya nenikilekbi-yada ngakwurruwa-wa umba nenikenibiki-yada ngakwurruwa-manja ngarningangkawura nakina Nenikuwenikba-da.

¹⁸ Biya kembirra ngarningerribirra ngarnumamalya akuwerrikambilya-manja Nenikuwenikba-manja, kembirra nara nakina Neningikarrawara alekbuma ngakwurruwa-wa. Akena ngarningerribirra ngarribina nara awerrikambilyuma enuwa-wa, ngarrenilekbenuma arakba ngakwurruwa-wa ngarnumamalya mena nara-baba akuwerrikambilya ena-langwa-manja Nenikuwenikba nuwilyaba-murra-manja. ¹⁹ Miyambena-burra Neningikarrawara ngarrenilekbajama ngakwurruwa-wa? Kamakinama kembirra nungkwurruwa-wa. Eneja nakina Neningikarrawara nenilarrkenuma Nenikilarrkabarraka enenu-wa angalya. Akena nara ngarnumamalya alyelyingmama alarradada umba ngarrilyelyingminama alarrumur.da-manja. Nara eyamama eninginingaba umba ngarriyaminama awurruwurrariya. ²⁰ Ngarrababurna-langwa ngarnumamalya ngarribina ngarriyaminama awurruwurrariya, ngarruwurrikbinama alarradada. Nara kembirra alikama nakinuwawa Neningikarrawara ngakwurruwa mena ngarriyeliyena-mubaba akenirringkina-

mulangwa nakina ngarriyama-mulangwa awurruwurrariya. ²¹ Umba ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina ngarriyuwarnama alyangmandukwuna ayakwa, ngarrilikajama nakinu-wa Nenikilarrkabarraka kajungwa akenirringkini-yada nakina ngarriyamina-mulangwa ngenuminiyarrkuwarakina-mulangwa Neningikarrawara-langwa ayakwa ngarrakina-da.

Janjana nenuminiyengbinu-mulangwa Jesus-langwa

²² Bi...ya kembirra Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa narrilalika akina Jirujalema umba nawurrakilikena angerriba eminingku-wa angalya naramurruwa alikira Judiyu-wa. Akwa nuwambilyuma yakwujina aduwaya-wiya wurrakina. Umba aburraja wurrababurna warnumamalya nawurrakilikenuma wurrakina Jesus-uwa. Kembirra nakina eneja Jesus arakba nenumingekingambajuwa wurrakina warnumamalya akina-manja angalya. ²³ Enejukwaba nakina Janjana nenumingekingambajuwama warnumamalya akina-manja angalya Ayinena. Akine-ka angalya akwudangwa engemba-manja Jalima-manja nuwambilyuma. Nakina Janjana nenumingekingambajuwama wurrakina yakwujina mena aruma-baba akungwa akina. Aburrajukwaba wurrababurna warnumamalya nawurrakilikenuma enuwa-wa akwa kembirra nenumingekingambajuwama wurrakina.

24 Nilikenu-manja nakina Jesus yenjerrickina, nara ambaka nakina Janjana kinididijungwun-langwiya-da.

25 Aburraja wurrukwala Janjana-langwa warnikabuburrakiyuwa narriyarrkingir-
rajuwama WarningiJudiya-langwa-langwa eningarumuruma ayakwa aburruwa nuwilyaba NeningiJudiya nenumamalya. Nalyelyimbukweyinema wurrakina ayakwa narriyuwarnu-mulangwa aburra-langwa-manja eningarumuruma ayakwa warnikajarra-langwa ayarrka iya amurndakijika. 26 Biya nalikena wurrakina Janjanu-wa akwa neyama enuwa-wa, “Wayi, nungkuwa! Ningkeningma nibina nenungkwarba nambilyuma nungkuwa-manja ayakingaluba adalyuma emikirra Jardina, nibina ningkenuminiyengbinu-mulangwa nungkuwa? Kwuja! Nakina arakba nenumingekingambajinama warnumamalya aduwaba akwa wurrababurna-langwa nawurrakilikajamurra enuwa-wa-da!” neyama wurrakina Janjana-langwa warnikabuburrakiyuwa.

27 Eneja niyama Janjana, “Yikarringkina-manja wurrakina warnumamalya eningaba warka keyaminama wurrukwala-manja, karningma kirrakina Neningikarrawara wurrakina kenumakinama warnikiyama-langwa. 28 Kwurruwa, ebina-wiya ngarramakama akwa ningiyamama, ‘Nara ningena ningibina kenuminijiraba kenijirrkumarna amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya ningeningadinakba umba nginilarrkama ngayuwa ningilyengmanguma adinuba-wiya,’ ningiyamama ningibina.

Akwa kirrenkirrikenuma kirrakina nganyangwa ayakwa. ²⁹ Mama wurrakina warnumamalya nenyuwarnama Jesus-uwa umba nganja ningena wuburra Jesus-langwa yinenubiyakaja. Eena kembirra alawudawarra ngarramakinama. Akiniyada ngawa wunalakina wunenikiyakajiyada nawurrukuma nenungkwarba akwa didarringka, eneja nibina nenumamalya nawurrukuma-langwa wunenubiyakaja kiningalyiyena dibina didarringka nibinu-wa nawurrukuma. Kembirra kinirungwudarra nakina nenumamalya akwa kenuminengkirrikaja nibina-langwu-wa nawurrukuma ayakwa. Kembirra arakba kiniyekirrerridina nakina kinengkirrikaja-mulangwa ena-langwu-wa ayakwa. Akina-bu ngawa alawudawarra. Nganja ningena wuburra nakina nenumamalya. Kiniyekirrerridina nakina kinengkirrikajamulangwa nawurrukuma-langwu-wa ayakwa umba ningene-ka ningiyekirrerra wurrakina-langwa warnumamalya nalikajamulangwa Jesus-uwa. ³⁰ Amandangwe-ka naruma-dangwa numikbiyiya nilyengma nakina umba nganja ningena ningiyukwujiya,” niyama nakina Janjana ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa akwa nijerrukwa enalangwa ayakwa arakba-da.

³¹ Nakina nibina nilikenuma angaluba karrawara-langwa, naruma-dangwa nakina numikbiyiya nilyengma umba ngakwurrakina ngarriyukwayuwa ngarnumamalya ngarna ngarrababurna-langwa enena-manja

angalya. Ngarna ngarribina ngarriyengbinama ayakwa amurndakibina-langwa nangekburakajungwuna-mulangwa yelakwa enena-manja angalya umba eneja narumadangwa nibina nilikenuma angaluba abalkayalangwa yangkwurrangwa, niyirrbiyirrba ngawa niyengbinama ayakwa amurndakibinangwa nangekburakajungwuna-mulangwa karrawara,³² akwa ngarrenumakinama nakina amurndakibina niringka-mulangwa akwa nengkirrikenu-mulangwa ngakwurruwa-wa. Akena nara ngarribina ngarruwilyuwilyaba akawiyebajuwa ena-langwa ayakwa.³³ Umba ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina akawiyebajina-manja ena-langwa ayakwa, kembirra akabuwerrikirringkinama wurrukwala warnumamalya nakina Neningikarrawara nilyangmandukwuna-da.³⁴ Nakina nibina Neningikarrawara nenilarrkama yangkwurrangwa, nenilyangburrukwajinama ena-langwa Nenumawurrina niyirrbiyirrba ngawa enuwa-manja. Kembirra alibina-wiya ngawa niyengbinama nakina Neningikarrawaralangwa ayakwa.³⁵ Umba Nungwenikba nilyelyingminama ena-langwa Nenukuwenikba akwa nenubungkawakama ababurna-manja.³⁶ Ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina akenuminiyarrkuwurrenama Nenukuwenikba-langwa ayakwa, nara enibikama Neningikarrawara akena akenilekbajama nakina ngarningangkawura ngawa umba ngarningerribirra ngarnumamalya ngarribina akuwerrikambilyama Nenukuwenikba-manja,

akenenibikinama ngarningangkawura nakina.

4

¹ Eneja Jesus neningma WurruBarija warnungkwarba nuwengkirrika-mulangwa nawurrakilikenu-mulangwa wurrababurna warnumamalya Jesus-uwa umba wurrambawura Janjanu-wa wunenikumingekingambajiyada wurrakina. ² Akena eneja Jesus nara enabakiyaba kenumingekingambajuwa wurribina warnumamalya, umba enalangwa warnikabuburrakiyuwa yimbukwa narramingekingambajuwama wurrakina.

Jesus niyengbinu-mulangwa diminingku-wa didarringka DadingiJameriya-langwu-wa

³ Kembirra arakba Jesus nilalika akina angalya Judiya umba nilawurradina angerriba akinuwa angalya Keliliyu-wa. ⁴ Biya lukwakwa nilyangkuwerribikajungwunuma nenikilikalangwa akina-langwiya angalya Jameriya aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa.

⁵ Biya nawurrakiyar.da wurrakina yakwujina Jameriya-manja akwa narrakburranga angalya aminababurna alikira emikirra Jakara. Akina angalya akwudangwa nuwambilyuma errikbilya angalya ebina Jekaba nenukwama ena-langwu-wa nenikuwenikba Jawijibuwa. ⁶⁻⁸ Yakwujina ngawa ngalaja Jekabalangwa emedirra akungwa nuwambilyuma akina. Eneja nakina Jesus nuwanbijungwuma nilikenu-mulangwa yeya engka-langwa akwa nambarringa akwudangwa akina-manja

emedirra akungwa nakwukawura. Umba aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nalikenuma wurrakina ngawa warnikubeyindiyada aninga. Memerrkuwilyarra mamawura makina arakba-da. Ngalaja DadingiJameriya didarringka yingilikenuma yenjerrikina dadikakarrngi-yada akungwa dakina. Eneja kembirra Jesus niyama ngaluwa-wa, “Yukwa-langwa nganja akungwa marrakba.”

⁹ Ngalaja yingiyama dakina didarringka Jesus-uwa, “Wa! Nungkuwa ningkena NingkeningiJudiya umba nganja ningena NingeningiJameriya ningidarringka-da! Miyambena-burra nungkuwa yiyengkilabajama ngayuwa-wa akungwi-yada? Mungkwa yeningbala-yaminjaja-kiya yalakena!” yingiyama dakina-da. Aburraja WarningiJudiya warnumamalya nara kuwawurikayina WarningiJameriya-langwa amurndakijika eningerribirra wurrakina-da.

¹⁰ Eneja Jesus niyama ngaluwa-wa, “Karukwa-maka ningkena keningmidinuma ebina nenikukwa-langwa Neningikarrawara nungkuwa-wa akena nungkwaja ningkeningbala ningkakina ngayuwa-da. Nungkuwa keningmidinu-maka ningkakina, kembirra yikiyengkilabenu-maka ngayuwa-wa akwa yibakwi-yada akwenenibika akungwa,” niyama Jesus.

¹¹ “A, nungkuwa,” yingiyama dakina didarringka, “angamba bajikala nungkwa-langwa? Angwujire-ka ena emedirra akungwa! Ngambalangwa kembirra ningkakina kakarrnginama ak-

ina akwenenibika akungwa? ¹² Eneja yakwa-langwa numiranyungwa neningarakburakba-kiya nakina Jekaba yerrenukwama yakuwa-wa enena emedirra. Nakina nibekinuma enena-langwa emedirra akungwa aburruwa ena-langwa warninikuwena akwa ngawa ena-langwa jiba-murriya iya bulukwa-murriya abur-rajukwaba. Wa! Aba jerriya nungkuwa ningkena ningkaruma umba Jekaba nakina naba-kiya-na?” yingiyama dakina didarringka Jesus-uwa-da.

¹³ Eneja Jesus niyama, “Yirramakinama nin-gena nungkuwa-wa kirribina kirrababurna-langwa karnumamalya yikibekinama enena-langwa emedirra akungwa, kembirra yikiyak-wurrinama kirrakina ngarningka-da. ¹⁴ Umba nungkwurraja karningerribirra karnumamalya yikibekina-manja akina akungwa ebina kak-wunama ngayuwa nungkwurruwa-wa, nara kembirra kirrakina eyakwurruma arakba-da. Ngalaja ebina akungwa ngayuwa kakwuna-murra, akwenenibika akungwa, akina keyam-inama wuburra laka ebina amukwa akungwa nabulbeyinama ajiringka-langwa. Akina akwe-nenibika akungwa yikakenibikinama karnuma-malya karningangkawura-da,” niyama nakina.

¹⁵ Ngalaja yingiyama, “A, nungkuwa, kembirra nganja yibekajiya-langwa akina akungwa kajungwa nari-yada eyakwurruma ngarningka akwa nari-yada arakba alikama akarrnguma yangkwurrangwa akungwa,” yingiyama yingin-uminilawurrakaja Jesus-uwa dakina.

¹⁶ Eneja niyama Jesus ngaluwa-wa, “Jeyi!

Likaja nangkirna nungkwa-langwa neningiyena akwa yikinilawurradina yangkwurrangwa nungkwurnuwa,” niyama nakina.

¹⁷ Ngalaja yingiyama, “Ningeningenungkwarba-ma ningena!” Eneja Jesus niyama, “Amandangwa alyangmandukwuna ebina ayakwa ningkiyengbinuma ningkiyamama, ‘Ningeningenungkwarba-ma ningena.’

¹⁸ Nungkuwe-ka ningkarrawarrukwajuwama ningkiyar.danguma wurrumangbala warnungkwarba umba eneja nakina nuwilyaba nibina kiniyakeyinama aduwaba, nara nakina nungkwa-langwa nenumamalya neningiyena. Akena nungkuwa ningkilarrkbularrkbakama yimakama ngayuwa-manja,” niyama nakina.

¹⁹ “Wa!” ngalaja yingiyama dakina didarringka. “Nungkuwa, jerriya kembirra ningkakina ningkenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa?” ²⁰ Aburraja yirra-langwa wurrumirumiranyungwa warningarakburakba-kiya Warningi-Jameriya neniyangmiyangmarngkwajuwama Neningikarrawaru-wa enena-manja angakarjiyinga angalya. Akena nungkwurraja KarningiJudiya kirriyaminama, ‘Jirujalemanja yimbukwa akiniyangmarngkwajinama Neningikarrawaru-wa ngakwurruwa-da,’ kirriyaminama kirrakina,” yingiyama dakina-da.

²¹ Eneja Jesus niyama ngaluwa-wa, “Yirra-makinama enena ayakwa alyangmandukwuna nungkuwa-wa. Adinuba arakba nara karna eyangmarngkwajuma ngakwurra-langwu-wa Nungwenyungwa yelakwa enena-manja

angakarjiyinga angalya akwa yakwujina angaba-manja angalya Jirujalema-manja umba yikiniyangmarngkwajinama enuwa-wa eningerribirra-manja angalya.²²⁻²³ Mama ebina angalya ngeniyangmiyangmarngkwajina-murrumanja, umba eneja Nungwanyungwa ngarreningayindenama aduwaba akiniyangmarngkwajinama enuwa-wa ngarruwerrikilyangmandukwuna muwilyaba-ma ngawa mangma. Nungkwurraja Karningijameriya karnumamalya karningbala kirrakina nibinalangwa kiniyangmarngkwajina-murrilangwa nungkwurruwa umba yirraja yarna Yarningi-Judiya yarnumamalya yarningma yarna nibinalangwa yiniyangmarngkwajina-murrilangwa. Eneja Neningikarrawara yirrenuwilyakajuwama yirruwa-wa akenenibikina-mulangwa ngarrababurna-langwa ngarnumamalya nakina. Niyama-mulangwa akina, kembirra yarningma yarna nibinalangwa yiniyangmarngkwajina-murrilangwa.²⁴ Numiyambena kembirra naka Neningikarrawara-na? Nenumawurrina nakina-da! Ngakwurraja kembirra ngarribina ngeniyangmarngkwajina-murrumorra enuwa-wa, akiniyangmarngkwajinama ngarruwerrikilyangmandukwuna muwilyabama ngawa mangma,” niyama nakina Jesus ngaluwa-wa.

²⁵ Ngalaja yingiyama dakina didarringka enuwa-wa, “Ngayuwa ningeningma arakba nakina nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba

nenimikirra Christ kinilikajama yangkwur-rangwa. Kembirra nakina kinilikaja-manja, yikenumakinamurra ababurna-langwa yirruwa-wa,” yingiyama dakina-da.

²⁶ Eneja Jesus niyama, “Ngayuwa-bina ningena-da, ningibina ningiyengbiyengbinama ayakwa aduwaba nungkuwa-manja-da,” niyama nakina Jesus-da.

²⁷ Akini-yada ngawa aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa nalawurradinuma yenjerrikina akwa kembirra wurrakina nawurrakarndirndadinuma nenirringka-mulangwa nakina Jesus niyengbinu-mulangwa ayakwa dakina-manja didarringka. Akena nara wurrakina wurruwilyuwilyaba keyengbina aburnuwa-wa umba narrak-ilirrakungwurranga wurrakina aburnuwa-wa. Nara keyama ngaluwa-wa, “Miyambena ningkumangayinduma?” Akwa nara keyama Jesus-uwa, “Miyambena-burra nungkuwa ningkiyengbinama ayakwa dakaka-manja didarringka?” Nara keyama wurrakina.

²⁸ Kembirra ngalaja dakina didarringka yingilalika yakwujina ngala-langwa budila adingira-murra umba yingilawurradina erribaja angalyu-wa. Akwa yingiyama warningakwujina-manja warnumamalya, ²⁹ “Kwurruwayi! Kwa wurrilikaja! Wunirringka nangaba nenungkarba nginumakamurra ngayuwa-manja ababurna-langwa amurndakibina ningiyama-mulangwa! Dukwa-bina nibina nenijirrkumarnuma neningadinuba-wiya nakina-na?” ³⁰ Aburraja wurrababurna

warnumamalya narrilalika akina angalya umba nalikena angerriba Jesus-uwa.

³¹ Yingilikenu-wiya dakina didarringka erribaja angalyu-wa, aburraja wurrakina warnikabuburrakiyuwa nenumarrakbakama Jesus-uwa akwa neyama, “Marrakba, alyubarina-langwa aninga nungkwaja!” neyama wurrakina.

³² Akena eneja niyama aburruwa-wa, “Ene-ka aninga arakba nganyangwe-ka ningenikalyubari-yada akena karningbala nungkwurruwa aduwaba ebina-langwa,” niyama nakina Jesus.

³³ Kembirra aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa neyengkilabajeyina akwa neyama, “Dukwa arakba wurrukwala neniikenuma naka aninga-da?” neyama wurrakina.

³⁴ Eneja nakina Jesus niyama, “Kinumini-yarrkuwarakinama ningena ayakwa nibinalangwa nginilarrka-mulangwa yangkwurrangwa enenu-wa angalya akwa ngarningka kijerrukwunama akina warka ebina nginukwama ngayuwa-wa ningenikiyama-langwa. Kiyamina-manja amurndakakina-langwiya ningena, kembirra kiladenama akwa kiyekirrerridinama ningena wuburra laka kiladikinama amurndakakina aninga. ³⁵⁻³⁷ Umba aburraja warnumamalya keyaminjaminama, ‘Yabiyarbuwa-manja yimawura kembirra arakba amaninga kawalyuwenama akwa ngakwurraja kembirra akarrangbinama,’ keyaminama wurrakina. Ngayuwa ngarramakinama nungkwurr-uwawa:

Kwuja! Wurrandiya wurrarringka wurrangabu-wa warnumamalya! Wurrumurdakakine-ka warnikuwerrikambilyi-yada Neningikarrawaramanja. Wurrakina wuburra neyaminama amaninga ebina nawalyuwadinama warnikarrangbi-yada warnumamalya. Aburraja kembirra wurrakina warnikuwar.duwar.da karrarrangbinama amurndakakina amaninga. Umba eneja nakina Neningikarrawara nenenibikinama arakba wurribina nawerrikambilyama enuwa-wa warningangkawura,” niyama nakina Jesus ena-langwu-wa warnikabubur-rakiyuwa. Akwa ngarningka niyama, “Ena engka ayakwa neyaminama, ‘Nuwilyaba nenungkwarba kinilungkwaburijinama amamamuwa amadidira umba nuwilyaba ningka nenungkwarba kinarrangbinama amaninga nakina,’ neyaminama akina. Alyangmandukwuna akina ayakwa. Wunalakine-ka wunambilyuma-langwa ngawa keniye kirrerridinama kembirra-da.³⁸ Kirrakina wuburra nibina narrangbinama amaninga. Kembirra nganja ngayuwa ngarralarrkajama nungkwurruwa ebinu-wa angalya nara-murruwa nungkwurruwa yikuwar.danga warka kajungwa yikamakini-yada warnumamalya Neningikarrawara-langwa kawerrikambilyi-yada wurrakina enuwa-manja. Nara yikuwar.danga yakwujina nungkwurruwa yikamaka umba aburraja wurrukwala narramakama adinakba Neningikarrawara-langwa akina-manja angalya akwa warnikuwerrikambilyi-yada arakba

enuwa-manja,” niyama nakina Jesus.

³⁹ Ngalaja dakina didarringka yinginu-miniyengbinuma ayakwa Jesus-langwa-langwa wurrumurndakakina-manja WarningiJameriya warnumamalya akwa yingiyama, “Nginumakamurra nakina ababurna-langwa amurndakibina ningiyama-mulangwa ngayuwa,” yingiyama. Kembirra amurndakakina-langwa ayakwa ngala-langwa-langwa, aburraja wurrababurneka warnumamalya nawerrikambilyumurra Jesus-manja. ⁴⁰ Biya kembirra wurrakina nawur-rakilikena Jesus-uwa akwa nenumarrakbaka enuwa-wa nenikambilyingi-yada aburruwamanja. Akwa kembirra Jesus nambilya yakwujina mambilyuma marringa-da.

⁴¹ Aburraja arakba kembirra wurrababurneka warnumamalya nawerrikambilyuma enuwa-manja mena nuwengkirrikenu-mubaba ena-langwa ayakwa aburrabakiyaba.

⁴² Biya narringamaka wurrakina dakinu-wa didarringka akwa neyama, “Nungkuwa yirrumakama ayakwa akwa kembirra yirruwerrikambilyuma arakba Jesus-manja yarna. Akena yirruwa yirrabakiyaba yirrengkirrikenuma ena-langwa ayakwa akwa yarningme-ka angwurra yarna nakina Jesus nibina akenenibikinama ngarrababurna-langwa ngarnumamalya enena-manja angalya ababurna-manja,” neyama wurrakina.

Jesus neneningabaka-mulangwa nubungkawalangwa nenikuwenikba

43-44 Eneja Jesus niyamama adinakba-kiya ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Warnumamalya nara awerrungwur.duma wurrakina warnikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa wurribina nalikajamulangwa aburra-langwa-langwa angalya umba wurribina nalikajamulangwa eminingka-langwa angalya yimbukwa narrawerrungwur.denama,” niyamama nakina. Kembirra mambilyuma marringa numijerrida akwa nilalika akina angalya Jameriya umba nilikena nakina yadikina Keliliyu-wa.

45 Aburraja WarningiKeliliya warnumamalya nawurrakilikenuma adinakba Jirujalemu-wa warnikambarringi-yada Akwurungkuwarrukwi-yada kajungwa warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa Yijibalangwa. Narrirringkama arruburrubuda ebina niyamamurra Jesus yakwujina Jirujalemanja. Kembirra niyar.du-manja nakina Jesus Keliliya-manja, wurrumurndakakina warnumamalya nenyekirrerrikama nakina nilikenu-mulangwa yenjerrikina aburra-langwu-wa angalya.

46 Nambilyu-wiya nakina Jesus yakwujina Keliliya-manja, kembirra nilawurradinuma akinu-wa angalya eyukwujiya Keyina ebina nikuwarrukwajuwa-murruwa akungwa akwurenu-wa. Umba aburnaja nubungkawa akwa ena-langwa nenikuwenikba nenambilyuma yakwujina engka-manja angalya eyukwujiya-manja engemba-manja

Kabuniyuma. Akena nakina nenikuwenikba nangbilyuwadinuma. ⁴⁷ Nakina nenungkwarba nengkirrika-wiya niyar.du-mulangwa nakina Jesus Judiya-langwa, nilikena Jesus-uwa akwa neniengkilabena enuwa-manja nenikiliki-yada Kabuniyumu-wa kajungwa nakina keningabakini-yada ena-langwa nenikuwenikba nibina nenikijungwangena arngkidarrba.

⁴⁸ Eneja Jesus niyama nubungkawu-wa, “Nara-manja nungkwurruwa karnumamalya arringkama ngayuwa awar.duma engbingbuda warka, kembirra nara kirrakina awerrikambilyuma ngayuwa-manja,” niyama nakina.

⁴⁹ Kembirra niyama nakina nenungkwarba Jesus-uwa, “Kwa! Likaja ngayuwa-manja! Nara-manja ningkena alikama, kembirra nganyangwa niyukwujiya kinijungwunama!” niyama nakina.

⁵⁰ Eneja Jesus niyama enuwa-wa, “Nungkwa-langwa nenikuwena kiningabadinama ngarningka. Jeyi! Likaja lawurradina angalyu-wa enuwa-wa!” niyama nakina. Eneja nenungkwarba nenuminuwerrungwur.danguma niyengbinu-mulangwa Jesus akwa nilikenuma angalyu-wa arakba.

⁵¹ Aburraja nuwakburrangaja nungwenikba akwa wurrukwalawarnikuminiwar.duwar.da nubungkawa-langwa mulikarrkuwilyarra mamurukwa akwa neyama enuwa-wa, “Ningkeningma? Nungkwa-langwa nenikuwena neningabaduma arakba!” neyama wurrakina.

⁵² Eneja niyama nubungkawa aburruwawa, “Ngambi-yada neningabaduma nakina?”

Neyama aburraja enuwa-wa, “Yarrungkwa memerrkuwilyarra-manja mamawura, nakina numurndakuwarruwalyuma,” neyama wurrakina.

⁵³ Eneja nakina nungwenikba nilyandarrkena ebinu-wa ayakwa nenumaka-murruwa Jesus nenikeningabada-langwa ena-langwa nenikuwenikba, niyengbinuma mibina-manja ngawa meningiyarrungkwa memerrkuwilyarra-manja mamawura. Kembirra nakina nenungkwarba akwa wurrababurna ena-langwa warnumamalya nawerrikambilyuma arakba Jesus-manja.

⁵⁴ Akina kembirra arakba arngkambilyuma-ma arrubuda Jesus niyamama akini-yada ngawa nilalika-mulangwa Judiya umba nilikenu-mulangwa angerriba Keliliyu-wa. Ebina arrubuda ngarrakuwilyakajuwama ngarningka ngarna nilikenu-mulangwa Neningikarrawara-langwa.

5

Jesus neneningabaka-mulangwa nuwilyaba nenungkwarba

¹ Bi...ya aburraja wurrakina warnumamalya WarningiJudiya nawurramurndukweyinema nuwambarrinama ayakwi-yada yakwujina Jirujalema-manja kajungwa keyakuwerribikajiyada ebina niyama-mulangwa Neningikarrawara arakburakba-wiya aburruwa-manja. Enejukwaba nakina Jesus nilikenuma yenjerrikina Jirujalemu-wa. ² Umba akina-manja ngawa angalya ngalaja adirrungwarna

akungwa nakuwabalinuma angwarnda-manja nuwambilyuma. Akwa amangbala akwulyubena amiyerriya angwarnda-murra nuwalkayanguma yakwujina nakwurdakama akwiyakbidjina akina-manja akungwa. Akina akungwa emikirra Bedijeda Yiburuwa-murra ekirra akina. Yakwujina ngawa nuwambilyuma akwudangwa ebina-manja dawa nangwurrkwarrngajungwunumurrumanja Jirujalema-manja. Akineka dawa emikirra Jiba-langwa Dawa.

³ Aburraja wurruwurrakwulyumide-ka warnumamalya wurrangbangbilyuwa-murra nakwunumurrkwulijeyinuma amiyerriya-manja wurrakina yakwujina. Wurrukwala warnumamalya wurrimimba umba wurrukwala wurrilandarrkawarriya akwa ngawa wurrukwala wurrirrengmurnirna wurrumurndakakina. Nuwembirrarinuma ngawa karukwulyuwakenu-murruwa akina akungwa.

⁴ Adadinuba eneja nakina nenikumamurikaja Neningikarrawara-langwa nilikenuma nidirrirnduma yenjerrikina akinuwa akungwa akwa nirukwulyuwakajuwama akina. Kembangbirra nuwembirrarinuma ngawa wurrakina kinirukwulyuwakajina-murruwa nakina. Kembangbirra warningadinubawiya warnumamalya wurruwilyaba-ma wurrangbilyuwa-ma wurribina narrakburran-garnuma akungwa narukwulyuwakenu-manja, kembangbirra nuweningabadinuma eningerribirra-langwa angbilyuwa.

⁵ Umba enejukwaba nakina nuwilyaba

nenungkwarba nambilyuma yakwujina ngawa nuwilyakama angbilyuwa nu-murndakayuwanguma 38 mamarika iya yinungkwura. ⁶ Eneja Jesus niyar.duma arakba akina-manja akungwa akwa nenirringka nakina nenungkwarba nukukwunumurrkwuluma yakwujina. Akwa neningma arakba nakina nenungkwarba nangbilyuwadinuma neningarakba-kiye-ka. Kembirra niyama Jesus enuwa-wa, “Ningkingayindena keningabadinama nungkuwa-na?” niyama.

⁷ Eneja nakina nenungkwarba niyama, “Mungkwa akena, akini-yada ngawa karukwulyuwakena-manja akina akungwa, nara wurribina warnumamalya yelakwa warnikakumi-yada ngayuwa akungwa-manja. Ningiyaminama ningilikajama ningena, akena wurrukwala warnumamalya arakba nalyengmenama narrakburranginama akina akungwa adinuba-wiya,” niyama nakina.

⁸ Eneja Jesus niyama enuwa-wa, “Mirajanga, mamiya makina nungkwa-langwa makirakirakajungwa akwa likaja,” niyama Jesus nakinu-wa nenungkwarba. ⁹ Kembirra arngkawura-wiya eneja nakina nenungkwarba neningabada arakba akwa numarndirka ena-langwa makirakirakajungwa akwa nilikena arakba nakina-da. Makina-manja ngawa mamawura memikirra Jebuda. ¹⁰ Kembirra aburraja wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya neyengbinuma ayakwa nakinu-wa nenungkwarba neningabadinu-murruwa

akwa neyama, “A! Nungkuwa! Jebuda aduwabada. Ningkeningbalidinamurra-bina ngakwurralangwa eningarumuruma ayakwa? Nara ningkakina awilyakama makina nungkwalangwa makirakirakajungwa Jebuda-manja,” neyama wurrakina.

¹¹ Eneja niyama nakina nenungkwarba, “Nibina nenungkwarba ngineningabakama ngayuwa-manja, nginumakama ningenikirndirrki-yada mema nganyangwa makirakirakajungwa akwa ningenikiliki-yada yeya,” niyama nakina.

¹² Kembirra aburraja neniengkilaba enuwa-wa akwa neyama, “Numiyambena nakina nenungkwarba nibina nginumakama nungkuwa-wa ningkenikirndirrki-yada makina nungkwalangwa makirakirakajungwa akwa ningkenikiliki-yada yeya?” neyama wurrakina wurububungkawa enuwa-wa-da.

¹³ Akena eneja nakina nenungkwarba nibina neningabadinu-murradungwa neningbala nakina nenumamalya neningabakamulangwa enuwa-manja, mena wurrabburneka wurrakina warnumamalya yakwujina akina-manja-baba angalya akwa kembirra Jesus numarngkilyumada yadikina nakina-da.

¹⁴ Bi...ya nakina Jesus nenakburrangaja nakina arrawa Neningikarrawara-langwamanja angalya yakwujina Jirujalemanja akwa niyama, “Kwuja, nungkuwa ningkeningabaduma arakba ningkena. Mama ningkenungkwurakba nungkuwa ningkangbilyuwadinuma umba eyukwijiya

angbilyuwa akina. Ngwanja arakba kembirra awurruwurrariya-langwa ningkiyamina-mulangwa! Akena nara-manja nungkuwa angwanjuma akina-langwa awurrariya, kembirra kumingekburakajungwunama arume-ka awurruwurrariya nungkwa-langwa-langwa,” niyama nakina Jesus.

¹⁵ Kembirra eneja nakina nenungwarba nenumumiringkama nakina Jesus akwa nila-likar akba akina angalya Neningikarrawaralangwa umba nilikena wurrumurndakibinuwawurubungkawa Warningijudiya akwa niyama aburruwa-wa, “Nakina-bina Jesus ngineningabakama ngayuwa-da,” niyama nakinda.

¹⁶ Aminakina-langwa aburraja kembirra nenuminiyirrbinama awinyamba Jesus-langwa, mena nakina ngawa niyaminjamama neneningabakama warnumamalya Jebuda-manja. Nalyangkiyama nuwar.danga-buwarka nakina umba ngalaja Mawijija-langwa ayakwa eningarumuruma neyamamura, “Nara awar.duma warka makina-manja mamawura Jebuda-manja,” neyamamura akina. ¹⁷ Eneja niyama Jesus aburruwa-wa, “Nganyangwa Nungwarrka nuwar.duwar.denamura ngawa ena-langwa warka aduwaba umba nganjukwaba ningena ninguar.duwar.denamura ebina-murradungwa ngawa warka,” niyama nakina.

¹⁸ Kembirra aburraja wurrumurndakakina wurubungkawa Warningijudiya nalyanguwerribikajungwunuma angwurra

warnikuwardi-yada nakina Jesus. Miyambena-burra? Nalyangkiyama-mubaba wurrakina nenuminarriyaka-mulangwa Jesus Mawijijalangwa ayakwa ebina neyamamura, “Nara awar.duma warka Jebuda-manja.” Akwa engka nenyengbijuwa-mubaba Jesus nakina Neningikarrawara ena-langwa Nungwenikba akwa kembirra wunididirrburakiya wunalakina-da.

¹⁹ Eneja kembirra nakina Jesus niyama aburruwa-wa, “Wengkirraja! Nara ngayuwa eyamama ebina ngayabakiyaba Ningenikuwenikba umba ebina yimbukwa niyaminama nganyangwa Nungwarrka, akina-bina ngayuwa ningiyaminamura. Nganja ningerringkinama niyamina-mulangwiya nakina, kembirra ningenuminiyuwarnama ngayambalangwa. Amandangwa engburingka ayakwa akina. ²⁰ Umba nakina eneja Nungwarrka nilyelyingminama ningena Ningenikuwenikba akwa nginuwiyakajinama ngayuwa ababurnalangwa ebina niyamina-mulangwa enabakiyaba. Kenuwilyakajinama nakina ngayuwa-manja arumuruma-dangwa warka ningenikiyambalangwa ambaka-murra akwa kembirra nungkwurraja yikiyakikbijangeyinama kirrakina. ²¹ Wuburra laka nganyangwa Nungwarrka niyaminama nenuwarumajinama nenenibikinama wurrumurdakibina warnumamalya najungweyina-murruurra, kembirra nganjukwaba Ningenikuwenikba ningiyaminama ningarrenibikinama wurrumurdakibina warnumamalya

ningarrangayindena-murruwiya. ²² Eneja nganyangwa Nungwarrka nara alyanguw-erribikajungwuma karnumamalya-langwa karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba akena nginukwama ngayuwa-wa Ningenikuwenikba-wa akina warka kajungwa ngayuwa kilyanguwerribikajungwuni-yada kirrababurna-langwa karnumamalya. ²³ Nginukwama akina warka ngayuwa-wa kajungwa nari-yada kirrababurna-langwa karnumamalya amarrungwayinduma umba yikiyangmarngkwajini-yada akwa yikingkubarrngajini-yada Ningenikuwenikba-wa wuburra laka kiningkubarrngajinama Nungwarrku-wa. Akena nungkwurraja karningerribirra kirribina karnumamalya nara engkubarrngajuma ngayuwa-wa Ningenikuwenikba-wa, kembirra nara kirrakina engkubarrngajuma nganyangwu-wa Nungwarrka nginilarrka-murruwa yangkwurrangwa ngayuwa-da,” niyama Jesus.

²⁴ Biya niyama ngarningka Jesus, “Wengkirrikaja! Karningerribirra karnumamalya yikengkirrikaja-manja nganyangwu-wa ayakwa akwa yikuwerrikambilya-manja nibinu-wa nginilarrka-murruwa ngayuwa, kembirra nara alekbuma Neningikarrawara nungkwurruwa-wa, nara kirrakina alikama akinu-wa angalya warninikijungwa-langwu-wa umba yikilikajama angerriba akinu-wa angalya yikambilya-murruwa karniba karningangkawura. Amandangwa engburingka ayakwa akina!

²⁵ Adinuba arakba aburraja warnumamalya

wurribina najungweyinu-murumurra,
kabuminengkirrikajama nganyangwu-
wa ningenumayakwa Neningikarrawara-
langwu-wa Ningenikuwenikba akwa
kuwambilyama kembirra warniba wurrakina.
Amandangwe-ka makina mamawura
kumakwudangwudinama. ²⁶ Keyamarrkinama
akina-na? Adinuba-wiya eneja nakina
Nungwarrka nakina-bina kenenibikinama
wurrakina warnumamalya enabakiyaba akwa
nganjukwaba Ningenikuwenikba kenibikinama
warnumamalya akwa nungkwurrajukwaba
mena nginukwa-mubaba nakina Nungwarrka
akina warka adidirrbura ngayuwa-wa. ²⁷ Akwa
ngarningka nginubungkawakama akina-manja
warka ningenikilyangkuwerribikajungwi-yada
karnumamalya-langwa karningaba-murrikba
akwa kirruwurrariya-murrikba. Ngayuwa
ningena ningibina-murrada kirrengkirrikena-
murrada ningenimikirra ningirukwularrinuma
enena-manja angalya. Aminenena-langwa
ekirra, kembirra nginubungkawakama nakina.✧

²⁸ “Nare-ka eyakibijanguma enena-
langwa. Adinuba aburraja wurrakina
ngawa najungweyinama warninikijungwa
warnumamalya wurribina erribilya-manja
angalya, kuwengkirrikajama nganyangwa
ningenumayakwa-da. ²⁹ Biya kembirra
wurrakina kawurrakijadenama yadikina
aburra-langwa-langwa angalya erribilya-
langwa. Wurribina warnumamalya neyama-
murruwiya eningaba, kawarumajungwunama

✧ 5:27 Janjana 1:51

akwa kuwenibudinama akwa eneja nakina
 Neningikarrawara kenuwerrungwur.denama
 wurrumurndakakina umba wurribina
 warnumamalya neyama-murruwiya
 awurruwurrariya, kawarumajungwunama
 akwa kuwenibudinama akena eneja
 nakina Neningikarrawara kenilekbajama
 wurra kinu-wa-da. Amandangwe-ka makina
 mamawura kumakwudangwudinama. Nare-
 ka kembirra eyakibijanguma,” niyama Jesus
 wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa
 WarningiJudiya-wa-da.

Jesus nara kiniyengbina enabakiyaba

³⁰ Biya niyama ngarningka Jesus
 wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa
 WarningiJudiya-wa, “Nare-ka ngayuwa
 ningena eyamama awar.duma warka
 ngayabakiyaba. Kilyangkuwerribikajungwuna-
 manja ngayuwa karnumamalya-langwa
 karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-
 murrikba, kiyaminama ngawa ebina-langwiya
 kenumakina-mulangwiya Neningikarrawara
 ngayuwa-manja. Eningeribirra warka
 ngayuwa kuwar.denama, nara eyamama ebina
 ningingayindenama umba ebina yimbukwa
 kiyaminama kiningayindenama nibina
 nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa.
 Kuwar.dena-mulangwa ena-langwa yimbukwa
 warka, kembirra kilyangkuwerribikajungwuna-
 manja ngayuwa, eningaba yimbukwa
 kiyaminama ningena,” niyama nakina.

³¹ Biya niyama nakina, “Kuminiyengbijajungwuna-manja nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra nara kirrakina awerrungwur.duma nungkwurruwa ngayuwa-manja. ³² Umba eneja ngarningka ningka-langwa nenumamalya nakina nginuminiyengbinama ayakwa nganyangwa-langwa akwa nganja ngayuwa ningeningma amurndakibina ayakwa alyangmandukwuna-wiya niyengbinama ngayuwa-langwa.

³³ “Nungkwurraja kirralarrkama nungkwurra-langwa wurrayakwa-murra nakinu-wa Janjana akwa eneja nginuminiyengbinuma ayakwa alyangmandukwuna nganyangwa-langwa. ³⁴ Mama nara karningerribirra karnumamalya aminiyengbuma ayakwa ngayuwa-langwa umba ngarramakinama enena ayakwa nakina-langwa Janjana kajungwa Neningikarrawara yikenenibikini-yada nungkwurruwa. ³⁵ Eneja nakina Janjana bajananga wuburra niyamama ebina kirrakuminabarrakajinama mamurukwa karnikiliki-yada. Kirrenuwilyakajuwama karnikilika-langwa akwa kirriyekirreriduma kirrakina. Kembirra kinuminilyelyingmama akinu-wa ayakwa ena-langwu-wa.

³⁶ “Eneja nakina Janjana nginuminiyengbinuma alyangmandukwuna ayakwa ngayuwa-langwa. Umba ngalaja ngarningka engka yikakuwilyakajinama nungkwurruwa-manja nganyangwa-langwa. Amiyambena akina? Eneja nakina Nungwarrka nginuwar.dikinama ngayuwa-manja ena-langwa

warka ningenikiyama-langwa. Kembangka akineka warka yikakuwilyakajinama ngayuwa-langwa akwa yikakeningmikinama kirrakina nginilarrka-mulangwa Nungwarrka ngayuwa yangkwurrangwa.

³⁷ “Umba ngarningka Nungwarrka nibina nginilarrkama ngayuwa, enejukwaba nginuminiyengbinuma ayakwa nganyangwa-langwa akena nara kirrakina yikinumengkirrikena ena-langwa ayakwa akwa nara yikinirringka nenumukwurra, ³⁸ akwa nara kirrakina yikingayindanga yikuwerrikambilya ngayuwa-manja ningibina nginilarrka-murrumanja Nungwarrka. Kirriyama-mulangwa amurndakakina, kembangka kirrakina kirriyarrkuwurranguma ena-langwa ayakwa. ³⁹⁻⁴⁰ “Nungkwurraja Karningijudiya kirrububungkawa kirringayindenama yikambilyama karniba karningangkawura. Kirriyangkiyaminama numadadinama numaburangkinama mangma nungkwurra-langwa Neningikarrawara-langwu-wa ayakwa. Akena nara ngawada! Kirruwarenama nara awerrikambilyuma ngayuwa-manja. Amandangwe-ka akina ayakwa Neningikarrawara-langwa kirrakumakinama ngayuwa-langwa. Umba ngayuwa-manja yimbukwa yikuwerrikambilya-manja, kembangka yikambilyama karniba karningangkawura kirrakina.

⁴¹ “Mama yikiyangmarngkwajinama ngayuwa-manja akwa mama nara eyangmarngkwajuma ngayuwa-wa umba nara kembangka kirrakina awerrikawarriyakama ningena.

⁴² Ningeningma nganja ngayuwa nara kirrakina alyelyingmama Neningikarrawara umba kirrikadikajungwunama. ⁴³ Nara ngayabakiyaba kilikena yangkwurrangwa umba Nungwarrka ningena nginilarrkama yangkwurrangwa. Akena nungkwurruwa karningiyekirrerruma ningilikenu-mulangwa ngayuwa enenu-wa angalya. Umba kalikaja-manja wurrukwala aburrabakiyaba kaminiyengbijajungwunamanja yikabumakina-manja kirrakina, kembirra yikiyekirrerridinama warnikilikalangwa yangkwurrangwa nungkwurruwawa. ⁴⁴ Umba kirruwarenama kirrakina nara angayinduma nakina Neningikarrawara eyangmarngkwajuma nungkwurruwawa. Umba kirriyekirrerridinama kirrabiyangmarngkwajina-mulangwa warnumamalya yimbukwa. Kirriyamarrkinamurra-bina yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-wa?

⁴⁵ “Dukwa kirrilyangkiyama-bu kirrakina ngayuwa kilikajama Nungwarrku-wa akwa kalekbajama ningena. Akena nara-da! Nakineka Nungwarrka yikenilekbajama nungkwurruwa mena-baba kirrilyangmuridinama karnikuminaburrakiyuwa ababurna-langwa ayakwa eningarumuruma Mawijija-langwa. ⁴⁶⁻⁴⁷ Akwa ngarningka kirrilyangkiyaminama-bu kirruwerringwur.denama ena-langwa-manja eningarumuruma ayakwa. Amandangweka Mawijija nginuminarrikarranguma nganyangwa-langwa! Akena nara kirrakina yikuwerrungwur.danga ena-langwa-manja ayakwa ebina narrikarrangu-murrumanja

arakburakba-kiya-wiya. Nara kirrakina
 yikuwerrungwur.danga ena-langwa-manja
 ayakwa-baba, kembirra kirrakina nara
 awerrungwur.duma nganyangwa ayakwa
 nganjukwaba-da akwa nara awerrikambi-
 lyuma ngayuwa-manja-da,” niyama Jesus
 wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa
 WarningiJudiya-wa.

6

Jesus nenukwa-mulangwa aninga
wurrilyimberrkwulyumida-manja 5,000
warningkwarba

¹⁻⁴ Bi...ya nakina Jesus nilawurradinuma errib-
 aja akinu-wa angalya Keliliyu-wa aburruwa ena-
 langwa warnikabuburrakiyuwa. Biya nuwak-
 wudangwudina arakba warnikambarringi-yada
 warnikilarrmi-yada emeba WarningiJudiya
 warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-
 langwa kajungwa warnikiyakuwerribiki-
 yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma
 wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa
 Yijiba-langwa. Wurrakina arakba kembirra
 narraburrungkuwarrukwa akina aruma
 akungwa mijiyangu-ma. Aminambilyuma
 ekirra nawilyakama akina akungwa Keliliya
 akwa Daburiyeja. Nuwangkidikarrinu...wa,
 biya neyar.da ayakuwarra. Kembirra
 nawurrakilikena angakarjiyingu-wa angalya
 akwa nawurrakambarringa wurrakina yakwu-
 jina. Aburraje-ka wurruwurrakwulyumida
 warnumamalya narrirringkama arrubuda

warka Jesus-langwa neneningabaka-mulangwa wurrangbangbilyuwa-murra warnumamalya. Kembirra neniyuwarnuma arakba enuwa-wa.

⁵ Eneja Jesus nandiyinga akena nenirringka wurrakina wurruwurrakwulyumida warnumamalya nalikenumurra enuwa-wa. Biya niyama Jesus Bilibu-wa, “Nga-manja ngarna akubeyinde-nama aninga akakwuni-yada wurrumurndakeyina warnumamalya?” niyama. ⁶ Jesus nenilabenuma niyengbinuma akina ayakwa Biliba-manja neningma-baba arakba nenikiyama-langwa.

⁷ Eneja niyama Biliba enuwa-wa, “Mama akuwilyakama arume-ka angwarnda, umba akilyangmuriduma ngarna ngarnikubeyinda eyukwayuwa aninga warnikalyubariyada wurrumurndakeyina warnumamalya wurruwilyuwilyaba-wiya,” niyama nakina Biliba.

⁸ Eneja nuwilyaba ningka-dangwa nenikabuburrakiyuwa Jesus-langwa nam-bilyuma nakina yakwujina. Nenimikirra Endiruwa nibina Jayumina Bida-langwa nenikumarnjenikba. Niyama nakina Endiruwa Jesus-uwa, ⁹ “Naka nenjarrngalyilya nuwilyakinama amangbala damba eyukwayuwa akwa ambilyuma-kiya akwalya eyukwujiya-kiya. Akena nara ngarna arijakbama aladikama wurrababurna-baba warnumamalya ena-murra aninga eyukwayuwa,” niyama nakina Endiruwa.

¹⁰ Eneja Jesus niyama, “Wurrambarrijina wurrumurndakakina warnumamalya amarda-manja,” niyama nakina. Ababurne-ka amarda akina yakwujina akina-manja

angalya. Aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya nawurrakambarringa. Akena wurrilyimberrkwulyumide-ka 5,000 warnungkwarbe-ka wurruwurrakakina. ¹¹ Kembirra arakba eneja Jesus nirndirrka amurndakibina damba akwa neningmarngk-wajuwa Neningikarrawaru-wa. Nukuwarranga niyukwayuwaka akwa nenukwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa. Aburraja kembirra narreyikena wurruwilyuwilyaba-wiya-wa warnumamalya wurribina nuwangmakayangumuruwa yakwujina. Niyamama ngawa ngarningka akwalya-manja. Kembirra aburraja neyebukeyinuma ngawa wurrakinu...wa yandalangwa namurndakilada.

¹² Namurndakilada-manja arakba kembirra wurrakina eneja Jesus niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Wurrarrumurndukwuna ebina eyukwayuwa narrilalikamurumurra umba nara arndakbudadikama,” niyama nakina Jesus. ¹³ Kembirra aburraja nar-rarrumurndukwama ebina aninga narrilalikamulangwa wurrakina warnumamalya akwa narrilyangburrukwajuwama ememberrkwa ambilyuma-manja aruma ajamurnda ebina aninga eyukwayuwa amangbala-langwa damba amurndakibina-langwa nuwalyubarinumulangwa warnumamalya.

¹⁴ Aburraja wurrakina warnumamalya narrirringkama arrubuda ebina niyamamulangwa Jesus akwa namakijeyinuma wurrakina akwa neyama, “Amandangwe-ka naka Neningikarrawara-langwa nenikumaku-

maka ayakwa nibina nenikilarrka nakina yangkwurrangwa enenu-wa angalya-da!” neyama wurrumurndakakina-da.

¹⁵ Akena eneja arakba nakina Jesus neningma warnikilika-langwa akwa warnikirndirrkinyada wurrakina enuwa warnikangkijiri-yada kajungwa kenubungkawakini-yada nakina Jesus. Kembirra yadikina nilikena arakba ngarningka angerriba angakarjiyingu-wa angalya nakwukawura-da.

Jesus nijirringalyaka-mulangwa karrawara akungwa-langwiya

¹⁶ Biya numamerrkbalina arakba mamawura. Kembirra aburraja ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nadirrirnda angerriba ebinu-wa adirringwarna akungwa Keliliya ¹⁷ akwa namurndakirijawudija mijiyangamanja arakba akwa narraburrindada erribaja akinu-wa angalya emikirra Kabuniyuma. Biya nalyarrngwalyiyada arakba akina. Eneja Jesus nara kinilikena aburruwa-wa-da.

¹⁸ Kembirra ngalaja arakba arrubuda arrirra nuwadirrbulanga akwa nawarumajungwunuma akina akungwa. ¹⁹ Kembirra aburraja arakba wurrakina warnikabuburrakiyuwa namideyinu-murra ngawa amiyerra. Biya kembirra nenirringka nakina Jesus nijirringalyakama karrawara akungwa-langwiya nilikenuma nakwudangwukajungwunuma makinu-wa mijiyanga. Akena aburraja wurrakina nawurrakakbar.de-ka arakba.

²⁰ Umba niyama eneja nakina Jesus aburruwa-wa, “Ngayuwa ningenu...wa!” niyama. “Nare-ka akbar.duma!” niyama nakina-da.

²¹ Aburraja kembirra neningayindanguma wurrakina nakina Jesus warnikirijawudiyi-yada makina-manja mijiyanga akena arngkawura-wiya arakba ngalaja numamindirruwajungwa ariba-manja akwudangwa akina-manja angalya nalikenu-murruwa wurrakina-da.

*Warnumamalya nenuminaburangka-
mulangwa Jesus-uwa*

²² Kembirra mingka-manja mamawura aburraja wurribina warnumamalya nuwambilyu-murruurra angakuba aburrungkwungaluba, nalyelyimbukweyinuma aburruwa-kiya akwa neyama, “Ngambu-wa nibina kembirra nenungkarba nilikenuma? Yelakwa nibina ngenirringkama akena nara nibina-da. Ngarrumarringkama yimbukwa muwilyabama mijiyanga yarrungkwa akwa enalangwa warnikabuburrakiyuwa nalikenuma narijawudiyinuma akena nara nibina Jesus kinilikena aburruwa-manja-da,” neyama wurrakina warnumamalya-da.

²³ Umba ngalaja mamurndakakina mukwala mijiyanga meningiDaburiyeja numamurndakumindirruwajungwunuma mijiyelya-manja akwudangwa ebina-manja angalya neniyanngmarngkwajuwa-murruumanja Jesus ebina-langwa damba Neningikarrawaru-wa nenukwa-murruumanja yakwujina wurrakina-manja warnumamalya.

24 Aburraja narraringka-manja wurrakina warnumamalya narrilalikama Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa akina angalya, kembirra narijawudija wurrukwala mamurndakakina-manja mijiyanga akwa nalikena angerriba akinu-wa angalya Kabuniyumu-wa nenuminandeyuma wurrakina Jesus-uwa.

Jesus nakina nidamba Nakwenenibika ngakwurra-langwa

25 Bi...ya nuwakburrangaja arakba nakina Jesus jinikakwa-manja akina-manja angalya Kabuniyuma wurrumurndakakina warnumamalya yakwujina ayakuwarra akwa neyama enuwa-wa, “A nungkuwa! Ngambi-yada ningkena ningkiyar.duma yelakwa?” neyama wurrakina.

26 Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Wurrengkirraja! Mena-burra karna yirruminaburangkama ngayuwa-wa? Kirrumumiringka-mubaba arrubuda ningiyama-mulangwa ningena-na? Nare-ka! Yirruminaburangkama ngayuwa-wa mena kirralyubarinu-mubaba damba akwa kirriladangu-mubaba nungkwurruwa. 27 Nare-ka aburangkama kengmandina-murruwa aninga umba wurraburangkina ebinu-wa aninga yikakukwuna-murruwa akwenenibika nungkwurruwa-manja yikambilyi-yada karniba kembirra karningangkawura. Amandangwa engburingka ayakwa akina! Eneja Neningikarrawara Nungwarrka

kirrenuwilyakajuwama nungkwurruwa-wa nginuwerrungwur.dena-mulangwa ngayuwa-manja. Nginuwerrungwur.denama ngayuwa-manja ningibina-murrada ningurukwularrinu-murrumanja enena-manja angalya. Kembirra nganja ngayuwa kakwunama amukwiyadakina aninga nungkwurruwa-wa,” niyama nakina Jesus aburruwa-wa-da.

²⁸ Aburraja kembirra neyama wurrakina enuwa-wa, “Miyambena yirreningayindenama Neningikarrawara yarnikiyama-langwa yarna yarnikiladikajungwa-langwa akina aninga?” neyama wurrakina-da.

²⁹ Eneja niyama nakina Jesus aburruwa-wa, “Enena-bina awilyaba-ma kirrenu-miningayindenama nakina Neningikarrawara karnikiyama-langwa nungkwurruwa karnikuwerrikambilyingi-yada ngayuwa-manja ningibina nginilarrka-murrumanja yangkwurrangwa enenu-wa angalya,” niyama nakina Jesus.

³⁰ Neyama aburraja enuwa-wa, “Amiyambena kembirra arrubuda nungkwaja kiyaminama kajungwa yikuminabilyerrikini-yada nungkuwa Neningikarrawara-langwa arrubuda yirra-langwa akwa yikuwerrungwur.deni-yada nungkwa-langwa-manja ayakwa? Kiyamar-kinama kembirra nungkuwa? ³¹ Aburraja ngakwurra-langwa warningarakburakba-kiya wurrumirumiranyungwa nuwalyubarinuma ebina aninga alarrkingburingka-manja angalya. Ngalaja enena nuwarrikarrijajungwunuma ayakwa akwa neyaminamurra, ‘Nenukwamurra

nakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya akina damba angaluba karrawara-langwa warnikalyubari-yada,' neyaminamurra akina ayakwa," neyama wurrakina-da.✧

³² Eneja niyama nakina Jesus, "Wur-rengkirraja! Nare-ka nakina Mawijija yikenukwa akina damba karrawara-langwa angubina-langwa nungkwurruwa-wa, umba eneja nganyangwa Nungwarrka nakina-bina nenukwama aburruwa-wa akwa ngarningka yikenukwunama amamalya-dangwa damba karrawara-langwa nungkwurrajukwaba nungkwurruwa-wa. Amandangwa engburingka ayakwa akina! ³³ Umba nganja ningena ningibina ningidirrirnduma yangkwurrangwa abalkaya-langwa, ningiyaminamurra akina wuburra damba yikenukwunama Neningikarrawara nungkwurruwa-wa. Akwa ngarningka kakwunama kirrababurnu-wa karnumamalya akwenenibika ngayuwa yikambilyi-yada karniba karningangkawurada," niyama nakina Jesus.

³⁴ Kemberra aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, "A nungkuwa, yikukukwuna ngawa akina damba," neyama.

³⁵ Eneja niyama ngarningka Jesus, "Ngayuwe-ka ningena ningibina ningidamba kakwunamulangwa akwenenibika nungkwurruwa-wa yikambilyi-yada karniba karningangkawura," niyama Jesus. "Umba nungkwurraja kirribina karningerribirra yikilikaja-manja yikiyuwarna-manja ngayuwa-wa akwa

✧ **6:31** Exodus 16:4

yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja, nare-ka kembirra kirrakina amureyuma akwa ngarningka nare-ka eyakwurruma umba yikiladenama ngawa kirrakina,” niyama.
³⁶ “Umba ngarramakamurra arakba ebina-wiya yirringkama ngayuwa nungkwurruwa akena nungkwurraja nara yikuwerrikambilya ngayuwa-manja. ³⁷⁻³⁸ Nara kidirrinnda abalkaya-langwa ningenikiyami-yada ngayuwa nganyangwa-langwiya mangma umba ningilikenana yangkwurrangwa ningenikiyami-yada ngayuwa ena-langwa-langwiya mangma nibina nginilarrka-mulangwa. Ningiyamina-mulangwa amurndakakina-langwiya, kembirra nare-ka aminangkirrajuma ngayuwa karningerribirra karnumamalya yadada kirribina yikilikaja-murrumurra ngayuwa-wa. Kirrababurna-langwa karnumamalya kirribina nginukwamurra Nungwarrka ngayuwa-wa arakba, yikilikajama ngayuwa-wa-da. ³⁹ Umba enena-bina ngawa nginuminingayindenama nibina-murrada nginilarrkama ngayuwa ningenikiyami-yada. Nakina aduwaba nginingayindenama kakwurradini-yada ngayuwa nungkwurruwa-manja. Nakina nginukwama nungkwurruwa ngayuwa-wa akwa nara kembirra ningena alarrkama karningerribirra ngayuwa-langwa umba kirrababurna-langwa kumandakwuliyinama ngayuwa akwa kawarumajinama kenibikinama nungkwurruwa makina-manja meningarija-langwa mamawura kawarumajungwuna-murrumanja wurribina warningma-

murrumurra nakina Neningikarrawara.
⁴⁰ Akwa ngarningka enena-bina aduwaba
ningayindenama nganyangwa Nungwar-
rka. Kirrumurndakibina yikirringkina-
murrumurra ngayuwa Ningenikuwenikba
akwa yikuwerrikambilya-murrumurra
ngayuwa-manja, yikambilyama karniba
karningangkawura ngawa kirrakina-da. Akwa
nganja ngayuwa kembirra kawarumajinama
kenibikinama nungkwurruwa meningarija-
langwa-manja mamawura,” niyama Jesus
wurrumurndakakinu-wa warnumamalya-da.

⁴¹ Kembirra arakba aburraja wurrakina
warnumamalya nangwurrkiyengbeyinuma
enuwa-langwa niyengbijajungwunu-mulangwa
nakina nidamba nibina nidirrirnduma
yangkwurrangwa karrawara-langwa angubina-
langwa. ⁴² Biya neyama wurrakina, “Jawijiba-
langwa nenungkwarba nenikuwenikba Jesus
nakina-na? Ngarningma ngarna ena-langwa
nungwenikba akwa dirndenikba. Nare-ka
nakina amakama ngarna nidirrirndu-mulangwa
abalkaya-langwa yangkwurrangwa!” neyama
wurrakina.

⁴³ Eneja Jesus niyama wurrumurndakakinu-
wa warnumamalya, “Wurrungwurrkiyengmin-
jadina arakba nara angwurrkiyengbajuma!

⁴⁴ Nara karna karningerribirra alikama
eyuwama ngayuwa-wa nungkwurrabakiyaba.
Nare-ka-da! Yikeniyangkijirena-manja
Nungwarrka yimbukwa nungkwurruwa
nibina nginilarrkama ngayuwa, kembirra
yikilikajama kirrakina ngayuwa-wa. Akwa

kawarumajinama kirrakina kenibikinama mibina-manja ngawa meningarija-langwa-manja mamawura. ⁴⁵ Eneja nakina nuwilyaba nenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa narrikarranguma enena ayakwa neyaminamurra, ‘Eneja Neningikarrawara nakina yikenakakirumakinama kirrababurnalangwa karnumamalya,’ neyaminamurra akina ayakwa. Nungkwurraja kirrababurnalangwa kirribina kirrengkirrikaja-murumurra Nungwarrku-wa akwa kirreningmidina-murumurra enuwa-langwa, yikilikajama ngayuwa-wa kirrakina. ⁴⁶ Akena nara eyamama akina ayakwa, ‘Kirkakina kirrukuala karnumamalya arakba kinirringkama Nungwarrka,’ nara eyamama akina. Ngayuwa yimbukwa ninguwilyaba-ma ningenirringkama nganyangwa Nungwarrka, ningibina ningilikenuma Neningikarrawara-langwa,” niyama nakina Jesus.

⁴⁷ Biya niyama ngarningka Jesus, “Wurrengkirraja! Kirribina karningerribirra yikuwerrikambilyama ngayuwa-manja, kembirra yikambilyamurra karniba nungkwurruwa karningangkawura. ⁴⁸ Ngayuwe-ka ningena ningidamba kenibikina-mulangwa karningangkawura kirrakina. Amandangwa engburingka ayakwa akina! ⁴⁹ Aburraja nungkwurra-langwa wurrumirumirenungwa warningarakburakba-kiya nuwalyubarinuma akina aninga alarrkingburingka-manja angalya. Biya najungweyinumurra wurrakina

☆ 6:45 Ajaya 54:13

wuburra neyaminamurra wurrababurnalangwa warnumamalya najungweyinama.
⁵⁰ Umba enena ngalaja waka damba ebina nadirrirnduma yangkwurrangwa karrawaralangwa, karningerribirra yikalyubarinamanja, nara nungkwurraja kirrakina ajungwuma akwa arukwulyuwakama alikama karnumawurrina kirriyebijeba ambilyuma Neningikarrawara-langwa, ⁵¹ umba yikambilyama karniba karningangkawura enuwa-manja. Ngayuwa-bina ningena ningidamba kenibikina-mulangwa kirrakina ningibina ningidirrirnduma yangkwurrangwa abalkaya-langwa. Ebina damba kakwunama nungkwurruwa-wa ningenumadangkwa akina. Kakwunama akina kirrababurnalangwa karnumamalya kajungwa yikambilyiyada karniba karningangkawura kirrakinada,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

⁵² Kembirra arakba aburraja wurrumurndakakina warnumamalya WarningiJudiya nuwawinyambakeyinuma nebeyinuma aburruwa-kiya akwa neyama, “Kiniyamarrkama kembirra naka nenungkwarba akenukwunama ena-langwa nenumadangkwa ngarnikalyubariyada ngakwurruwa? Nare-ka-da!” neyama wurrakina-da.

⁵³ Kembirra eneja Jesus niyama aburruwawa, “Wurrengkirraja! Nara-manja kirrakina nungkwurruwa alyubaruma nganyangwa ningenumadangkwa ningibina-langwa ningirukwularrinu-mulangwa enena-manja

angalya akwa nara-manja ebekuma nganyangwa merra, kembirra nara ambilyuma karniba karningangkawura kirrakina-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina! ⁵⁴ Umba yikalyubarina-manja ningenumadangkwa akwa ngawa yikibekina-manja nganyangwa merra, kembirra yikambilyama karniba karningangkawura akwa nganja ngayuwa kawarumajinama kenibikinama nungkwurruwa mibina-murrada ngawa meningarija-langwa mamawura. ⁵⁵ Umba nganyangwa ningenumadangkwa ningena wuburra amamalya akwalya akwa ngalajukwaba nganyangwa merra makina wuburra amamalya akubibeka. ⁵⁶ Nungkwurraja kirribina karningerribirra yikalyubarina-murumurra nganyangwa amadangkwa akwa yikibekina-murumurra nganyangwa merra, akiyakeyinama ngarruwurra kawura ma enena-manja angalya. ⁵⁷ Eneja Nungwarrka nginilarrkama ngayuwa. Akwa nganja ningena ningambilyama ningeniba mena nginukwamubaba akwenenibika ngayuwa-manja. Kembirra nungkwurrajukwaba yikalyubarina-manja nganyangwa amadangkwa, karniba yikambilyama mena kenibikina-mubaba ngayuwa kirrakina. ⁵⁸ Umba ngayuwa ningena ningidamba ningibina ningidirirnduma yangkwurra ngawa karrawara-langwa. Akena enena damba nara wuburra akina aninga ebina nuwalyubarinuma nungkwurra-langwa wurumirumirenungwa warningarakburakba-kiya akwa najungweyinuma. Nungkwurraja

kirribina karningerribirra yikalyubarina-
 manja enena damba, yikambilyama
 karniba karningangkawura kirrakina-da,”
 59 niyama nakina Jesus nenuwilyakajuwama
 wurrumurndakakinu-wa warnumamalya
 yakwujina akina-manja jinikakwa akina-manja
 angalya Kabuniyuma.

*Jesus niyengbinu-mulangwa ayakwa
 akambilya-mulangwa ngarniba ngar-
 ningangkawura*

60 Kembirra aburraja wurrakina
 wurrababurna warnikabuburrakiyuwa
 Jesus-langwa nawurrakengkirrikenuma
 amurndakakinu-wa ena-langwu-wa ayakwa
 akwa neyama, “Nare-ka, akina ayakwa
 ngarrilyangmuridinama ngarnikeningmidi-
 yada ngakwurruwa. Angkaburra kembirra
 kuwengkirrikiyi-yada akinu-wa ayakwa?”
 neyama wurrakina.

61 Umba eneja nakina Jesus nenu-
 milyakwenuma arakba ena-langwu-wa
 warnikabuburrakiyuwa nangwurrkiyeng-
 beyinuma aminakina-langwa ayakwa. Biya
 niyama kembirra Jesus aburruwa-wa, “Jerriya
 kembirra kirruwarenama ena ayakwa
 nganyangwa kajungwa kirrakina nari-yada
 eyuwama ngayuwa-manja? 62 Nungkwurruwa
 yikirringkina-manja ngayuwa ningibina-
 murrada ningirukwularrinuma enena-manja
 angalya kuwarumajungwuna-manja ningena
 kilikaja-manja karrawaru-wa akinu-wa angalya
 ebina ningambilyu-murruwa adinuba-wiya,

kembirra yikiyamarrkinama yikeningmidinama kirrumurndakeyina? ⁶³ Nakina-bina eneja Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa yikenenibikinama karningangkawura kirrakina. Umba nungkwurraja kirrilyangmuridinama nungkwurrabakiyaba karnikiyama-langwa. Umba enena ayakwa ebina ningiyengbinuma nungkwurruwa-wa, yikuwerrungwur.dena-manja akina, kembirra eneja Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa yikenenibikinama karningangkawura kirrakina. ⁶⁴ Akena nara karna kirrukwalawawerrungwur.duma akina-manja ayakwa,” niyama Jesus. Arakbawiya Jesus naburradadangu-wiya enalangwa warka, nakina neningma arakbawurrakina warnumamalya kawerrikambilyamurumurra enuwa-manja akwa ngarningkawurribina wurruwilyaba nara-murumurra awerrikambilyuma enuwa-manja, wurrakina-bina karrakwunama nakina Jesus wurrukwaluwa warnumamalya kenuwurrikbina-murruwa. ⁶⁵ Biya niyama ngarningka nakina Jesus, “Nara karna karningerribirra alikama ngayuwa-wa. Yikenangkijirena-manja yimbukwa nganyangwa Nungwarrka kirrakina, kembirra yikilikajama ngayuwa-wa. Nara karna awerrungwur.duma akina-manja ayakwababa, kembirra ngarramakama amurndakakina ayakwa nungkwurruwa-wa,” niyama nakina Jesus.

⁶⁶ Yadikina-langwiya ngawa aburraja wurrababurna warnikabuburrakiyuwa enalangwa namurndakilyangkarrngajungwa akwa

nara arakba keniyuwarna enuwa-manja wurrumurndakakina-da.

⁶⁷ Eneja Jesus nenirringka-manja wurrumurndakibina nenilalikama nakina arakba, kembirra niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa wurrumemberrkwa-wa wurrambilyuma, “Nungkwurrajukwaba kirringayindena yikilikaja arakba yikilalikina ngayuwa?” niyama nakina Jesus-da.

⁶⁸ Eneja niyama nakina Jayumina Bida enuwa-wa, “Nara-murruwa wurribina warningaba yarnikiliki-yada yarna! Ningkakina-bina yirramakama yarna ebina ayakwa yikak-enibikinama yarningangkawura. ⁶⁹ Kembirra arakba yarne-ka yirruwerrikambilyama nungkuwa-manja akwa yarningma ningkakina ningkibina ningkungwurriyaka ningkuwilyabama nginilarrkama angaluba Neningikarrawara,” niyama nakina Bida.

⁷⁰ Kembirra eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Ngayuwa ninguwekbalyinuma kirrumemberrkwa kirrambilyuma-na? Akena kirruwilyaba karna yelakwa Namukwa-langwada!” niyama nakina Jesus aburruwa-wa-da. ⁷¹ Nakine-ka Jesus niyengbinuma Judija-langwa nibina nenikuwenikba nakina-langwa Jayumina NeningiKariyada. Nakina-bina nuwilyaba nibina wurrumemberrkwa wurrambilyumalangwa warnikabuburrakiyuwa akena nakina-bina nenikukwi-yada nakina Jesus wurrakinu-wa wurrukwala warnumamalya nenuwurrikbina-murruwa nakina-da.

7

Nara wurrakina kawerrikambilya Jesus-manja

¹ Bi...ya eneja Jesus nilikenuma yenjerrikina engku-wa iya engku-wa angalya yakwujina Keliliya-manja. Aburraja WarningiJudiya wurububungkawa neningayindanguma warnikuwardi-yada nakina Jesus. Kembirra aminakina-langwa nara kiningayindanga arakba Jesus kinilikenangerriba Judiya-wa. ² Ngalaja arakba nuwakwudangwukajungwunuma warnikambarringi-yada warnikilarirmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya wurrababurna-langwa amurndakibina-manja amiyerriya nalungkwayangu-murrumanja warnikalyubari-yada aninga-murriya akwa warnikilyelyimbukwaji-yada ayakwa aburra-langwa-langwa wurrarumuruma. Akina emikirra kembirra Akwulungkwayija.✧

³ Aburraja kembirra Jesus-langwa warnikumarnjena nenirinjarrkama akwa neyama enuwa-wa, “Wulalika ena angalya umba jeyi! Likaja angerriba akinu-wa angalya Judiya kajungwa wurrakina warnikabuburrakiyuwa nungkwa-langwa karrirringkini-yada amukwiyadakina arruburrubuda warka wuburra ningkuwar.danguma. ⁴ Kangayindena-manja warnumamalya kuweningmidina-manja nungkwa-langwa-langwa warka, kembirra nara abuwarrkama awar.duma nungkwa-langwa warka amurama ningkakina. Umba kuwar.denama warka ningkabillyerra

✧ 7:2 Leviticus 23:33-44

kaburringkina-murrumanja wurrakina
 wurrababurna-langwa warnumamalya,”
 neyama wurrakina warnikumarnjena enuwa-
 wa. ⁵ Nara aburrajukwaba ena-langwa
 warnikumarnjena kawerrikambilya enuwa-
 manja wurrakina.

⁶ Eneja kembirra Jesus niyama aburruwa-
 wa, “Nara ambaka ningena nalikaja-wiya
 ningenikabilyerrika-langwa nibina narrubuda-
 dangwa nilyengma Neningikarrawara. Umba
 nungkwurraja nungkwurra-langwa mamawura
 meningerribirra makina karnikiyama-langwa.
⁷ Aburraja warnumamalya enena-manja
 angalya akwa angkwulyumida-manja, nara
 awurrikbama nungkwurruwa-wa umba
 ngayuwa-wa buwurrikbinama wurrakina
 ningarralekbenu-mulangwa ngawa neyamina-
 mulangwa awurruwurrariya. ⁸ Nungkwurraja
 jeyi! Wurrilikaja wurrilyengmena arakba
 akinu-wa Akwulungkwayija nara-baba
 ningena alikama akinu-wa Akwulungkwayija,
 nara-baba ambaka ningena nalikaja-wiya
 ningenikabilyerrika-langwa nibina narrubuda-
 dangwa nilyengma Neningikarrawara,” niyama
 Jesus. ⁹ Kembirra nambilyuma ngawa yakwujina
 nakina akina-manja angalya Keliliya-da.

*Jesus nilikenu-mulangwa Akwulungkwayiju-
 wa*

¹⁰ Aburraja kembirra Jesus-langwa
 warnikumarnjena nalyengmanguma
 wurrakina Jirujalemu-wa adinakba akinu-wa
 Akwulungkwayija warnikambarringi-yada

amurndakibina-manja amiyerriya. Akwa ngarningka aburrajukwaba wurrababurneka warnumamalya nalikenuma yenjerrikina akinu-wa Akwulungwayija. Eneja Jesus nakina narijidinuma arija-langwa. Nara kinabilyerrikajungwuna umba numurama nenuwurrakiyuwarnuma. ¹¹ Akini-yada ngawa aburraja wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya nenuminembirrarinuma nuwaburangkeyinuma nakinu-wa Jesus akwa narreyengkilabenuma wurrumurndakakina-manja warnumamalya warningakwujina-manja akwa neyama, “Nangamba nibina nenungkwarba?” neyama wurrakina.

¹² Aburraja wurrababurna warnumamalya wurribina nuwambilyuma yakwujina, nalyelyimbukweyinuma naminijirakajeyinuma ayakwa wurrakina enuwa-langwa akwa neyama wurrakina wurrukwala, “Neningabeka nakina nenungkwarba.” Umba wurrukwala aburraja neyama, “Nare-ka! Ngarrenikadikinama ngarna ngarnumamalya nakina,” neyama wurrumurndakakina. ¹³ Akena nuwakbar.danguma wurrumurndakakinalangwa wurrububungkawa WarningiJudiyalangwa karrangajina-mulangwa wurrakina. Kembirra nara karrabilyerrika ayakwa enuwa-langwa umba narriyukwujiyakama nalyelyimbukweyinuma.

¹⁴ Bi..ya akina Akwulungwayija nara kajerridina ambaka umba nuwakwuleyinuma makina-manja ambaka mamawura. Kembirra eneja nakina Jesus nilikena Neningikarrawara-

langwu-wa angalya akwa arakba nenakakiru-
makama wurrumurndakakina-manja warnu-
mamalya yakwujina. ¹⁵ Aburraja kembirra
wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya
neyakikbijangeyinuma angwurra akwa neyama,
“Nakaka nenungkwarba nare-ka kinambarrina
nakina adinakba-kiya wurrarumuruma-
manja warnikakakirumaka ngakwurra-langwa-
manja. Umba niyamarrkama kembirra naka
neningmidinuma ababurna-langwa?” neyama
wurrakina namakijeyinuma.

¹⁶ Kembirra eneja Jesus niyama
wurrumurndakakinu-wa warnumamalya,
“Enea ayakwa ngarrakakirumakinama
ebina, nginukwama Neningikarrawara
nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwur-
rangwa. Nara nganyangwa ayakwa ena
umba nibina-langwa. ¹⁷ Nungkwurraja
yikilyangkuwerribikajungwuna-
manja karnikiyama-langwa ebina
kirrenumingayindena-mulangwiya
Neningikarrawara, kembirra yikeningmid-
inama akina ayakwa nganyangwa ebina
nginukwa-murrikba Neningikarrawara
akwa ningiyengbina-murrikba ayakwa
ngayabakiyaba nganyangwa-langwiya
mangma. ¹⁸ Kangayindangu-manja
ningena kabiyangmarngkwajini-yada akwa
kabingkubarrngajini-yada wurrukwala
ngayuwa-manja, kembirra kuminiyengbija-
jungwunuma ngayabakiyaba. Akena nganja
ningeningayindenama kiningkubarrngajini-
yada nakinu-wa Neningikarrawara

nibina nginilarrka-murruwa ngayuwa yangkwurrangwa. Ningeningayindena-mulangwa kiningkubarrngajini-yada enuwa-wa, kembirra ningiyengbinama ena-langwa ayakwa, nara ningena ekadikama umba ningilarrkularrkbakinama ningena. ¹⁹ Eneja Mawijija kirrenumakama eningarumuruma ayakwa Neningikarrawara-langwa-na? Akena nara kirruwilyuwilyaba kirrakina yikuminiyarrkuwaraka akina ayakwa akwa kirriyaminama ngawa kirrakina aduwabada. Miyambeni-yada kirriyangkuwer-ribikajungwunama yikuwardena-mulangwa ngayuwa kirrakina-na?" niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa WarningiJudiya warnumamalya.

²⁰ Aburraja kembirra wurrumurndakibina warnumamalya neyama wurrakina, "Ningkarrawilyakinama wurruwilyaba wurruwurrariya wurramukwa ningkenabina-na! Nare-ka yarna angayinduma awarduma nungkuwa-manja!" neyama wurrumurndakakina.

²¹ Eneja niyama Jesus aburruwa-wa, "Kirriyakikbijangeyinuma kirrarndadinuma nungkwurruwa ninguar.dangu-mulangwa ngayuwa ebina awilyaba warka arrubuda Jebuda-manja. ²² Eneja arakburakba-wiya Mawijija nenumakama nungkwurra-langwa-manja warnumamalya ebina ayakwa yikaringandena-mulangwa yikamukaduwamurrikina-mulangwa nungkwurra-langwa wurran-garingariya warninikuwenungwa mamangbala

mabiyakarbiya-manja mamawura. Akena nara nakina Mawijija kiniyengbina akina ayakwa kinabilyerrika umba aburraja nungkwurra-langwa wurrumiremirenungwa warningarakburakba-kiya neyengbinuma akina. Mama Jebuda makina mamawura umba yikamukaduwamurrikinama ngawa warnungkwarba wurrangariya makina-manja ngawa mamawura-da, ²³ kajungwa yikinuminiyarrkuwarakini-yada Mawijija-langwa-manja eningarumuruma ayakwa. Kembirra miyambena-burra kirrawinyambadina ngayuwa-manja ningeneningabakamulangwa nibina nenungkwarba Jebuda-manja? ²⁴ Kirrilyangkuwerribikajungwunama ngarnumamalya-langwa ngarningaba-murrikba akwa ngarruwurrariya-murrikba ngarrakina. Kirrilyangkuwerribikajungwunuma arakba ninguwurrariya-murrikba ngayuwa kirrakina. Nara alyangkuwerribikajungwuma karna warningikarrawara-langwa warnumadangkwa umba warningarrawa-langwa wurraminilyangkuwerribikajungwuna ebinalangwiya alyangmandukwuna,” niyama nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

Warnumamalya nenuminilyelyimbukweyinu-mulangwa nibina-langwa nenijirrkumarnumulangwa Neningikarrawara neningadinakba

²⁵ Aburraja wurrakina warnumamalya WarningiJirujalema nenirringkama nakina Jesus nenakakirumakama wurrumurndakakina-manja warnumamalya niyengbinuma abilyerra

ayakwa. Akena nara aburraja wurrakina
 wurrubungkawa kuwawinyambadina akwa
 nara keniba enuwa-wa. Kemberra wurrukwa
 warnumamalya naminandabumeyinuma
 akwa neyama, “Nakina-bina nenungkwarba
 nibina neningayindanguma kenuwardanguma
 wurrubungkawa wurrakina-na? ²⁶ Akena
 kwuja! Nara aminilawurrakajuma ayakwa
 enuwa-wa umba niyengbinama abilyerra
 ayakwa. Dukwa warningma ngakwurra-
 langwa wurrubungkawa-baba nakina-
 bina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma
 amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-
 wiya neningadinakba. ²⁷ Dukwa nara-da!
 Ngarningma ngarna akina angalya nilikenu-
 mulangwa nakina nenungkwarba narumidinu-
 mulangwa. Akena kinilikaja-manja nakina-
 murrada yangkwurrangwa, ngarningbala
 akina angalya kinilikaja-mulangwa nakina,”
 neyama wurrakina warnumamalya. ²⁸⁻²⁹ Eneja
 Jesus nenakakirumakama ngawa yakwujina
 Neningikarrawara-langwa-manja angalya.
 Akwa niyangkuwarumajungwunuma nakina
 ayakwa akwa niyama, “Dukwa karningma
 ngayuwa, dukwa karningbala-da! Akwa
 dukwa karningma akina angalya ningilikenu-
 mulangwa ngayuwa, dukwa nara ngawa-
 da! Akena nara kilikena ngayabakiyaba
 yangkwurrangwa nganyangwa-langwiya
 mangma umba ningilikenuma nibina-langwa
 nginilarrka-mulangwa ngayuwa enenu-wa
 angalya akwa nilyangmandukwuna-dangwa
 nakina. Nungkwurruwa karningbala nakina

umba ngayuwa yimbukwa ningeningmidinama-da!” niyama Jesus nakina-da.

³⁰ Kemberra aburraja wurrumurndakakina warninungkwarba wurrukwala neningayindanguma warnikirndirrk-yada nakina Jesus akena nara ngawa kenuminjirrkilyinga wurrakina enuwa-manja mena nara ambaka numinilikenu-wiya nenikuminabilyerrikalangwa nibina-langwa nenilarrka-mulangwa Neningikarrawara nakina-bina narrubudadangwa nilyengma. ³¹ Akena aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurrababurna nawerrikambilyuma enuwa-manja umba naminandabumeyinuma akwa neyama wurrakina, “Nakaka nenungkwarba ngarrenuminabilyerrikama arrubuda Neningikarrawara-langwa ebina nuwabuwarruk wajungwunu-mulangwa. Kinilikaja-manja yangkwurrangwa nibina nenuminijirrkumarnuma Neningikarrawara neningadinakba, kemberra eningumiyambena warka kinuwardenama nakina yelakwa? Arrubuda-dangwa yinda aba-kiya? Nara nakina awar.duma amurndakayuwaya-na?” neyama wurrakina warnumamalya-da.

³² Aburraja wurrumurndakakina WurruBarija warnungkwarba nuwengkirrikenuma wurrumurndakakina warnumamalya nangwurrkiyengbeyinu-mulangwa Jesus-langwa. Kemberra wurrumurndakakina WurruBarija akwa ngawa wurrububungkawa WurruMinida warnungkwarba narralarrka wurrukwala wurrakina warnikakukwurraja

Neningikarrawara-langwa angalya yenjerrickina warnikirndirrkiki-yada akwa warnikididi-yada enuwa.

³³ Akena eneja Jesus niyama, “Ngayuwa ningena ningambilyama yelakwa aduwaya-wiya. Kembirra arakba kilikajama nibinu-wa nginilarrka-murruwa ngayuwa yangkwurrangwa. ³⁴ Yikabuburangkeyinama kirkakina ngawa ngayuwa-wa akena nara akburrangama. Nara karna alikama ngayuwa kilikaja-murruwa. Aminakina-langwa kembirra nara karna akburrangama ngayuwa,” niyama nakina.

³⁵ Kembirra aburraja WarningiJudiya wurububungkawa neyama, “Ngambu-wa-bina naka kinilikajama kembirra nara ngakwurruwa akburrangama? Yinda kinilikajama angerriba eminingku-wa angalya nuwambilya-murruwa wurribina ngakwurra-langwa warnumamalya kajungwa kenuwilyakajini-yada ayakwa wurribina WarningiJudiya-ma warnumamalyana? ³⁶ Ngarrenumakama nenikilika-langwa yenjerrickina akwa ngakwurruwa akinuminaburangkina-mulangwa enuwa-wa akena nara akburrangama nakina ngakwurruwa mena nara-baba ngarna alikama kinilikaja-murruwa. Kembirra dukwa neyamarrkama amurndakibina ayakwa ngarrenumakama niyengbinuma?” neyama wurrakina.

Akwenenibika akungwa kakwularrina-mulangwa

37 Kemberra numarakbada makina
 meningarija-langwa mamawura meningi-
 larrngekburna akina-langwa Akwu-
 lungwayija nuwambarrinu-mulangwa
 warnumamalya amurndakibina-manja
 amiyerriya warnikiyakuwerribiki-yada
 aburra-langwa-langwa wurrarumuruma.✧
 Eneja Jesus narjiyinga akwa niyengbina
 niyangkuwarumajungwuna akwa niyama,
 “Kirribina karningerribirra yikiyakuwurrina-
 manja akungwa, kwa! Yikilikaja ngayuwa-
 wa kajungwa kebekajini-yada. 38 Ngalaja
 arakburakba-kiya-wiya enena ayakwa
 nuwarrikarrijungwunuma akwa neyamama,
 ‘Karningerribirra-langwa karnumamalya kirribi-
 na yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja,
 kemberra arrawa-langwa nungkwurra-langwa-
 langwa yukwudukwuda kakwularrinama akwe-
 nenibika akungwa wuburra amukwa akungwa
 neyaminama,’ neyamama akina ayakwa,”
 niyama nakina Jesus. 39 Biya nenumaka-manja
 amurndakibina ayakwa akungwa-langwa,
 niyengbinuma Neningikarrawara-langwa-
 langwa Nenumawurrina. Akena akini-yada
 ngawa nara ambaka nakina Jesus kinijungwuna
 akwa kinuwarumajungwuna mabiyakarbiya-
 manja mamawura. Kemberra nara eneja
 Neningikarrawara ambaka kenilarrkena
 nakina Nenumawurrina warnumamalyu-wa.
 Umba ambaka-murra wurrumurndakibina
 warnumamalya kawerrikambilya-murru-
 murra Jesus-uwa, kemberra kenumenama nakina

✧ 7:37 Janjana 7:2

Nenumawurrina wurrakina. Akwa enambalangwa kenumamurikajinama warnikiyamalangwa eninginingaba-wiya arngkababurnalangwa wuburra laka amukwa akungwa eningaba nabulbeyinama arngkababurnalangwa.

*Warnumamalya neningirrajuwa-mulangwa
Jesus-langwa*

⁴⁰ Aburraja wurrumurndakibina warnumamalya nuwengkirrikena amurndakakina ayakwa Jesus niyengbinu-mulangwa akena naminandabumeyinuma akwa nenanguwabijuwama wurrakina. Biya wurrukwala neyamamura, “Amandangweka nakina nenikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa nibina nenikilarrka nakina yangkwurrangwa,” neyama wurrakina.

⁴¹ Wurrukwala neyamama, “Nakina-bina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinubawiya neningadinakba!” Aburraja wurrukwala neyamama, “A.a! Nara arukwularruma nakinamurrada neningadinuba-wiya akina-manja angalya Keliliya! Nare-ka! ⁴² Ebina ayakwa nuwarrikarrijajungwunuma Neningikarrawara-langwa-manja jurra, ngarrakumakinama numinakina-langwa enejukwaba kinilikajamulangwa nenikaduwa numirenikba Deyibidalangwa-langwa akwa nenikirukwularra-langwa nakina Deyibida-langwa-manja angalya Bediliyema-manja,” neyama wurrakina.

Akena warningbala wurrakina nirukwularrumulangwa Jesus Bediliyema-manja. ⁴³ Kemberra arakba nawurrabarriyina Jesus-langwa. ⁴⁴ Wurrukuala neningayindanguma warnikirndirrki-yada nakina Jesus akena nara kenuminjirrkilyinga wurrakina.

⁴⁵ Aburraja wurrumurndakibina warnungkwarba narakukwurrajuwamurumurra Neningikarrawara-langwa angalya, wurrumurndakibina-murrada warnikirndirrki-yada Jesus, nalawurradinuma angaluba Jesus-langwa akwa wurrakinuwa wurrubungkawa WurruMinida akwa WurruBarija warnungkwarba akwa aburraja neyama aburruwa-wa, “Miyambena-burra nara yikinuwilyaka nibina nenungkwarba yangkwurrangwa?” neyama wurrakina.

⁴⁶ Aburraja namurndakiyama wurrakina, “Nara ambaka wurribina warningerribirra warnumamalya keyengbina-langwa ayakwa Neningikarrawara-langwa wuburra naka nenungkwarba niyengbinuma,” neyama wurrakina.

⁴⁷ Neyama aburraja WurruBarija, “Wayi! Kirrenikadikama nakina nungkwurrajukwaba! ⁴⁸ Nara wurruwilyuwilyaba wurrubungkawa kawerrikambilya wurrakina Jesus-manja akwa yirrajukwaba YirruBarija.

⁴⁹ Wurrumurndakibina wurrumurndakangaba warnumamalya nuwengkirrenu-murumurra Jesus-uwa, warningbala eningarumuruma ayakwa Mawijija-langwa. Kemberra nakine-ka Neningikarrawara kenikbajinama wurrakina

biya alibina-wiya keyaminama ngalaja awurrariya aburruwa-manja,” neyama wurrakina WurruBarija nalyangkiyama akena nara-da.

⁵⁰ Nuwilyaba NuBarija nenungkwarba Nikidima, nibina nilikenu-murrada Jesus-uwa ebina-wiya, nara kinilyangkuwamina warnikuwardi-yada Jesus umba niyarrk-abuwarrkama ngawa akwa niyama nakina wurrukwalu-wa WurruBarija warnungkwarba, ⁵¹ “Ngakwurra-langwa eningarumuruma ayakwa ngarrakumakinama nara alekbama ngarna warnumamalya nara-wiya engkirrikama aburra-langwa ayakwa umba adinuba-wiya akeningmikajungwunama wurrumurdakakina-langwa warnumamalya neyama-mulangwa biya kembirra ngarna akalekbajama wurrakina. Nara kembirra ngarna awarduma eningiyanda-langwa nakina,” niyama nakina Nikidima.

⁵² Aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, “Nungkwajukwaba ningkena kinuminawilyabama angalya Keliliya-bina-na? Jerriya neningaba nakina nibina nenungkwarba NeningiKeliliya? Wurringkina kamba Neningikarrawara-langwa jurra keningmidini-yada ngawa nara wurribina warnikumakumaka ayakwa Neningikarrawara-langwa kalikena-langwa Keliliya-langwa akwa nara alikama ngawa-da,” neyama wurrakina.

Narringakburrangu-mulangwa dibina didar-ringka nuwilyaba-manja nenungkwarba

⁵³ Aburraja kembirra wurrababurna-langwa warnumamalya namurndakilikena arakba aburra-langwu-wa angalya

8

¹ umba eneja Jesus nilikena angakarjiyingu-wa angalya Alibumanju-wa. ² Biya kembirra nekbadu-manja wurdarriya-wiya angalya, nilawurradina Jesus angerriba Neningikarrawara-langwu-wa angalya Jirujalemu-wa. Kembirra aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya nawurrakilikena enuwa-wa. Eneja nambarringa yakwujina akwa nenuwilyakajuwa wurrumurn-dakakina.

³ Aburraja WurruBarija warnungkwarba akwa warnikakakirumaka ayakwa Mawijija-langwa narringawilyaka duwilyaba didarringka nakinu-wa Jesus. Aburraja wurrukwala warnumamalya narringakburrangama nuwilyaba-manja nenungkwarba dakina. Wurrakine-ka WurruBarija akwa warnikakakirumaka narringarjiyaja wurrilyimbilyimberrkuwilyarra-manja warnumamalya. ⁴ Kembirra neyama wurrakina Jesus-uwa, “Bungkawa, daka wurrangaba narringakburrangama nuwilyaba-manja nenungkwarba yingumungkwuluma! ⁵ Neyamama akina ayakwa Mawijija-langwa ngarrakumakinama akingawardenama akingajungwajinama malarra-murra dadikarriyakajungwa-manja dadikiyaminjama didarringka. Kembirra nungkwaja ningkiyamarrkina?” neyama wurrakina. ⁶ Neyengbinuma akina ayakwa

wurrakina kajungwa warnikukwudirrki-yada nakina Jesus nenikiyami-yada awurrariya akina warnikilekbi-yada, akena eneja Jesus nabuluwendinga ajiringka-wa akwa narrikarranga ena-langwa-murra ayarrka ajiringka-manja.

⁷ Neyaminjama ngawa neniyengkiyengkilabenu...wa. Eneja kembirra Jesus nuwarumajungwa akwa niyama aburruwa-wa, “Kirribina nara yikiyama awurruwurrariya kirruwilyuwilyaba, kembirra wurrumamena meningadinuba-wiya malarra akwa yikerribina yikingar.dirrena,” niyama Jesus.

⁸ Biya nabuluwendinga ngarningka akwa narrikarranga ajiringka-manja.

⁹ Aburraja wurrumurndakakina WurruBarija warnungkwarba akwa warnikakakirumaka ayakwa Mawijija-langwa nuwengkirrikenu-manja akina ayakwa niyengbinuma Jesus, nawurrakijadanga arakba wurrarumuruma wurruwilyuwilyaba-wiya adinuba-wiya, kembirra angerriba wurriyukwayuwa-wa. Neyaminjamama ngawa bi..ya Jesus yimbukwa nuwilyaba nambilya nakwukawura akwa dibina didarringka.

¹⁰ Kembirra Jesus nuwarumajungwa akwa niyama dakinu-wa didarringka, “Wa! Ngambu-wa wurrumurndakibina yelakwa warnumamalya? Kada nara wurribina yelakwa kabulekbenuma nungkuwa?” niyama nakina.

¹¹ Ngalaja yingiyama enuwa-wa, “Nare-ka wurribina kirrinjeya!” Kembirra Jesus niyama

ngaluwa-wa, “Ningena nganjukwaba nara alek-buma nungkuwa-wa, umba jeyi! Likaja akwa nara arakba arriyakajungwuma awurrariya-wa!” niyama Jesus nangamaka.

Jesus nambilya-mulangwa Nenikilarrkabar-raka ngarnumamalya-langwa

¹² Eneja nakina Jesus nambilyuma yakwujina ngawa Neningikarrawara-langwamanja angalya Jirujalema-manja. Biya niyengbinuma arakba ayakwa ngarningka nakina wurrumurndakibinu-wa warnumamalya akwa niyama, “Ngayuwe-ka ningena Ningenikilarrkabarraka kirrababurnalangwa karnumamalya enena-manja angalya. Karningerribirra-langwa kirribina yikiyuwarna-manja ngayuwa-manja, nara kembirra kirrakina alikama alarrumurdalangwiya akwa nara angkungkuwabijuma alyangmandukwuna ayakwa umba yikilikajama nganyangwa-langwiya akilarrkabarraka akwa kaminabilyerrikinama Neningikarrawara nungkwurra-langwa nibina yikenenibikinama kirrakina karningangkawura,” niyama nakina Jesus.

¹³ Aburrajukwaba WurruBarija war-nungkarba nuwambilyuma wurrakina yakwujina akwa nangwurrkiyengbinuma akwa neyama Jesus-uwa, “Nungkuwa ningkena ningkuminiyengbijajungwunama ayakwa akena nungkwa-langwa ayakwa eningilyangmandukwuna-ma akina!” neyama wurrakina WurruBarija Jesus-uwa-da.

¹⁴ “A.a! Nare-ka!” niyama nakina Jesus. “Ningeningma ngayuwa akina-langwa angalya ningilikenu-mulangwa yangkwurrangwa akwa akinu-wa angalya ngarningka kilikajamurruwa ningena. Akena nungkwurraja karningbala ambaka yadikina ningilikenu-mulangwa akwa yenjerrikina kilikajamurruwa ngayuwa. Ningeningma arakba akina angalya nganyangwa, kembirra mama ningena ninguminiyengbijjungwunama ayakwa nganyangwa-langwa, umba alyangmandukwune-ka nganyangwa ayakwa ena. ¹⁵ Nungkwurraja kirrakina kirriyangkuwerribikajungwunama warnumamalya-langwa warningaba-murrikba akwa wurruwurrariyamurrikba wurrakina nungkwurra-langwalangwiya mangma kirriyakuwerribikajumulangwiya. Umba nganja ngayuwa nara alyangkuwerribikajungwuma warnumamalyalangwa aduwaba ¹⁶ umba ambaka-murra kilyangkuwerribikajungwunama ngayuwa warnumamalya-langwa, akwa kembirra kilyangkuwerribikajungwunama dirrbura ngawa mena nara-baba ngayabakiyaba eyamama umba yinaja yinuwa yinilyangkuwerribikajungwunama warnumamalyalangwa yinalakena ngayuwa akwa nibina nginilarrkama yangkwurrangwa. Nara ningena ngayabakiyaba, kembirra alyangmandukwuna nganyangwa ayakwa akina. ¹⁷ Ngalaja nungkwurra-langwa arumuruma ayakwa awilyaba neyaminama, ‘Kirrambilyumakiya karnumamalya yikaminiyengbina-

manja ayakwa adidirrbura wurrukwalangwa warnumamalya kinalakina, kembirra alyangmandukwuna akina ayakwa nungkwurna-langwa,' neyaminama ayakwa akina. ¹⁸ Ngayuwa ninguminiyengbija-jungwunama ayakwa nganyangwa-langwa akwa enejukwaba nganyangwa Nungwarrka nginuminiyengbinama nganyangwa-langwa nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa nakina-da," niyama nakina Jesus-da.

¹⁹ Aburraja neyama wurrakina WurruBarija warnungkwarba enuwa-wa, "Nangamba kembirra Nungwena nungkwa-langwa?" neyama wurruwurrakakina. Eneja nenyelijuwama nakina Jesus aburruwawa akwa niyama, "Kirrilyangkiyaminama karningma ngayuwa-langwa kirrakina akena nara-da! Umba karningma-manja karna ngayuwa, kembirra yikeningmidinama enejukwaba nganyangwa Nungwarrka," niyama nakina Jesus wurrumurdakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba. ²⁰ Niyengbinuma akina ayakwa nakina akini-yada ngawa nenakakirumaka-manja warnumamalya yakwujina arrawa Neningikarrawara-langwamanja angalya narakakumarnu-murrumanja eyukwayuwa bada eningangwarnda-langwa. Akena nare-ka wurrakina kenumanga kenuwilyaka nakina mena nara-baba ambaka numinilikenu-wiya nenikuminabilyerrika-langwa nibina-langwa nenilarrka-mulangwa Neningikarrawara nakina-bina narrubuda-

dangwa nilyengma.

Nara kirrakina alikama akinu-wa angalya kilikaja-murruwa ngayuwa

²¹ Biya niyama ngarningka nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Ngayuwa kilikajama ningena engku-wa. Nungkwurraja yikuminandiyama ngayuwa-wa akena nara kirrakina akburrangamada. Nara kirrakina alikama akinu-wa angalya kilikaja-murruwa ngayuwa umba yikambilyama yelakwa yikijungwunama mena kirriyaminjamina-mubaba awurruwurrariya kirrakina,” niyama nakina Jesus.

²² Kembirra aburraja wurrakina wurububungkawa WarningiJudiya naminandabumeyinuma akwa neyama namakijeyina, “Niyamama nakina, ‘Nara kirrakina alikama akinu-wa angalya kilikaja-murruwa ngayuwa,’ niyamama. Dukwa amiyambena akina ayakwa? Dukwa nakina kinuwardijungwuni-yada,” neyama wurrakina.

²³ Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Nungkwurra karna karningiyelakwa enenlangwa angalya umba nganja ningena ningeningangaluba karrawara-langwa. Nara ningena ningeningiyelakwa enenlangwa angalya. ²⁴ Aminakina-langwa-bina ningiyamama ngarramakama nungkwurruwa-wa, ‘Yikambilyama yelakwa nungkwurruwa yikijungweyinama mena kirriyaminjamina-mubaba awurruwurrariya kirrakina,’ ningiyamama. Yikijungwunama nungkwurruwa

nara-manja kirrakina awerrikambilyuma ngayuwa-manja ningibina ningenimikirra ‘Ningambilyama ningena ningibina-murrada ningambilyama arngkababurna-langwa,’ ningenimikirra,” niyama nakina Jesus.

²⁵ Aburraja neyama wurrakina wur-rububungkawa enuwa-wa, “Ningkumiyambena ningkakina nungkuwa-burra?” neyama wurrakina. Eneja Jesus niyama, “Ngayuwa-bina ningibina-murrada ngarramaka-murrada kirrakina ebina-wiya nuwaburradadijungwunu-wiya.

²⁶ Dukwa kiyengbiyengbinama ngayuwa ningiyirrbiyirrba ababurna ayakwa nungkwurra-langwa-langwa akwa kalekbajama nungkwurruwa-wa ababurna-langwa akena nara-da! Eneja nibina nginilarrkama ngayuwa yangkwurrangwa nilyangmandukwuneka nakina akwa kamakinama ngayuwa warnumamalya ayakwa ebina yimbukwa ningengkirrikenu-mulangwa enuwa-langwa,” niyama nakina Jesus.

²⁷ Akena nara aburraja wurrumurndakakina karrumumiringka akina ayakwa nakina niyengbinuma aburruwa-wa Nungwenikba-langwa.

²⁸ Kembirra eneja Jesus niyama wurrumurndakakinu-wa, “Yikiyamina-manja yikuwurdijina-manja kirrakina eka-manja ngayuwa ningibina ningirukwularruma enena-manja angalya, kembirra karningma kirrakina ningenimikirra ‘Ningambilyama ningena ningibina-murrada ningambilyama arngkababurna-langwa,’ ningenimikirra. Akwa ngawa karningma kirrakina nara

ngayuwa ningena eyamama awar:duma warka ngayabakiyaba umba ebina nginuwyakajuwa-mulangwiya Nungwarrka akina-langwa yimbukwa ningiyaminama ngayuwa-da.

²⁹ “Umba eneja nibina nginilarrkama ngayuwa nara nakina alalikama umba nambilyama ngawa ngayuwa-manja. Nganje-ka ningiyaminjaminama ngawa ningenuminuwerrikilyelyingmajinama, kembirra nara alalikama ngayuwa-manja nakina,” niyama Jesus.

³⁰ Aburraja wurrababurna warnumamalya nawerrikambilyuma Jesus-manja nuwengkirrikenu-mulangwa amurndakibina ayakwa niyengbinu-mulangwa nakina.

Neningikarrawara akenenjungwurrena-mulangwa ngakwurruwa-manja

³¹ Eneja Jesus niyama wurrumurndakibinu-wa WarningiJudiya warnumamalya nawerrikambilyu-murruwa, “Nungkwurraja kirrakina kirrilyangkiyaminama kirruwerrikambilyama ngayuwa-manja akena kirrikadikajungwunama! Yikiyarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, amandangwa kirrakina kembirra nganyangwa karnikabubur-rakiyuwa.

³² Akwa karningma arakba ebina alyangmandukwuna Neningikarrawara-langwa akwa yikenenjungwurrena-mulangwa kirrakina,” niyama Jesus.

³³ “A.a!” neyama aburraja wurrakina. “Yarne-ka waka yirra Aburiyama-langwa yirrumirumirena yarnikinikaduwa akwa nara

wurribina warningerribirra yikabuwar.dika-langwa warka. Kembirra ningkiyamarrkinama ningkiyengbinama nenikenjungwurra-langwa Neningikarrawara yarna?" neyama wurrakina.

³⁴ Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, "Wurrengkirraja! Kirrumurndakibina karningerribirra karnumamalya kirriyam-injaminama awurruwurrariya, akina-bina kirrakarrkinama kirrakuwar.dikinama kirrakina. Amandangwa engburingka ayakwa akina!

³⁵ Yikiyaminjamina-manja ngawa awurruwurrariya, kembirra kirrakina karnikuminuwar.duwar.da arakba wuburra wurububungkawa-langwa yikabilyingina-mulangwa. Aburraja wurrakina warnikuminuwar.duwar.da warka-langwa yimbukwa umba eneja nakina nenikuwenikba kinumameni-yada nungwenikba-langwa mamurukwa arija-langwi-yada. Kembirra numiyambena nungkwurra-langwa nungwenungwa?

³⁶ Ngayuwa ningibina Neningikarrawara-langwa Ningenikuwenikba kenjungwurrena-manja kirrakina, amandangwe-ka kembirra nara arakba akina awurrariya arrkama alyingama nungkwurruwa.

³⁷ Ningeningma gaya ningena kirrakina Aburiyama-langwa kirrumirumirena karnikinikaduwa. Akena kirrakina kirrilyanguwerribikajungwunuma yikuwardeni-yada ningena mena nara-baba akukukweyina kirruwerringmungkwur.da ngawa, nara-baba eningmiduma nganyangwu-wa ayakwa.

³⁸ Gaya ningiyengbiyengbinama arngkababurna-langwa ebina

nginuwilyakajuwa-mulangwiya Nungwarrka nganyangwa umba nungkwaja ningkiyaminama ebina nungkwa-langwa numirena nginumakamulangwiya,” niyama nakina Jesus.

³⁹ Umba aburraja neyama wurrakina, “Aburiyama nakina yirra-langwa numirarrka,” neyama. Eneja niyama Jesus, “Amandangwa-manja kirrakina kirriyukwayuwa Aburiyama-langwa, kembirra yikiyaminama yikuwar.denama warka ebina-murradungwa nuwar.dangu-murrada Aburiyama, akena nara-da. ⁴⁰ Umba ngayuwe-ka ningena ningenungkwarba ningibina ngarramakama nungkwurruwa-wa alyangmandukwuna ayakwa ebina ningengkirrenuma ngayuwa Neningikarrawara-langwa. Akena nungkwurraja yirringayindenama karnikuwardi-yada ngayuwa enena-langwa ayakwa. Akena nara eneja nakina Aburiyama kiniyama amukwiyadakina. ⁴¹ Nungkwurraja kirriyaminjaminama kirruwar.duwar.denama amurndakibina warka nungkwurra-langwa-langwa wurrungwungwenungwa kirrakina-da,” niyama nakina Jesus-da. Aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, “Nare-ka yarna warningerribirra-langwa nungwarrkamurriya yirra-langwa, umba nuwilyabama yimbukwa nungwanyungwa nibina-murradungwa Neningikarrawara,” neyama wurrakina.

⁴² Eneja niyama nakina Jesus aburruwa-wa, “Amandangwa nungkwurra-langwa Nungwenungwa Neningikarrawara-na! Kembirra

yikumumiringkinama yikilyelyingminama ngayuwa. Akena nara-da! Ningilikenuma ngayuwa Neningikarrawara-langwa akwa ningenena arakba yelakwa. Nara kilikena yangkwurrangwa ngayabakiyaba umba nginilarrkama enuwa. Nginilarrka-mulangwa nakina, kembirra yikilyelyingminama ngayuwa-da. ⁴³ Miyambena-burra nungkwurruwa nara eningmiduma ayakwa ningiyengbina-manja ngayuwa? Mena kirruwarena nganyangwa ayakwa nara engkirrikama karna. ⁴⁴ Kirrakina nungkwurra Namukwa-langwa karnikabubur-rakiyuwa. Nakina-bina kiniyuwarnama kirrakina. Ebina ningayindenama nakina, kiringayindenama ngawa yikiyaminjaminama. Eneja nakina nilamukwarra ebina-wiya nuwaburradadijungwunu-mulangwiya. Nare-ka nakina kiningayindanga kinengkingirrikena akinu-wa ayakwa alyangmandukwunu-wa mena neningilyangmandukwunama-baba nakina. Kiniyaminjaminama ngawa kinikikadeyinama kiniyengbiyengbinama ayakwa mena nikalya-dangwa nilyengma nakina-baba akwa warnumamalya-langwa nubungkawa nakina-baba wurribina-langwa wurrikikalya.

⁴⁵ “Umba nganje-ka alyangmandukwuna ayakwa ngayuwa ningiyengbinama ningilarrk-bularrkbakinama umba nungkwurraja kembirra nara kirrakina eningmiduma nganyangwa ayakwa. ⁴⁶ Kirrumiyambena-murruwiya yikilekbajama ngayuwa-wa ningiyama-mulangwa awurruwurrariya ngayuwa? Nara karna eyamama eyengbuma. Kembirra

ningiyengbinu-manja alyangmandukwuna
 ayakwa, miyambena-burra nara eningmiduma
 nganyangwa ayakwa nungkwurruwa?
 47 Aburraja wurribina Neningikarrawara-
 langwa warnumamalya kuwengkirrikajama
 ena-langwu-wa ayakwa. Akena nungkwurraja
 nare-ka Neningikarrawara-langwa kirrakina,
 kembirra nare-ka engkirrikama,” niyama nakina
 Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

*Nara-wiya Aburiyama, Jesus nambilyuma
 neningadinakba*

48 Aburraja kembirra neniyelijuwama
 wurrakina wurrububungkawa WarningiJudiya
 Jesus-uwa akwa neyama, “Nungkuwa ningkena
 NingkeningiJameriya ningkenumamalya
 akwa ningkarrawilyakinama wurramukwa
 wurruwurrariya nungkuwa-manja! Alyang-
 mandukwuna akina ayakwa yirra-langwa-na?”
 neyama wurrakina.

49 Eneja niyama nakina Jesus, “Nara
 ningena ngaya awilyakama wurramukwa.
 Ningeniyangmarngkwajinama nganyangwu-
 wa Nungwarrka akena nungkwurraja
 kirriyengbinama awurrariya ayakwa
 ngayuwa-langwa. 50 Nara ningena
 angayinduma aminengkirrikajajungwuma
 ngayabakiyaba. Umba aburraja wurrakina
 wurruwilyaba nuwambilyama wurribina
 narrangayindenama kabiyangmarngkwajini-
 yada akwa kabingkubarrngajini-yada

wurrukwala warnumamalya ngayuwa-wa. Akwa wurrakina kalyanguwerririkajungwunama ngayuwa-langwa ningeningaba-murrikba. ⁵¹ Wurrengkirraja! Nungkwurraja yikuminiyarrkuwarakina-manja nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra nare-ka karnumawurrina arukwulyuwakama alikama kirreyebijeba ambilyuma Neningikarrawara-langwa umba nakina Neningikarrawara yikenenibikinama kirrakina yikambilyi-yada enuwa-manja karningangkawura. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” niyama nakina Jesus-da.

⁵² Kembirra aburraja namurndakiyama wurrakina wurrubungkawa WarningiJudiya enuwa-wa, “Yarningma arakba amandangwa nungkuwa ningkarrawilyakinama wurruwurrariya wurramukwa! Eneja nakina nenumawurrina Aburiyama-langwa nilikenuma warninikijungwa-langwu-wa angalya. Amandangwe-ka nijungwunuma akwa ngawa warnikumakumaka ayakwa warnumamalya Neningikarrawara-langwa najijungweyinema aburrajukwaba wurrakina. Akena ningkiyamama nungkwaja ningkakina, ‘Karningerribirra karnumamalya yikuminiyarrkuwarakina-manja nganyangwa-langwa ayakwa, kembirra yikambilyama kirrakina karniba Neningikarrawara-manja karningangkawura,’ ningkiyamama. ⁵³ Jerriya nara ningkakina ajungwuma? Jerriya nungkuwa ningkaruma-dangwa umba yirra-langwa numiranyungwa Aburiyama

naba-kiya-na? Nare-ka! Nakine-ka
 nijungwuma akwa ngawa aburrajukwaba
 wurribina warnikumakumaka ayakwa
 warnumamalya Neningikarrawara-langwa
 najungweyinema. Umba ningkumiyambena
 kembirra ningkiyaminamurra-bina?" neyama
 wurrakina.

⁵⁴ Eneja niyama nakina Jesus, "Ngayuwa
 kuminingkubarrngajungwunu-manja akwa
 kuminiyangmarngkwajungwunu-manja
 nganyangwa-langwa, kembirra yikiyaminama
 kirrakina, 'Nungkuwa ningkeneningaba-ma
 ningkakina,' yikiyaminama nungkwurruwa.
 Eneja nganyangwa Nungwarrka, nakina-
 bina nginingkubarrngajinama ngayuwa-manja
 nibina-murrada kirriyamama, 'Nakina-bina
 Neningikarrawara yirra-langwa,' kirriyamama.

⁵⁵ Akena karningbale-ka kirrakina nakina umba
 ngayuwa yimbukwa ningeningma nakina.
 Kiyama-manja ngayuwa, 'Ningeningbala
 nakina,' kembirra ningikalya ningakina-
 da wuburra nungkwurruwa kirrikikalya-
 da. Akena ningeningma ngayuwa nakina
 akwa ningenuminiyarrkuwarakinama
 ena-langwa ayakwa.

⁵⁶ Eneja nakina
 nungkwurra-langwa numirenungwa
 Aburiyama nuwerrikilyelyingminuma nakina
 numamarngkiringka-mulangwa mibina
 mamawura nganyangwa. Numarringkama
 makina mamawura kiyar.dena-manja yelakwa
 ngayuwa akwa niyekirrerridinuma nakina-da,"
 niyama nakina Jesus-da.

⁵⁷ Aburraja neyama wurrakina wur-

rububungkawa WarningiJudiya enuwa-wa, “Nara ambaka ningkakina ningkeniyerringka akena ningkiyamama ningkenirringkama nakina Aburiyama!” neyama wurrumurndakakina.

⁵⁸ Eneja niyama nakina Jesus aburruwa-wa, “Wurrengkirraja! Nara-wiya nakina Aburiyama ambaka kinirukwularrina, ngayuwa ningena ningambilyuma adinakba. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” niyama nakina Jesus.

⁵⁹ Aburraja wurrumurndakibina warnumamalya narrumamanga malarra warnikuwardiyada enuwa-wa. Akena eneja nakina Jesus numarngekilyumada akwa nilalika akina angalya Neningikarrawara-langwa nakina-da.

9

Jesus nenuminungwur.dangmajuwa-mulangwa menba nibina nirukwularrinumurra nimimba

¹ Biya muwilyaba-manja mamawura Jebuda-manja nakina Jesus nilikenuma aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa akina-manja ngawa Jirujalema. Biya nenakburranga nuwilyaba nenungkwarba nibina nirukwularrinumurra nimimba.

² Kembirra aburraja wurrakina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa neyama enuwa-wa, “A! Nungkuwa! Wurrumiyambena neyamama awurrariya, naka nimimba nenungkwarba yinda dirndenikba yinda nungwenikba? Jerriya wurrukwala neyamama awurrariya biya kembirra naka nenungkwarba nirukwularrinumurra nimimba?” neyama

wurrakina warnikabuburrakiyuwa Jesus-uwa-da.

³ Eneja Jesus niyama, “A.a! Nara nakaka nenungwarba kiningekburaka awurrariya akwa ngawa aburnajukwaba wunalakina dirndenikba iya nungwenikba keningekburaka awurrariya. Nare-ka! Nakine-ka nimimbadinuma kajungwa yikinumirringkini-yada kirrakina arrubuda warka Neningikarrawara-langwa nakina-manja nenungwarba.

⁴ Numambilya-wiya meningilida, kembirra ngakwurruwa akuwar.duwar.denama amurndakibina warka arrubuda nibina-langwa nginilarrka-mulangwa ngayuwa yangkwurrangwa. Umba ngalaja makina meningalyarrngwalyilya kumulikajama arakba biya kembirra nara karningerribirra karnumamalya awar.duma warka kirrakina.

⁵ Ningambilya-wiya ningena enena-manja angalya, ngayuwe-ka ningena Ningenikilarrk-abarraka kirrababurna-langwa karnumamalya,” niyama nakina Jesus wurrumurndakakinu-wa warnikabuburrakiyuwa.

⁶ Biya kembirra nakina Jesus nukwurarrma ningkalyika ajiringka ena-langwa-murra alyukwalya biya numanga akina akwa nenuminilyungkwena nakina-langwa-manja nenungwarba menba.

⁷ Kembirra niyama enuwa-wa, “Jeyi! Likaja angerriba ajarrijungwuna ningkenumukwurra angabu-wa akungwa emikirra Jayilawuma,” niyama nakina Jesus. Akine-ka ekirra neyamamura “Akungwa ebina narradikarrijungwunuma.”

Kembirra nilikena eneja arakba nakina nenungkwarba akungwa-wa najarrijung-wunuma nenumukwurra akena nandiyinga arakba. Biya nilikena angalyu-wa ena-langwu-wa warnumamalya. ⁸ Kembirra aburraja wurrakina akwa ngarningka wurrukwala warnumamalya wurribina nenirringkama neniyukwamajuwama angwarnda akwa aninga adinuba-wiya, namakijeyinuma ayakwa wurrakina akwa wurrukwala neyama, “Jerriya nakina nibina-murrada niyukwiukwaminuma angwarndu-wa?” neyama wurrakina.

⁹ Umba wurrukwala neyama, “Nakina-bina nibina-murrada-da!” Umba wurrukwala neyama, “A.a! Wuburre-ka enuwa nakina!” neyama wurrakina. Akena niyama eneja nakina nenungkwarba, “Ngayuwa-bina ningena ningibina-murrada ningenungkwarba-da!” niyama nakina.

¹⁰ Aburraja neyama enuwa-wa, “Numiyamarrkama nungkwa-langwa menba numungwur.dangma?” neyama wurrakina.

¹¹ Eneja kembirra niyama nakina nenungkwarba nenumaka wurrakinu-wa, “Nibina nenungkwarba nenimikirra Jesus ningkalyikama akina ajiringka ena-langwamurra alyukwalya biya numanguma akina akwa nginuminyungkwena nganyangwamanja menba. Kembirra niyama ngayuwa-wa, ‘Jeyi! Likaja angerriba ajarrijungwuna ningkenumukwurra angabu-wa akungwa emikirra Jayilawuma,’ niyamama nakina. Kembirra nganja ningilikenuma ningakina

akinu-wa akungwa akwa ningajarrijungwuna ningenumukwurra akena arakba ningandiyinga,” niyama nakina nenungkwarba.

¹² Aburraja neyama wurrakina warnumamalya nakina-manja neniengkilabena, “Nangamba kembirra nakina nenungkwarba?” Eneja niyama nakina nenungkwarba, “Ningeningbale-ka ngaya nakina!” niyama nakina-da.

*Neniengkilabenu-mulangwa WurruBarija
nakina-manja nenungkwarba nandiyingu-
mulangwa*

¹³ Kembirra aburraja wurrumurndakakina warnumamalya nenuwilyaka nakina nenungkwarba nibina nimimbadinu-murrada wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba.

¹⁴ Ngalaja mibina mamawura ningkalyika-manja Jesus akina ajiringka ena-langwa-murra alyukwalya akwa nenuminungwur.dangmajuwa-manja nenungkwarba-langwa menba, Jebuda makina.

¹⁵ Kembirra aburrajukwaba wurrakina WurruBarija warnungkwarba neniengkilabenuma nakina-manja nenungkwarba akwa neyama, “Numiyamarrkama nungkwa-langwa menba numungwur.dangma?” neyama wurrakina. Eneja niyama nakina, “Nginuminilyungkwena nakina akina ajiringka nganyangwa-manja menba akwa ningajarrijungwunuma ningenumukwurra akena ningandiyinga arakba-da,” niyama nakina nenungkwarba.

16 Aburraja wurrukwala WurruBarija warnungkwarba namakijeyinuma ayakwa wurrakina akwa neyama, “Nare-ka nakina nenungkwarba Neningikarrawara-langwa! Nenungwur.dangmajuwama nimimba-langwa menba Jebuda-manja! Warke-ka akina! Nare-ka nakina aminiyarrkuwarakama akina ayakwa eningarumuruma Jebuda-langwa,” neyama wurrakina. Umba wurrukwala neyama, “Kiniyamarrkinama nuwurrariya nenungkwarba kinuwar.denama amukwiyadakina warka arruburrubuda? Nara-da!” neyama wurrakina. Biya nawurrabar-inuma wurrakina, wurrumurdakuwarra neyengbeyinuma eminingka ayakwa umba aburrajukwaba wurrumurdakukwala eminingka neyengbeyinuma ayakwa.

17 Biya kembirra wurrakina WurruBarija warnungkwarba neniyengkilabena ngarningka nakinu-wa nenungkwarba akwa neyama, “Nungkwaja, amiyambena ayakwa kiyeng-binama nakina-langwa numambijangajuwa-mulangwa nungkwa-langwa menba?” neyama wurrakina. Eneja niyama nakina nenungkwarba, “Nenikumakumake-ka ayakwa Neningikarrawara-langwa nakina nenungkwarba,” niyama nakina.

18 Akena aburraja wurrakina wur-rububungkawa WarningiJudiya nara keningayindanga wurrakina kenuminikalyika nakina nimimbadinuma adinuba-wiya yanda-langwa nandeyumurra arakba. Nara wurrakina kenuminikalyika nakina yanda-langwa

nenardijuwama ena-langwa dirndenikba akwa nungwenikba aburruwa-wa. ¹⁹ Biya neyama wurrakina aburnuwa-wa, “Jerriya naka nungkwurna-langwa nangariya? Jerriya kiniyamama kinalakena, ‘Naka nirukwularrinuma nimimba,’ kiniyamama? Kembirra niyamarrkama naka nandiyingama arakba?” neyama wurrumurndakakina.

²⁰ Aburnaja neniyama wunalakina, “Yineningma-kiya yinalakena nakina yinalangwa nangariya nakina nirukwularrinuma nimimba. ²¹ Akena yineningbala-kiya yinalakena nandeyu-mulangwa naka akwa ngarningka yineningbala nibina nenumamalya nenumingungwur.dangmajuwama ena-langwa menba. Kembirra wuniyengkil-abaja! Naruma arakba nakina. Akwa kinuminiyengbijajungwunama ayakwa enabakiyaba!” neniyama wunalakina.

²² Neniyengbina amurndakakina ayakwa mena nenakbar.dangu-mubaba wurrumurndakakinalangwa wurrububungkawa WarningiJudiya-langwa wunalakina dirndenikba iya nungwenikba. Aburraja ebina-wiya arakba nalyanguwerribikajungwunuma wurrumurndakakina wurrububungkawa WarningiJudiya nari-yada awiyebajuma akinu-wa alikira jinikakwu-wa wurribina warningerribirra keyaminama keniyengbijinama, “Nibina nenuminijirabama nenijirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba, nakina-bina Jesus.”

²³ Aminakina-langwa kembirra aburnaja

wunalakina dirndenikba akwa nungwenikba neniya mama, “Naruma arakba nakina. Kembirra wuniyengkilabaja!” neniya mama wunalakina.

²⁴ Umba arngkambilyuma ngawa aburraja wurrumurndakakina WurruBarija warnungk-warba nenardijuwama nimimba-murrada akwa neyama wurrakina enuwa-wa, “Nara ekadikama umba yengbina alyangmandukwuna ayakwa yirruwa-wa kajungwa kinengkirrikajiyada Neningikarrawara. Yarningma yarna nuwurrariya nakina nenungkwarba,” neyama wurrakina.

²⁵ Eneja niyama nakina nimimba-murrada, “Dukwa nuwurrariya nakina, dukwa nara-da! Ningeningbala. Umba awilyaba yimbukwa ningeningma ningakina, ningimimbadinu-murrada akena ningandiyama arakba,” niyama nakina.

²⁶ Kembirra aburraja neyama, “Niyamarrkama nakina nginumambijangajuwama nungkwalangwa menba?” neyama wurrumurndakakina.

²⁷ Eneja nakina niyama nimimba-murrada, “Ngayuwa ngarramakama arakba nungkwurruwa-wa akena nara kirrakina yikuminengkirrikena. Miyambena-burra yirruminingayindenama ngayuwa kiyengbina ayakwa ngarningka? Dukwa nungkwurrajukwaba kirrakina kirringayindenama ena-langwi-yada karnikabuburrakiyuwa-na!” niyama nakina.

²⁸ Kembirra aburraja wurrumurndakakina nenirinjarrrkama enuwa-wa akwa neyama, “Nungkuwa ningkakina nakina-langwa

nenungkwarba ningkenikabuburrakiyuwa
 umba yirraja yarna Mawijija-langwa
 yarnikabuburrakiyuwa. ²⁹ Kwuja! Ngakwurraja
 ngarna ngarningma niyengbinuma ayakwa
 nakina Neningikarrawara Mawijiju-wa. Umba
 nakina nenungkwarba dukwa neningamba-
 langwa? Ngarningbala ngarna ngakwurruwa!”
 neyama wurrakina.

³⁰ Eneja niyama nakina nimimba-
 murrada, “Wa! Marrakba! Karningbala
 kirrakina nakina nilikenu-mulangwa akena
 nginumambijangajuwama nganyangwa
 menba! ³¹ Ngarningma ngarna nakina
 Neningikarrawara nara engkirrikuma
 wurruwurrariya-wa warnumamalya umba
 nengkirrikajama wurribinu-wa warnumamalya
 neniyanngmarngkwajina-murruwa enuwa-
 wa akwa neyamina-murruwa wurrakina
 ebina nenuminingayindenama nakina.

³² Yadikina-langwa ningekburaka-manja
 Neningikarrawara angalya iya angubina,
 nara akengkirrikena ngarningerribirra
 ngarnumamalya ayakwa wurruwilyaba-langwa
 warnumamalya kenumambijangajuwa-
 mulangwa menba nibina-langwa nenumamalya
 nirukwularrinu-mulangwa nimimba. ³³ Nara-
 manja kinilikena nakina nenungkwarba
 Neningikarrawara-langwa, nara-maka kembirra
 nakina kiniyama,” niyama nakina nimimba-
 murrada wurrumurndakakinu-wa WurruBarija
 warnungkwarba.

³⁴ Kembirra aburraja neyama enuwa-wa,
 “Nungkuwa ningkakina ningkirukwularrinuma

ningkuwurrariya akwa ningkuwurrariya ngawa aduwaba. Nare-ka amakumakama amuk-wiyadakina ayakwa yirruwa-wa!” neyama wur-rakina. Biya arakba wurrakina naminangkir-raja yadikina jinikakwa-langwa nakina akwa neyama enuwa-wa, “Jeyi! Likaja akwa nara alawurraduma ningkakina yangkwurrangwa!” neyama wurrakina.

Ngarrikadikajungwuna-mulangwa ngarnuma-malya wuburra ngarrimimba

³⁵ Eneja nakina Jesus nengkirrika ayakwa wurrakina naminangkirraju-mulangwa nakina nimimba-murrada angerriba. Biya Jesus nenuminandeya nibinu-wa nenungkwarba biya nenakburranga akwa niyama, “Ningkuwerrikambilya ambaka ningkena nibina-manja nirukwularru-murrumanja enena-manja angalya?” niyama nakina Jesus.

³⁶ Eneja niyama nakina nenungkwarba, “A! Numiyambena nakina nenungkwarba? Yimakinama ngayuwa-manja kajungwa kuwerrikambilyi-yada kembirra enuwa-manja,” niyama nakina.

³⁷ Eneja niyama nakina Jesus enuwa-wa, “Kwuja! Ningkenirringkama arakba nungkuwa nakina. Ngayuwa-bina ningena ningenungkwarba ningiyengbinama nungkuwa-manja aduwaba-da,” niyama nakina Jesus.

³⁸ Kembirra eneja niyama nakina nenungkwarba enuwa-wa, “Ninguwer-rikambilyama arakba nungkuwa-manja, Ningkumikbiyiya-dangwa,” niyama akwa

neniyangmarngkwajuwa arakba nakina Jesus-manja-da.

³⁹ Eneja niyama nakina Jesus, “Ningilikenuma yangkwurrangwa enenu-wa angalya kilyangkuwerribikajungwuni-yada karningabamurrikba akwa kirruwurrariya-murrikbanungkwurruwa. Wuburra laka wurribina warnumamalya wurrimimba-murruurra neyaminama, kirruwurrakuwarra kirrakina kirriyaminama mena karningbala-baba Neningikarrawara. Umba nganja ningena ningilikenuma yangkwurrangwa kajungwa yikeningmidini-yada nakina. Umba kirruwurrakukwala kirriyangkiyama kirrakina karningma nakina-da! Akena nara-da! Nungkwurrajukwaba kirrumimbadinama wuburra wurrimimba neyaminama,” niyama nakina Jesus.

⁴⁰ Umba aburraja wurrukwala WurruBarija warnungkwarba wurribina nuwambilyuma yakwujina Jesus-manja, nuwengkirrikenuma enalangwa ayakwa akwa neyama enuwa-wa, “Wa! Dukwa yirrimimba yarna yirrajukwaba-na?” neyama wurrakina.

⁴¹ Kembirra eneja niyama nakina Jesus, “Yawa! Akena nara kirrakina wuburra wurrimimba warningbala-murruurra Neningikarrawara. Nare-ka-da! Kirriyaminama nungkwurraja, ‘Yarningma yarna Neningikarrawara,’ kirriyaminama akena kirrikadikajungwunama! Aminakina-langwa kembirra eneja Neningikarrawara yikenilekbajama nungkwurruwa-wa kirruwurrariya ngawa,” niyama nakina

Jesus wurrumurndakakinu-wa WurruBarija warnungkwarba.

10

Jesus nakina nenikumungkakwurraja jiba

¹ Biya Jesus niyama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Wurrengkirrikaja! Nuwilyaba nenungkwarba nara-manja nakina awiyebuma jiba-langwu-wa angalya ebina-langwa dawa nuwawiyebena-mulangwa jiba, umba kinuwurdiya-manja engka-langwa-langwa akwa kinidirrindiya-manja biya kinawiyeba-manja arrawu-wa, nakina nenungkwarba nuwurrariye-ka nengkengmina. ² Umba nibina nenungkwarba kinawiyebenama dawa-langwa jiba-langwu-wa angalya ebina-langwa nuwawiyebena-mulangwa jiba, nakina-bina nibina nenungkwarba nenikumungkakwurraja jiba-da. Amandangwa engburingka ayakwa akina!

³ “Eneja ningka-dangwa nenungkwarba kinambilyama akwudangwa ngawa dawa-manja nakina kenuminambijangajinama dawa kinawiyebeni-yada nakina nenikumungkakwurraja jiba. Kembirra eneja nenikumungkakwurraja jiba kinardijinama nakina ena-langwa jiba, kinumurndakiyengbijinama ekirra ngala-langwa. Kembirra ngalaja jiba kenakuminumiringkiname-ka ena-langwa ayakwa. Biya kinumurndakijadinama amurndakibina jiba errekbawada. ⁴ Kinilyengmenama nakina umba ngalaja

jiba kenakiyuwarnama arija-langwa enuwa-manja, mena-baba akakirume-ka ena-langwa ayakwa-da. ⁵ Akena kinardijina-manja niminingka nenungkwarba, nare-ka kembirra eyuwama akina jiba enuwa-manja umba kuwangkirreyinama akina, kuwakbar.denama nakina-langwa nenungkwarba-da, mena ekikamarra-baba ayakwa ena-langwa-da,” niyama Jesus.

⁶ Jesus nenumakama ena alawudawarra jiba-langwa, akena nara karrumumiringka ayakwa wurrakina warnumamalya.

⁷ Biya ngarningka niyama Jesus aburruwa-wa, “Wurrengkirrikaja! Ngayuwe-ka ningena wuburra akina dawa jiba-langwa. Amandangwa engburingka ayakwa akina!

⁸ Wurrababurna-langwa warnungkwarba wurribina nalyengmanguma adinuba-wiya ngayuwa-manja, wurrakina wurrengkengmina wurruwurrariya. Ngalaja akina jiba nara karrakuminengkirrikena ayakwa aburra-langwa kembirra. ⁹ Ngayuwe-ka ningena wuburra akina dawa. Kirribina karningerribirra yikilikaja-manja arrawu-wa akina-langwa dawa nganyangwa-langwiya, yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja kirrakina, kembirra arakba nganyangwa kirrijiba akwa kenibikinama ngayuwa karningangkawura. Kembirra kirrakina yikawiyebenama akwa yikijadenama akwa yikakburranginama aninga akwa akiyakeyinama ngarruwurrakawura-ma.

¹⁰ “Wurribina wurrengkengmina, kalikajama warnikangmadingi-yada akwa warnikuburriji-

yada akwa warnikuwardi-yada. Wurrikalya wurrakina! Umba nganja ningena ningilikenuma yangkwurrangwa kajungwa kirrababurna-langwa karniba yikambilyi-yada kirruwurrangekburna kirrakina-da.

¹¹ “Ngayuwe-ka ningena ningeningaba ningenikumungkakwurraja jiba. Ningena-bina nara awaruma ningenikuminijungwa-langwa ningenikuminididirraka-langwa nganyangwa-langwa jiba. ¹² Umba aburraja wurribina warnikuminuwar.duwar.da karrakwurrainama jiba, warningeningabama wurrakina warnikumungkakwurraja. Nare-ka aburra-langwa amurndakakina jiba umba nibina-langwa nenungkarba nabalija-langwa kenukwuna-mulangwa angwarnda kenubeyindena-mulangwa wurrakinu-wa warnikuminuwar.duwar.da kenuminakwurrainama-mulangwa amurndakakina. Kembangwa amandangwa karraringkinamanja wurrakina warnikuminuwar.duwar.da wurrubukwaya warnungwenimbaluba kalikajamanja, karrilalikinama amurndakibina jiba umba kuwangkarrinama. Kembangwa wurrakineka warnungwenimbaluba karrilarrmenama kawardeni-yada awilyaba jiba umba ngalaja ebina akwala kuwangkirreyinama kawurrakerrbalinama. ¹³ Wurrakine-ka aburraja kembangwa warnikuminuwar.duwar.da kamarrungwayindenama karrilalikinama amurndakakina jiba mena nara-baba aburra-langwa akina.

¹⁴ “Ngayuwe-ka ningena ningeningaba nin-

genikumungkakwurraja jiba. Ningakakirume-ka nganyangwa jiba akwa ngalajukwaba akina jiba nganyangwa akakiruma ngayuwa-da, ¹⁵ wuburre-ka Nungwarrka enejukwaba nakakiruma ngayuwa, akwa ngayuwa nganjukwaba ningakakiruma Nungwarrka-da. Kemberra nare-ka ngayuwa awaruma ningenikuminijungwi-yada jiba-langwa.

¹⁶ “Ngalaja nganyangwa akwale-ka jiba nuwambilyama eminingka-manja angalya. Ekikamarra nganyangwa ayakwa akwa nara ambaka eyuwama ngayuwa-manja. Nganja ningena kuwurrumurndukwajinama amurndakakina jiba ngalajukwaba. Kemberra akine-ka jiba kuwengkirrikajama nganyangwu-wa ayakwa akwa awurrakawura-ma amurndakakina kuwambilyama-da. Kemberra ngayuwa ngawa ningena ninguwilyaba-ma ningenikumungkakwurraja jiba ababurnalangwa kambilyama-da,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa warnumamalya.

¹⁷ Biya Jesus niyama ngarningka, “Ngayuwa kijungwunama ningena ngayabakiyaba kajungwa kenibudini-yada ngarningka. Kemberra eneja nganyangwa Nungwarrka numinilyeyingminamurra angwurra ngayuwalangwa. ¹⁸ Nara warna warningerribirra awarduma ngayuwa umba ngayabakiyaba kilyanguwerribikajungwunama kijungwunamulangwa akwa kenibudina-mulangwa ngarningka. Enena-bina ebina Nungwarrka nginumakama ningenikiyama-langwa-da,” niyama Jesus.

19 Kembirra aburraja wurrumurndakakina WarningiJudiya warnumamalya nawurrabarriyinuma nangwurrkiyengbeyinuma Jesuslangwa neniye ngbijuwa-mulangwa Jesus nakina Neningikarrawara ena-langwa Nungwenikba.
 20 Wurrukwala neyama wurrakina, “Wurramukwa-dangwa naka nenuwilyakinama enuwa-manja! Nenubuwakida nakina! Miyambena-burra kinuminengkirraja enuwa-wa?” neyama wurrakina. 21 Uмба wurrukwala neyama, “A.a! Kenuwilyakinamanja wurramukwa nakina nenungkwarba, nara nakina eyengbuma amukwiyadakina ayakwa! Namukwiyadakina nenungkwarba nara eningabakama nenikandiyinga menba nibina nimimba!” neyama wurrakina.

WarningiJudiya warnumamalya nawarungmulangwa Jesus-manja

22 Akilarrkumurndada arakba akina. Aburraja nawurramurndukwunuma WarningiJudiya warnumamalya Jirujalema-manja warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrumirumirarrngwa warningarakburakbakiyu-wa narrukwurdukwurdaka-murruwa Neningikarrawara-langwa angalya. 23 Eneja Jesus nilikenuma akina-langwiya alingajirra amiyerriya angwarnda-murra niyarruwarnuma Neningikarrawara-langwa-manja angalya. Akine-ka amiyerriya emikirra Jalumunalangwa Amiyerriya. 24 Aburraja wurrakina warnumamalya nawurramurndukwunuma enuwa-manja. Biya neyama, “Ningkena

ngawa yikikukwurukwunama ayakwa ningkeningamiyerra-na? Nginuminijirabamanja nginijirrkumarnu-manja amalyirra Neningikarrawara ningkeningadinuba-wiya ningkeningadinakba ningkakina, kembirra yirridirrburakina yirraja!” neyama wurrakina.

²⁵ Eneja Jesus niyama aburruwa-wa, “Ngarramakama arakba kirrakina akena nara yikuminuwerrungwur.danga nganyangwa ayakwa. Nganja ninguwar.duwar.denama warka ebina Nungwarrka nginukwama ngayuwa ningenikiyami-yada. Akine-ka warka yikakidirrburakinama ngayuwa-langwa.

²⁶ Akena nungkwurruwa nara awerrungwur.duma ngayuwa-manja mena nara-baba kirrakina nganyangwa jiba. ²⁷ Nganyangwa jiba akakiruma nganyangwa ayakwa akwa nganja ningakakiruma ngala-langwa, akwa kakaburrakiyuwarnama ngayuwa-manja.

²⁸ Akwa nganja ngayuwa kenibikinama kuwambilyi-yada eningangkawura eniba akwa nari-yada kembirra eyibiyuwajuma akijungwa akwa nari-yada warningerribirra amurrakajuma akina ngayuwa-langwa.

²⁹ Nganyangwa Nungwarrka nginukwama amurndakakina jiba ngayuwa-wa. Nara wurribina wurrukwala wuburra enuwa. Nara kembirra warningerribirra amurrakajuma akina nganyangwa-langwa Nungwarrka.

³⁰ Ngayuwa akwa nganyangwa Nungwarrka yinuwilyaba-ma yinalakena,” niyama Jesus.

³¹ Kembirra ngarningka aburraja WarningiJudiya warnumamalya narruma-

murndakumanga malarra kenijungwajuwi-yada Jesus-manja. ³² Akena eneja Jesus niyama, “Ningene-ka arakba ngarrawilyakajuwama ababurna warka eninginingaba amurndakibina Nungwarrka nginukwama ningenikiyama-langwa. Kembirra amiyambena-langwa warka karna yikijungwajinama makina-murra malarra?” niyama Jesus.

³³ Aburraja neyama wurrakina enuwa-wa, “Nara yarna ajungwajuma nungkuwa ningkiyama-mubaba eningaba warka ningkakina umba kijungwunama ningkiyengbinu-mulangwa awurrariya ayakwa Neningikarrawara-langwa. Ningkilyangkiyama-bu nungkuwa akwa Neningikarrawara kinalakina kinuwilyaba-ma. Akena yandeka ningkakina ningkenumamalya!” neyama wurrakina.

³⁴ Eneja Jesus niyama, “Neningikarrawara-langwa-manja jurra nuwarrikarrijajungwunama akwa neyaminama, ‘Neningikarrawara niyamama, Nungkwurruwa kirrakina wuburra ngayuwa Ningeningikarrawara, niyamama.’”

³⁵ Akine-ka ayakwa Neningikarrawara-langwa alyangmandukwuna akwa kuwambilyama ngawa eningangkawura. Nakina-bina Neningikarrawara neniyengbijuwama wurrumurndakakina warnumamalya wuburra enuwa Neningikarrawara, wurrumurndakibinu-wa niyengbinu-murruwa ena-langwa ayakwa arakburakba-kiya-wiya. ³⁶ Miyambena-burra

✧ **10:34** Emeba 82:6

kembirra yirrilekbajama ngayuwa nungk-wurruwa ngarramaka-mulangwa ngayuwa ningena Ningenikuwenikba Neningikarrawaralangwa? Eningawurrariya-ma akina ayakwa nganyangwa! Nakine-ka Neningikarrawara, nakina-bina Nungwarrka nuwekbalyinuma ngayuwa akwa nginilarrkama enenu-wa angalya ningenikuminuwar.di-yada enena warka. ³⁷ Nara-manja ningena awar.duma adidirbura warka wuburra nganyangwa Nungwarrka nuwar.denama, kembirra nara kirrakina awerrungwur.duma akwa awerrikambilyuma ngayuwa-manja. ³⁸ Umba kuwar.dena-manja ngayuwa adidirbura warka wuburra Nungwarrka nuwar.denama, kembirra mama kirrakina nara awerrungwur.duma nganyangwa-manja ayakwa umba nganyangwa-manja warka yikuwerrungwur.denama kirrakina. Yikuwerrungwur.denama ngayuwa-manja kajungwa yikeningmidini-yada akwa yikumumiringkini-yada ngayuwa ningambilya-mulangwa Nungwarrka-manja akwa nganyangwa Nungwarrka nambilya-mulangwa ngayuwa-manja. Nungwarrka akwa ngayuwa yinalakena-kiya yinuwilyaba-ma ngawa,” niyama Jesus wurrumurndakakinu-wa Warningijudiya warnumamalya.

³⁹ Ngarningka arngkawura-langwa warnikirndirrkiki-yada wurrakina Jesus akena eneja numarngkilyumada aburruwa-langwa. ⁴⁰ Biya yadikina nilawurradina arakba niyakuwarrukwa adalyuma EningiJardina ebina Janjana nenumingekingambajuwa-

murrumanja warnumamalya ebina-wiya akwa nambilya yakwujina. ⁴¹ Aburraja wurrababurna warnumamalya nawurrakilikena yenjerrickina Jesus-uwa akwa namakijeyinuma namurndakiyama, “Nara Janjana kiniyaminjama arrubuda umba ababurna-langwa ayakwa alyangmandukwuna-wiya yirrenumakama naka-langwa nenungkwarba,” neyama wurrakina. ⁴² Kembirra arakba wurriylim-berrkuwarra warnumamalya wurrababurna nawerrikambilyumurra enuwa-manja.

11

Lajirida nijungwu-mulangwa

¹ Eneja nuwilyaba nenungkwarba nenimikirra Lajirida nangbilyuwadinuma. Nambilyuma nakina engemba-manja angalya Bedini-manja, aburrubukwurruwa derrkuwenikba-kiya Mada akwa Meri. ² Dakine-ka Meri dibina-murrada yingijiraba-murrada Jesus-langwa-manja alika ebina bungabungwa eningaba akwa yinginuminingburingkaka-murrada ena-langwa alika ngala-langwa-murra mamungba. Nakina-bina nerrkuwadikba ngala-langwa Lajirida nangbilyuwadinuma nakina.

³ Aburraja Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa nuwambilyuma engka-manja angalya wurrakina. Kembirra Lajirida-langwa derrkuwenikba-kiya narringilarrkama ayakwa Jesus-uwa akwa narringiyama, “Ningkumikbiyiya-dangwa, nungkwa-langwa nenumamalya nibina ningkilyelyingminama,

nijungwuname-ka angbilyuwa,” narringiyama wurringalakina.

⁴ Eneja Jesus nengkirrika-manja akina ayakwa, niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Angbilyuwe-ka nenakuwardanguma nakina Lajirida, akena nare-ka ajungwuma alarruma nakina. Akine-ka angbilyuwa nenakakbur-rangama kajungwa kirrababurna-langwa karnumamalya yikiniyangmarngkwajini-yada Neningikarrawaru-wa, akwa ngarningka yikeningmidini-yada kirrakina ningena ngayuwa Ningenikuwenikba Neningikarrawara-langwa ningarrubuda-dangwa nilyengma,” niyama Jesus wurrumurdakakinu-wa warnikabuburrakiyuwa.

⁵ Jesus nilyelyingminuma angwurra Mada-kiya-manja akwa nerrkuwarringba-manja. ⁶ Akena nengkirrika-manja ebina ayakwa nangbilyuwadinu-mulangwa Lajirida, nambilyuma ngawa yakwujina mambilyuma marringa ebina-manja angalya nambilyu-murrumanja nakina. ⁷ Biya niyama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Kwa, ngarrilikaja ngarrilawurradina Judiya-wa,” niyama Jesus.

⁸ Aburraja warnikabuburrakiyuwa wurribina ena-langwa neyama, “Nara! Wurrakina warnumamalya warningakwujina bungayindenama kabuwardenama malarra-murra. Jerriya ngawa ngarningka ningkena ningkingayindenama kilawurradinama akinu-wa angalya?” neyama Jesus-uwa.

⁹ Kembirra eneja Jesus niyama, “Kumambijangina-mulangwa mamawura akwa

kumawiyebena-murruwa, akirringkinama angalya akilikaja-murrumanja akwa ngarrumilyukwa. Kilikaja-manja ningena meningilida, nara wurrakina angajuma. ¹⁰ Umba kumawiyebena-manja mamawura yimbukwa, kinilyangkuwerribikajungwuna-manja Neningikarrawara yimbukwa warnikiyamiyada wurrakina, kembirra aburramba-langwa kabingajinama. ¹¹ Eneja ngakwurra-langwa nenumamalya nakina numungkwulingama marringa, akena ningena kilikajama enuwa-wa kajungwa kinumirajangajini-yada marringa-langwa nakina-da,” niyama Jesus.

¹² Kembirra aburraja warnikabuburrakiyuwa ena-langwa neyama, “Kinumungkwula-manja nakina, kinenibudinama kiningabadinameka,” neyama. ¹³ Nalyangkiyamama Jesus niyengbinuma nakina numungkwulingama-bu meningiyanda marringa nakina Lajirida. Akena eneja Jesus neningma arakba nakina Lajirida nijungwuma.

¹⁴ Kembirra Jesus nenumungkidirrburaka arakba wurrumurdakakina warnungkwarba akwa niyama aburruwa-wa, “Lajirida nijungwuma arakba, ¹⁵ akena mama nara ningibina ngayuwa kambilya yakwujina akini-yada ngawa nijungwu-manja nakina nenungkwarba umba eningaba akina, kajungwa nungkwurruwa yikuwerrikambilyi-yada ngayuwa-wa. Kwa, ngarrilikaja arakba enuwa-wa,” niyama nakina.

¹⁶ Eneja kembirra nuwilyaba nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa nenimikirra Damija,

nenumaka ayakwa wurrumurdakibinu-wa wurrukwalu-wa warnungkwarba. Nakine-ka nuwilyakama ambilyuma-kiya ekirra, Damija akwa Didimija. Akine-ka ekirra Didimija neyaminama “Nenirukwularreyinuma duwilyabama-langwa dirndarringba muwilyabama-manja ngawa mamawura,” neyaminama akina. Nakine-ka Damija niyama, “Kwa, ngarruwurrakilikaja naka-manja Numikbiyiya-dangwa ngakwurruwa, kajungwa akijungweyini-yada ngarruwurrakidirrbura enuwa-manja,” niyama nakina.

Jesus nenilirrakuwerringekburaka-mulangwa Mada-kiya-manja

¹⁷ Biya nalikena arakba Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa Bedini-wa, biya neyar.da wurrakina yakwujina. Aburraja wurrukwala warnumamalya wurruminakina angalya nenumaka Jesus-manja nenakumarnu-mulangwa nenumadangkwa medirra-manja arrawa. Mabiyarbuwa arakba marringa nambilyuma nakina yakwujina. ¹⁸⁻¹⁹ Aburraja wurrababurne-ka warnumamalya namurdakilikenuma Jirujalema-langwa Bedini-wa. Akina angalya Jirujalema nara awilyikerra Bedini-langwa, umba awarrngkakwudangwa akina. Kembirra namurdakilikenuma yadikina Bedini-wa narrawerringekburakama wurringalakina-kiya-wa wurringidarringka-kiya, nijungwu-mulangwa nerrkuwarringba.

²⁰ Ngalaja Mada yingengkirrika-manja dakina nakina Jesus nubukwaya nilikenuma

aburrunguwa-wa, yingilikena arakba
 yinginukwurukwa. Umba ngalaja Meri
 yingangmakwulala dakina alikira-manja
 arrawa. ²¹ Kembirra yingiyama Mada Jesus-uwa,
 “Karukwa! Yelakwa kambilyu-manja ningkena,
 nara-maka ningena kijungwuna,” yingiyama.
²² “Akena nganja ningeningma aduwaba
 kiniyengkilabaja-manja nungkuwa ningkakina
 eningerribirra ebina kingayindena-manja
 nungkuwa, kembirra nakina Neningikarrawara
 kenukwunama nungkuwa ningkakina
 aduwaba,” yingiyama.

²³ Eneja niyama Jesus Mada-wa, “Nerrkuwena
 nungkwa-langwa kinumirajanginama kinenibu-
 dinama nakina,” niyama Jesus nangamaka.

²⁴ Ngalaja yingiyama, “Ningeningma
 ningena kinenibudinama nakina, akena
 nara aduwaba umba ambaka-murumurra
 mibina-manja meningarija-langwa-manja
 mamawura kawarumajungwuna-murumanja
 wurribina warningma-murumurra nakina
 Neningikarrawara,” yingiyama dakina Mada.

²⁵ Eneja Jesus niyama kembirra ngaluwa-
 wa, “Ngayuwe-ka ningena ningibina kenibik-
 inama kirrakina yikambilyi-yada karniba
 karningangkawura. Mama karningerribirra
 karnumamalya yikijungwunama umba
 yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja,
 kembirra kirrakine-ka karniba yikambilyama
 karningangkawura. ²⁶ Nara karnumawurrina
 arukwulyuwakama alikama kirreyebijeba
 ambilyuma Neningikarrawara-langwa kirrakina
 umba karniba karningangkawura yikambilyama

yikuwerrikambilya-manja ngayuwa-manja.
Nungkwaja ningkeningma ena ayakwa?”
niyama Jesus ngaluwa-wa.

²⁷ “Yawe-ka, Ningkumikbiyiya-dangwa,”
yingiyama ngalamba-langwa. “Amandangwa
ningeningma nungkuwa ningkakina ningkibina
yiminijirabama yijirrkumarnuma amalyirra
Neningikarrawara ningkeningadinuba-wiya
ningkeningadinakba, ningkibina nenikilarrka
enenu-wa angalya, Ningkenikuwenikba
ningkakina-da,” yingiyama Mada Jesus-uwa-
da. ²⁸ Biya kembirra yingilawurradina
dakina arakba angalyu-wa akwa nangardija
derrkuwadikba-wa yingijiraka ayakwa
nangamaka ngaluwa-wa akwa yingiyama,
“Naka arakba Numikbiyiya-dangwa niyar.duma.
Ngingingayinduma nakina kiniyengbinama
ayakwa nungkuwa-wa,” yingiyama.

²⁹ Ngalaja Meri yingengkirrika-manja dakina
akina ayakwa, yingumirajanga dakina biya yin-
genjirrikaja yingilikena Jesus-uwa yinginukwu-
rukwa.

³⁰ Eneja nakina Jesus ambaka nambilyuma
ngawa ebina-manja angalya yinginakburranga-
murrumanja Mada lukwakwa mamurukwa-
manja. ³¹ Aburraja warnumamalya wurribina
narringawerringekburaka-murrumurra Meri-
manja ebina-manja alikira, narringarringka
dakina yingilikenuma yingenjirrikenuma
errekbu-wa. Nalyangkiyama yingilikena-
bu medirra-wa dakina dadikungwadi-
yada yakwujina angwada. Kembirra
narringayuwarna dakinu-wa.

³² Ngalaja Meri yingirringka-manja dakina Jesus, yingabuluwendinga enuwa-manja akwa yingiyama, “Ngeniyerriya! Yelakwa kambilyu-manja ningkena, nara-maka nganyangwa nerrkuwarrka kinijungwuna,” yingiyama.

³³ Eneja Jesus nangarringka Meri yingungwadina dakina, akwa wurrukwala warnumamalya aburrajukwaba biya nakine-ka nenikbarrngajuwama nakinu-wa nuwerrikawarriyadinuma.

³⁴ Niyama nakina, “Nga-manja kinakumarnuma nenumadangkwa?” niyama. Aburraja neyama, “A! Angakuba! Kwa likaja kumarringkini-yada medirra nungkwabakiyaba,” neyama.

³⁵ Kembirra enejukwaba Jesus nungwadina-da.

³⁶ Aburraja wurrumurdakakina warnumamalya nenirringka-manja Jesus nungwadina-manja enejukwaba, namakijeyinuma wurrakina. “Kwuja!” neyama wurrukwala. “Amandangwa nilyelyingminu-mubaba nakina nenumamalya,” namurdakiyama. ³⁷ Uмба wurrukwala neyama, “Nenumineningabakama Jesus nimimba-langwa menba-na? Kembirra keneningabaka-maka naka Lajirida-da nari-yada kinijungwuna-da,” neyama.

Jesus nenumirajangajuwa-mulangwa Lajirida-manja

³⁸ Kembirra eneja Jesus nuwerrikubarrngwarrngwadinume ka nakina ngawa. Niyar.da arakba mibinamanja medirra numudidikajungwunumurrumanja adirrungwarna-murra angwarnda.

³⁹ Kembirra nenumaka Jesus wurrukwalu-wa

warningkwarba akwa niyama, “Wurrijirena akina angwarnda medirra-langwa,” niyama. Ngalaja Mada yingiyama enuwa-wa, “Kardi! Numingbajame-ka makina medirra. Nakineka nenumadangkwa nambilyuma yakwujina arrawa medirra-manja mabiyarbuwa arakba marringa,” yingiyama dakina.

⁴⁰ Kemberra eneja niyama Jesus ngaluwa-wa, “Yirramakama arakba ngayuwa nungkuwa-wa, kuwerrikambilya-manja nungkuwa ngayuwa-wa aduwaba, kemberra kirringkinama akina arrubuda-dangwa Neningikarrawaralangwa,” niyama Jesus Mada-wa. ⁴¹ Kemberra aburraja wurrukuala warningkwarba narrirnjirrkawajuwa ebina angwarnda medirra-langwa. Umba nungwundikadinga arakba Jesus karrawaru-wa akwa niyama, “Ngeniyerriya Ngangwa, ngarreyangmarngkwajinama mena-baba ningkengkirrikenuma ayakwa nganyangwa aduwaba. ⁴² Ningeningme-ka ningena ningkakina ningkengkingirikajama ngayuwa-wa, akena ebina ayakwa ningaraminiyengbinuma warna warnumamalya yelakwa nuwengkirrikajama. Ningiyengbinuma akina kajungwa kuweningmidini-yada warna yilarrka-mulangwa nungkuwa yangkwurrangwa ningena,” niyama Jesus Nungwenikba-wa Neningikarrawaru-wa. ⁴³ Biya nijerrukwa-manja arakba, nardanguma nakina. “Lajirida...wu! Kwa jadiya...wu!” niyama.

⁴⁴ Eneja nijungwu-murrada nibina nijadinga kemberra medirra-langwada. Ena-langwa ayarrka akwa alika

namurndakeyukumurndijajungwunuma ngawa dumbala-murra, akwa nenumadangkwa akwa ngawa aringka. Umba niyama Jesus nenumaka wurrukwalu-wa warnungkwarba, “Wunuminumurndakaburawakina dakina dumbala akwa wunilarrkiya enilikaja arakba,” niyama Jesus aburruwa-wa.

*Nenuminilyelyimbukweyinu-mulangwa
warnikuwardi-yada Jesus*

⁴⁵ Aburraja warnumamalya wurribina narringangarranguma Meri-wa nenirringkama niyama-mulangwa Jesus. Kemberra arakba wurrababurna nawerrikambilyuma enuwa-manja wurrakina, ⁴⁶ umba wurrukwala nalawurradinuma angerriba WurruBariju-wa warnungkwarba akwa nenuminumakinuma niyama-mulangwa Jesus wurrumurndakakina-manja warnungkwarba. ⁴⁷ Kemberra arakba aburraja wurrarumuruma WurruMinida akwa WurruBarija warnungkwarba narrawurramurndukwama WarningiJudiya wurrububungkawa akwa namurndakambar-ringa ayakwi-yada akwa neyama, “Kwuja! Niyaminjamarrkinama nakina amukwiyadakina arrubuda? Akiyamarrkinama kemberra ngarna-na? ⁴⁸ Umba akiyaminjamina-manja ngawa ngarna nara-manja angwanjajuma nakina, kemberra wurrababurna-langwa warnumamalya kawerrikambilyama arakba enuwa-manja. Kemberra aburraja WarningiRawuma wurrububungkawa kalikajama wurrakina karruburrijinama Neningikarrawara-langwa

angalya akwa ngakwurruwa-mulangwa,”
neyama wurrakina.

⁴⁹ Wurrumurndakakina-langwa Wurru-
Minida, eneja nuwilyaba naruma nubungkawa
NuMinida nenimikirra Kayubaja. Akwa niyama
nakina wurrumurndakakinu-wa, “Kirrumurn-
dakeyina karnumamalya karningaringkama-
wiya! ⁵⁰ Umba enena-bina eningaba-da!
Wurruwilyababa-ma warnumamalya akabu-
minijungwunama ngarruwurrakwulyumida-
langwa ngarnumamalya, kajungwa nari-
yada WarningiRawuma wurrubungkawa
aburrijuma ngarrilyimberrkwulyumida-langwa
ngarnumamalya. Kirreningbalidinamurra-
bina?” niyama nakina Kayubaja. ⁵¹ Nara nakina
kinyengbina enabakiyaba umba Neningikar-
rawara nenungwurrkumambambijuwama
amurndakakina ayakwa nenikiyengbi-yada
mena-baba akini-yada ngawa nakina naruma
nubungkawa NuMinida nilyingama. Umba
Neningikarrawara nenumakama enuwa-manja
Jesus nenikuminijungwi-yada wurrababurna-
langwa WarningiJudiya ⁵² akena nara yimbukwa
WarningiJudiya-langwa aminijungwuma
umba wurruwurrakwulyumida-langwa
Neningikarrawara-langwa warnumamalya
engka-langwa iya engka-langwa angalya
wurruwurrakawura-ma kuwambilyi-yada.

⁵³ Kembirra yadikina arakba aburraja
WarningiJudiya wurrubungkawa nenu-
minilyelyimbukweyina warnikuwardi-yada
Jesus. ⁵⁴ Aminakina-langwa kembirra
eneja Jesus nara nabilyerra kiniliken

yenjerrikina Judiya-wa umba nilikena erribaja eyukwujiyu-wa angalya engembu-wa Yibureyima. Akine-ka angalya nuwambilyuma akwudangwa alarrkingburingka. Nakina ngawa nambilyuma yakwujina aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa.

⁵⁵ Biya nuwakwudangwudina arakba warnikambarringi-yada warnikilarrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warnikiyakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma wurribinu-wa nawurrakijadangu-murruwa Yijiba-langwa. Aburraja kembirra wurrababurna-langwa WarningiJudiya warnumamalya nawurrakilikenuma eminingka-langwa iya eminingka-langwa angalya nawurramurndukweyinuma yenjerrikina Jirujalemu-wa kajungwa kararrkajungwuni-yada arakba adinakba warnikambarringi-yada akina. ⁵⁶ Wurrakine-ka arakba nenuminaburangkeyinume-ka Jesus-uwa. Nawurramurndukweyinuma arakba Neningikarrawara-langwa-manja angalya akwa namakijeyinuma wurrakina, “Kwureya! Dukwa kinilikaja nakina yangkwurrangwa enenu-wa Akwurungkuwarrukwa, dukwa nara-da!” namurndakiyama wurrumurndakakina.

⁵⁷ Aburraja wurrumurndakakina wurrarumuruma WurruMinida akwa WurruBarija warnungwarba narramakama warnumamalyu-wa akwa neyama, “Karningerribirra karnumamalya yikinirringkina-manja Jesus, kwa yikeningmiki-na yikilikaja yikumakina kajungwa yikinumiyi-

yada kembirra nakina,” neyama wurrakina.

12

*Meri yingi-jirabama-langwa bungabungwa
Jesus-langwa-manja alika*

¹ Bi...ya mamangbala muwilyaba marringa num-akwudangwudinuma arakba warnik-ambarringi-yada warniki-larrmi-yada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warniki-yakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma. Eneja arakba nakina Jesus ni-lawurradinuma erribaja Bedini-wa ebinu-wa angalya nenu-warumajuwamurru-wa nen-enibikamurru-wa Lajirida. ² Aburraja wurrakina nenumin-akumarna arakba adinakba aninga Jesus-langwa. Enejukwaba nakina Lajirida n-ambilyumurra yakwujina aburruwa wurrukwala warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa. Biya ne-yebukeyinuma wurrakina wurruwurrakawura-ma umba ngalaja dakina Mada yingi-lyilyanguma amurndakibina aninga aburruwa-wa.

³ Kembirra ngalaja Meri yingu-manga ebina akwulyubena bungabungwa yingu-beyindanguma aminaruma angwarnda eyukwujiya-ma budila akwa yingi-jiraba akina Jesus-langwa-manja alika. Kembirra yinginumini-ngburingkakama ngalalangwa-murra mamungba akwa nuw-angkarrkwulyuwakenuma ne-ngbajuma eningaba arrawa alikira-manja.

⁴ Eneja nakina Judija NeningiKariyada, nibina nuwilyaba nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa, nibina neniku-kwi-yada Jesus wurrumurndakibinu-wa wurrububungkawa warniku-wardi-yada, ni-yama nakina aburruwa-wa, ⁵ “Miyambena-burra nara yika-kwa wurrumurndakangabu-wa akina bungabungwa kajungwa yiku-meni-yada adirrunwarna angwarnda akwa yika-kwuni-yada wurribinu-wa warningmalyingmalyingma warnumamalya?” ni-yama nakina. ⁶ Akena nakina Judija nu-marrungwayindangumurra wurrakina warningmalyingmalyingma warnumamalya umba numa-wilyuwilyakama mibina meningangwarnda beka enuwa-manja. Akwali-yada n-angkanmaduma angwarnda ena-langwi-yada. Ni-yamama-langwa amurndakibina, kembirra nakina ni-yengbinuma amurnadakakina ayakwa-da.

⁷ Eneja kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Nga-lalika daka! Ena yingu-minambambilyuma eningadinakba bungabungwa kangumini-lyungkweni-yada nganyangwa-manja ningenumadangkwa ki-jungwa-manja ngayuwa. ⁸ Nganja ningena nara ambilyinguma arngkababurna-langwa nungkwurruwa-manja umba wurrakina warningmalyingmalyingma warnumamalya kuw-ambilyamurra arngkababurna-langwa nungkwurruwa-manja,” ni-yama Jesus-da.

*Nenumini-lyelyimbukweyinuma-langwa
warniku-warda-langwa Lajirida*

⁹ Aburraja wurrababurna warnumamalya WarningiJudiya nuw-engkirrikenuma Jesus ni-yar.duma-langwa Bedini-manja arakba biya kembirra aburrajukwaba nawurraki-likenuma yenjerrickina Bedini-wa. Nara warniki-rringki-yada yimbukwa nakina Jesus umba enejukwaba nakina Lajirida warniki-rringki-yada nibina-murrada nenu-warumajuwa-murrada nen-enibika-murrada Jesus. ¹⁰⁻¹¹ N-enibudinuma-langwa ngarningka nakina Lajirida, kembirra wurrumurndakakina warnumamalya na-werrikuwaranguma wurrarumuruma-langwa WurruMinida umba na-werrikambilyuma Jesus-manja. Kembirra aburraja wurrumurndakakina WurruMinida ne-yawijamama akwa nenumini-lyelyimbukweyinuma warniku-warda-langwa nakina Lajirida.

Jesus ni-likenuma-langwa Jirujalemu-wa dangki-murra

¹² Mingki-yada arakba makina mamawura, aburraja wurribina wurrababurna warnumamalya nawurraki-likenumurrumurra Jirujalemu-wa warnik-ambarringi-yada akina-manja Akwurungkuwarrukwa, nuw-engkirrika ni-likenuma-langwa Jesus enejukwaba akinu-wa angalya. ¹³ Kembirra nenumurndakumanga yilyarra yinumawarruwalya warniku-warriji-yada ayarrka-murra akwa nawurraki-likena nenu-kwurukwa enuwa-wa. Ne-yangkuwarumajungwunuma wurrakina enuwa-wa akwa ne-yama, “Yirre-yangmarngkwajina yirra-langwa Ningkumikbiyiya-dangwa!

Yirre-yangmarngkwajina ningkibina ngini-
larrkama yangkwurrangwa Neningikarrawara!
Ngeni-yangmarngkwajina Nubungkawa
NgarningiYijireyila-langwa!” ne-yama
wurrakina.✧

¹⁴ Eneja Jesus nang-akburranga duwilyaba dangki akwa ni-rijawudija dakina-manja. Ni-yamama nakina Jesus ebina-langwiya ayakwa nuw-arrikarrijajungwunuma-langwiya arakburakba-kiya Neningikarrawara-langwa-manja jurra. Ngarraku-makinama akina ngakwurruwa-wa akwa ne-yaminama,
¹⁵ “KarningiJirujalema karnumamalya, nara akbar.duma! Umba kwuja! Wunirringka nubukwaya ni-likajama nungkwurra-langwa nubungkawa dangki-murra,” ne-yaminama akina ayakwa.✧ ¹⁶ Adinuba-wiya aburraja Jesus-langwa warnikabuburrakiyuwa narr-angkungkuwabijuwa amurndakakina ayakwa kinu-bungkawadinama-langwa Jesus akwa ni-likenuma-langwa dangki-murra. Akena ambaka-murra nu-warumajungwunumanja Jesus ni-jungwunuma-langwa mabiyakarbiya mamawurakembirra nuw-eningmidinuma arakba amurndakakina ayakwa ebina nuw-arrikarrijajungwunuma-langwa enuwa-langwa akwa ngarningka amurndakakina ne-yamama-langwa akina-langwiya ayakwa. ¹⁷⁻¹⁸ Miyambena-burra wurrakina wurrababurna warnumamalya nawurraki-likena nenu-kwurukwa Jesus-uwa?

✧ **12:13** Emeba 118:25,26 ✧ **12:15** Jekaraya 9:9

Wurrakina nawurraki-likenuma yenjerrikina mena nuw-engkirrikenuma-baba Jesus n-ardanguma Lajirida medirra-langwa akwa nen-enibikama. Kembirra narra-makama narri-yarrkbalijuwama wurrukwala-manja warnumamalya akina-langwa arrubuda ni-yamama-langwa Jesus. ¹⁹ Kembirra aburraja WurruBarija warnungkwarba na-werrikawarriadinuma na-makijeyinuma akwa ne-yama, “Kardi! Ne-yamarrkinama-bina warna? Kwuja! Wurrangkwulyumida-langwa warna arakba neni-yuwarnama enuwa-wa! Ngarne-ka ngakwurruwa ngarri-lyangmuridinama nara e-yamama!” namurndaki-yama wurrakina.

Nenumin-andeyuma-langwa Jesus-uwa wurrukwala WarningiJudiya-ma warnumamalya

²⁰ Aburraja wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya eminingka-langwa iya eminingka-langwa angalya nawurraki-likenuma Jirujalemu-wa warnik-ambarringi-yada warniki-larrmi-yada emeba akina-langwa Akwurungkuwarrukwa warniki-yakuwerribiki-yada WarningiJudiya-langwu-wa wurrarumuruma. Wurrukwala wurrakina WarningiJudiya-ma warnumamalya. ²¹ Umba eneja nibina-murrada Biliba n-ambilyuma yakwujina ebina-manja angalya eyukwujiya-manja Bejeda-manja Keliliya-manja, nakina yakwujina enejukwaba. Aburraja wurrumurndakibina WarningiJudiya-ma warnumamalya na-likenuma Bilibu-wa akwa ne-yama enuwa-wa, “Wayi! Nungkuwa! Yarne-ka

yini-ngayindenama yikini-rringkinama Yesus!” ne-yama wurrakina. ²² Kembirra Biliba ni-likena nenu-maka Endiruwa-manja akwa wunalakina ngawa neni-likena akwa nenu-maka Yesus-manja.

²³ Eneja Jesus ni-yama wurrumurdakakinu-wa warnumamalya, “Na-darrbudinama arakba ena adinuba ebina yikenumin-abilyerrikinamurra Neningikarrawara nungkwurraja ngayuwa-bina ningena ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma, ningibina ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. ²⁴ Wurr-engkirraja! Ebina wuburra-kiya awilyaba amaninga amadidira na-lungkuwabijajungwuna-manja ajiringka-manja, kembirra nuw-eyebirredinama ebina eningarrawa umba na-lingbijanginama akwa na-lungkuwarringinama akwa ababurneka amadidira nuw-arrangbijeyinama. Ebina eningadinuba-wiya amadidira nuw-eyebirredinama akwa arakba na-jungwunama. Akena nara-manja a-lungkuwabijajungwuma akina ajiringka-manja, akwa kuw-ambilya-manja engburingka, kembirra nara a-lungkuwarruma akwa arrangbijajuma ababurna amadidira umba awilyaba-ma yimbukwa amadidira aminakwukawura kuw-ambilyama. Amandangwa engburingka ayakwa akina! ²⁵ Kirribina karningerribirra nara-manja amin-engkirrikama wurrukwalu-wa umba yiki-lyelyingmajungwuna-manja nungkwurrabakiyaba-langwa, kembirra nara karniba ambilyuma karningangkawura.

Umba yikumini-yakuwabijajungwuna-manja akwa yikamini-yakuwerribikaja-manja wurrukwalalangwa, kembirra karniba yikambilyama karningangkawura. ²⁶ Kirribina karningerribirra yiki-ngayindena-manja ngayuwa ningubungkawa nungkwurralangwa, kembirra kirrakina nganyangwa karnikuminuwar.duwar.da akwa yiki-yuwarnama ngayuwa-manja kajungwa ngayuwa-manja yikambilyi-yada ababurnamanja angalya ki-likajamurra-manja ngayuwa. Akwa eneja Nungwarrka yikeni-kbarrngajinama karningerribirra kirribina yikuminuwar.denama warka nganyangwa,” ni-yama Jesus.

Jesus numini-yengbijajungwunuma-langwa neniki-jungwi-yada

²⁷ Biya Jesus ni-yama ngarningka wurrumurdakakinu-wa warnumamalya, “Kiyamarrkinama ningena? Ninguwerrikubarrngeka ningena arakba. Kinu-makina ningena Nungwarrka nari-yada a-lyanduma. Akena mama akina! Aminakinalangwababalingena ningi-likenuma yangkwurrangwaningeniki-yami-yada. ²⁸ Ngangwa, wurradirrburakina wurrumurdakeyina-manja warnumamalya ningkarrubudadangwaningkukwulyubena ningkilyengma,” ni-yama nakina Jesus. Kembirra ngalaja akina amayakwa Nungwenikbalangwaneyengbina angaluba karrawaralangwa akwa ne-yama, “Ngayuwa arakba ningarra-dirrburakama akwa ngarningka ngawa ka-dirrburakinama

nganja ningibina ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma,” ne-yama akina amayakwa.²⁹ Umba aburraja wurrumurndakakina warnumamalya nuw-engkirrikenuma akina amayakwa angaluba karrawara-langwa. Yibilyibilya-bu na-lyangkiyama aburra wurrukwala umba aburraja wurrukwala nenikumamurikaja-bu Neningikarrawara-langwa ni-yengbinumurra Jesus-uwa na-lyangkiyama wurrakina.

³⁰ Eneja kembirra Jesus ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Akina ebina amayakwa nara kakumini-yengbina ngayuwa-langwa umba nungkwurruwa-langwa kirrakumini-yengbinuma,” ni-yama nakina.³¹ “Ngalaja arakba na-darrbudinama ena yikenilekbajama-langwa nakina Neningikarrawara nungkwurruwa-wa kirrababurnu-wa akwa ngawa kin-ambilyama-langwa neningarrubudama nibina nubungkawa enena-langwa angalya akwa angkwulyumida-langwa.

³² Kabu-wurdijina-manja wurrakina ngayuwa enena-langwa angalya, kembirra nganja ningena k-angkijirenama wurrababurnalangwa warnumamalya eminingka-langwa iya eminingka-langwa angalya nganyangwi-yada,” ni-yama Jesus.³³ Jesus ni-yengbinuma akina ayakwa kajungwa warnumamalya kuweningmidini-yada adinakba enuwa-langwa nenikumini-jungwa-langwa wurrababurnalangwa warnumamalya ka-mambalinamurra-manja eka.

³⁴ Aburraja kembirra wurrumurndakakina

warnumamalya namin-andabumeyinuma akwa ne-yama Jesus-uwa, “Neningikarrawara-langwamanja ayakwa nuw-arrikarrijajungwunama ngarraku-makinama nakina kin-ambilyama neniba neningangkawura nibina nenumini-jirabama neni-jirrkumarnuma amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba. Kembirra ki-yamarrkinama nungkuwa kabu-wurdijinama ningkakina yadada, ningkibina-murrada ningkirukwularrinu-murrada enena-manja angalya? Ningki-yamarrkinama ningkakina ningkiyengbijajungwunama ningkenimikirra ningkirukwularrinuma enena-manja angalya?” ne-yama wurrakina.

³⁵ Kembirra eneja Jesus ni-yama aburruwawa, “Ngayuwa ningena Ningenikilarrkabarraka ningibina-murrada ngarramin-abilyerrikinama Neningikarrawara-langwa nungkwurruwamanja akena ning-ambilyama nungkwurruwamanja arngkidarrba yimbukwa. Yikilikaja-manja karningerribirra alarrumur.dalangwiya, kembirra yik-angkuwabijinama karniki-lika-langwa dirrbura kirrakina. Yik-angkuwabijinama alyangmandukwuna ayakwa Neningikarrawara-langwa umba yiki-yaminama ngawa awurruwurrariya. Kembirra ning-ambilya-wiya ningena Ningenikilarrkabarraka nungkwurruwamanja, yiki-likajama nganyangwa-manja akilarrkabarraka kajungwa yiku-miringkiniyada dirrbura Neningikarrawara-langwa akwa nari-yada akina alarrumur.da akburranguma

nungkwurruwa-manja kirri-yaminamina-
 wiya awurruwurrariya. ^{36a} Ning-ambilya-
 wiya ngayuwa nungkwurruwa-manja,
 yiku-werrikambilyama ngayuwa-manja
 ningibina Ningenikilarrkabarraka kajungwa
 nungkwurramba-langwa yiki-yamini-yada
 wuburra karnikilarrkabarraka wurrukwalu-
 wa warnumamalya warniku-miringki-yada
 dirrbura Neningikarrawara-langwa,” ni-yama
 Jesus.

*WarningiJudiya warnumamalya wurribina
 nara ka-werrikambilya Jesus-manja*

^{36b} Ni-jerrukwama-langwa ayakwa Jesus, kem-
 birra ni-lalika akina angalya Jirujalema umba
 n-abuwarrkajungwa wurrumurndakakina-
 langwa warnumamalya warningakwujina.
³⁷ Mame-ka nakina Jesus ni-yamama
 ababurna arruburrubuda neni-rringkamurra-
 manja wurrumurndakakina warnumamalya,
 akena nara ngawa ambaka wurrakina ka-
 werrikambilya enuwa-manja, ³⁸ kajungwa
 akina ayakwa ka-lyangmandukwunadini-yada
 ebina n-arrikarranguma arakburakba-kiya
 nakina nenikumakumaka Neningikarrawara-
 langwa ayakwa nenimikirra Ajaya. Akine-
 ka ayakwa ne-yaminama, “Karukwa!
 Yikabuminu-werrungwur.danguma yirra-
 langwa ayakwa! Akena nara wurribina-da!
 Akwa nungkwaja nungkuwa ningkarramin-
 abilyerrikama nungkwa-langwa arrubuda!
 Akena nara ngawa wurribina-da!” ne-

yaminama akina ayakwa.✧ 39 Wurrakina ngawa nara ka-werrikambilya mena ni-yengbinuma-baba Ajaya ngarningka engka awilyaba ayakwa. Akine-ka ne-yaminama, 40 “Neningikarrawara nenuminu-mimbakama aburra-langwa menba, akwa nenumini-lyangbudirrkama aburra-langwa aringka, kajungwa karr-angkuwabijuwu-yada aburra-langwa-murra menba akwa nari-yada karrumumiringka aburra-langwa-murra mangma. Umba Neningikarrawara ni-yamama, ‘Ngayuwa arakba ningi-yengbinuma akina ayakwa, kajungwa nari-yada a-lyangbulawurraduma wurrakina ngayuwa-wa, akwa nari-yada eningabakama aburruwa-manja,’ ni-yamama Neningikarrawara,” ne-yaminama akina ayakwa Ajaya-langwa. Aminakina-langwa ayakwa kembirra wurrakine-ka warnumamalya nara ka-werrikambilya Jesus-manja.✧ 41 Miyambenaburra ena Ajaya ni-yengbinuma? Dukwa nenu-marngkirringkama-baba Jesus narrubudadangwa nukwulyubena nilyengma. Kembirra nenumini-yengbinuma enuwa-langwa.

42 Kada wurrumurndakakina WarningiJudiya wurrububungkawa wurrababurna-langwa nenumini-yarrkuwaranga Jesus. Nara-da! Umba aburraja wurrukuala na-werrikambilyuma enuwa-manja akena nara ke-yengbina abilyerra enuwa-langwa, mena nuwakbar.danguma-baba wurrakina WurruBarijlangwa warnungkwarba. Wurrumurndakakine-

✧ 12:38 Ajaya 53:1 ✧ 12:40 Ajaya 6:10

ka WurruBarija warnungkwarba narra-
makama adinakba warnumamalya-
manja nari-yada a-werrikambilyuma
enuwa-manja. Akena ka-werrikambilya-
manja warningerribirra enuwa-manja,
kembirra wurrumurdakakina WurruBarija
warnungkwarba ka-minangkirreyinama
amurdakakina-langwa jinikakwa ka-
jungwa nari-yada e-yangmarngkwajuma
Neningikarrawaru-wa yakwujina. ⁴³ Akwa
ngarningka wurrakina WarningiJudiya
wurrububungkawa narra-ngayindanguma
wurrumurdakakina warnumamalya nari-
yada kuw-engkirrikena Neningikarrawaru-
wa neniku-werrungwur.di-yada aburruwa-wa
umba karra-werrungwur.deni-yada angwurra
aburruwa-manja.

*Jesus-langwa ayakwa ka-
lyangkarrngajungwunama-langwa
ngakwurruwa-wa*

⁴⁴ Eneja Jesus ni-yengbina ni-
yangkuwarumajungwunuma akwa ni-yama,
“Kirribina karningerribirra yiku-werrikambilya-
murrumurra ngayuwa-manja, nara yimbukwa
ngayuwa-manja a-werrikambilyuma kirkakina
umba ngarningka Nungwarrka-manja yiku-
werrikambilyama, nibina ngini-larrkamurra-
manja ngayuwa yangkwurrangwa. ⁴⁵ Yiki-
rringkina-manja kirkakina ngayuwa-wa,
kembirra yikini-rringkinama enjukwaba
nibina ngini-larrkama ngayuwa. ⁴⁶ Nganja
ningena Ningenikilarrkabarraka ningibina

ningi-likenuma enenu-wa angalya kajungwa karningerribirra-langwa kirribina yiku-werrikambilya-murruwiya ngayuwa-wa nariyada alarrumur.da-manja ambilyuma kirrakina yiken-angkuwabijini-yada Neningikarrawara umba alarradada-langwiya yiki-likaji-yada yikinu-miringkini-yada enuwa-manja.

⁴⁷ “Umba kirrumurndakibina yik-engkirraja-murruwiya nganyangwa ayakwa yikumini-yarrkuwurrena-manja akina, nara nganja kembirra a-lekbuma nungkwurruwamanja. Nara ngayuwa ningena ki-likena ningeniki-lekbi-yada kirrakina umba ningi-likenuma ningena ningenik-enibiki-yada kirriylimberkwulyumida-langwa karnumamalya engka-langwa iya engka-langwa angalya.

⁴⁸ Umba arrkala ngalaja ngarningka ambaka awilyaba yikaki-lekbajama kirribina yiku-warenama akwa yikumini-yarrkuwurrenama nganyangwa ayakwa. Amurndakibina ayakwa ningi-yengbinuma-langwa ngayuwa, akina-bina ka-lyangkarrngajungwunama kalawurradinama nungkwurruwa-wa akwa yikaki-lekbajama meningarija-langwamanja mamawura kini-lyangkuwerribikajungwunamanja Neningikarrawara karningaba-murrikba akwa kirruwurrariya-murrikba.

⁴⁹ Akina-bina amandangwa alyangmandukwuna mena nara-baba ki-yengbina ngayabakiyaba umba ebina yimbukwa Nungwarrka nginu-makamalangwiya ningeniki-yengba-langwa, akinalangwa-bina kembirra ningi-yengbinuma, nakina nibina ngini-larrkama ngayuwa

yangkwurrangwa. ⁵⁰ Ningeningma ningena amurndakibina ayakwa nginu-makamalangwa Nungwarrka ngayuwa-manja, yikuwerrungwur.dena-manja amurndakibinamanja, kembirra yiken-enibikinama nakina karningangkawura yik-ambilyi-yada kirrakina. Aminakina-langwa-bina ebina ababurnalangwa ningi-yengbinama-langwa, akina-bina Nungwarrka nginu-makinama ngayuwa-wa ningeniki-yengbi-yada,” ni-yama nakina Jesus.

13

Jesus nenumin-ajirranguma-langwa alika enalangwa-langwa warnikabuburrakiyuwa

¹ Muwilyaba-ma arakba numakwudangwudinuma makina mamawura warnik-ambarringi-yada warniki-larrmiyada emeba WarningiJudiya warnumamalya Akwurungkuwarrukwa-langwa kajungwa warniki-yakuwerribiki-yada aburra-langwu-wa wurrarumuruma. Eneja arakba Jesus neningma nakina na-darrbudinuma neniki-lalika-langwa enena angalya umba neniki-liki-yada Nungwenikba-langwu-wa angalya. Ni-lyelyelyingminuma nakina wurrababurna-langwa wurrumurndakibina neni-yuwarnu-murumurra enuwa-manja enena-manja angalya akwa ni-lyelyingminuma nakina neningangkawura yanda-langwa ni-jungwunuma.

² Kembirra num-awiyeba-manja mamawura, Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa

ne-yebukeyina aninga wurruwurrakawurama. Akena nara-wiya ambaka kuw-alyubarina aninga wurrakina, eneja arakba nakina Namukwa nenu-kwudirrka Judija nibina nenikuwenikba Jayumuna NeningiKariyadawangwa, kajungwa kenu-kwi-yada Jesus wurrumurdakakinu-wa wurrububungkawa kenu-wardangi-yada nakina.

³ Eneja Jesus neningma arakba nakina nenu-bungkawakama-langwa Nungwenikba angkwulyumida-manja. Akwa ngarningka neningma ni-likenuma-langwa nakina angaluba Neningikarrawara-langwa akwa nenikilawurrada-langwa yenjerrikina ngarningka enuwa-wa. ⁴ Nuw-alyubarinu-wiya ngawa wurrakina akina aninga, Jesus nu-mirajanga akwa nang-abuwaraka dadingikarrawara dumbala umba ngarnumadangkwa dumbala n-abaldamura dawula-murra. ⁵ Kembirra nijiraba akungwa marumu-wa damba-langwu-wa mamurdakijika akwa nenumin-ajiranga alika ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa wurruwilyuwilyaba-wiya-langwa akwa nanga-rndirrka dibina-murrada dumbala n-abaldamurinuma akwa nenumini-ngburingkaka aburra-langwa alika.

⁶ N-abuluwendingu-manja arakba Jayumuna Bida-manja, eneja kembirra ni-yama nakina, “Wa, nungkuwa! Jerriya ningkena yikumin-ajirrenama alika nganyangwa-na?” ni-yama nakina.

⁷ Eneja Jesus ni-yama, “Ningkuwabajinama enena ningi-yaminama-

langwa aduwaba umba ambaka-murra kembirra ningkakina ku-mumiringkinama,” ni-yama nakina.

⁸ Eneja Bida ni-yama, “A.a! Nare-ka amin-ajarruma nganyangwa alika!” ni-yama nakina. Eneja Jesus ni-yama, “Nara-manja ajarruma ngayuwa nungkuwa-manja, nara kembirra arakba ningkakina nganyangwa yenubiyakajada,” ni-yama nakina.

⁹ Eneja Jayumuna Bida ni-yama, “Kembirra nara alika yimbukwa amin-ajarruma umba ayarrka akwa aringka yimin-ajirrena ngarningka,” ni-yama nakina.

¹⁰ Jesus ni-yama nakina, “Warningerribirra-langwa wurribina warnumamalya nuw-ajarjungwuna-murumurra akwa wurrumungkwur.da-murumurra, nara ngarningka ajarjungwuma umba alika yimbukwa karr-ajirrenama aburra-langwa. Umba nungkwurraja nganyangwa-wiya karnikabuburrakiyuwa karna kirruminjirrmungkwur.da akena ningkuwilyaba ningkena yelakwa ningkeninguminjirrmungkwur.da-ma,” ni-yama nakina. ¹¹ Jesus neningma nibina kenukwunama-langwa nakina wurrumurndakakinuwa wurrububungkawa warniku-wardi-yada. Neningma arakba nakina-baba adinakba-kiya, kembirra nakina ni-yamama, “Ningkuwilyaba ningkena yelakwa ningkeningumungkwur.da-ma,” ni-yamama nakina.

¹² Biya nenumin-ajirranguma-langwa Jesus aburra-langwa alika, kembirra nanga-rndirra dadingikarrawara dumbala akwa

n-awiyebena akwa n-ambarringa ebina-manja angalya ena-langwa-manja ne-yebukeyinumurra-manja aninga akwa ni-yengbina ayakwa aburruwa-wa akwa ni-yama, “Kirru-mumiringka karna ambaka ebina ningi-yamama-langwa ngayuwa aduwaba?
¹³ Yirri-yengbijnama Ningumikbiyiya-dangwa akwa Ningenikakakirumaka nungkwurra-langwa. Akine-ka eningaba mena amandangwa ningena ngayuwa nungkwurra-langwa Ningumikbiyiya-dangwa akwa Ningenikakakirumaka.
¹⁴ Ngayuwa nganja nungkwurra-langwa Ningumikbiyiya-dangwa akwa Ningenikakakirumaka ngarramin-ajirranguma nungkwurra-langwa alika wuburra ngayuwa ningenikuminuwar.duwar.da nungkwurra-langwa. Kembirra nungkwurramba-langwa yiki-yamini-yada arrkala yikumin-ajarriyeyini-yada nungkwurra-langwa alika akwa yikuminu-war.dijeyini-yada warka.
¹⁵ Enea wuburra ngarra-wilyakajuwama ngayuwa nungkwurruwa-manja, yiki-yamini-yada ngarningka wurrukwa-manja.

¹⁶ “Wurr-engkirraja! Jerriya warnikuminuwar.duwar.da wurraruma umba naba-kiya eneja aburra-langwa nubungkawa? Nara-da! Jerriya wurrayakwu-ma wurraruma umba naba-kiya eneja nibina neni-larrkama? Nare-ka-da! Nara ngarna angkuwurrijajuma umba ngarruwurrakidirrbura ngawa ngarna. Amandangwa engburingka ayakwa akina!
¹⁷ Karningma karna arakba nganyangwa ayakwa alyangmandukwuna. Yikumini-

yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa,
kembirra Neningikarrawara kini-yaminama
eninginingaba-wiya nungkwurruwa-manja.

¹⁸ “Neningingma arakba ningeningad-
inakba ningu-wekbalyinu-murumurra
kirribina ngayuwa. Akena nara
ningena e-yengbuma kirrababurnu-wa
umba kirruwilyabu-wa. Umba ngalaja
akina ayakwa nuw-arrikarrijungwunuma
Neningikarrawara-langwa-manja jurra,
ka-lyangmandukwunadinama akina
ebina-murrada ne-yaminama, ‘Nibina
nuwilyaba n-alyubarinuma ngayuwa-
manja, nginu-marngkilyerrikama akwa
nginu-wurrikbama nakina,’ ne-yaminama
akina ayakwa.✧ ¹⁹ Amandangwa ningena
ngarra-makinama amurndakenena ka-
ngekburakajungwunamurru-wa, kajungwa ka-
ngekburakajungwuna-manja amurndakakina
ambaka-murra, karningmi-yada kirrakina
arakba ngayuwa-bina ningibina-murrada
neniki-larrki-yada Neningikarrawara
yangkwurrangwa.

²⁰ “Wurr-engkirraja! Kamini-
larrkajama nganyangwa wurrayakwu-
ma. Karningerribirra-langwa yika-
werringekburakina-manja wurrayakwa-
murumurra, kembirra wuburra laka
yiki-yaminama yiku-werringekburakinama
ngayuwa-manja. Akwa ngar-
ningka karningerribirra-langwa yiku-
werringekburakina-manja ngayuwa-manja,

✧ 13:18 Emeba 41:9

kembirra wuburra laka nibina-manja ngini-larrkamurra-manja ngayuwa, yiki-yaminama yikinu-werringekburakinama enejukwaba. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” ni-yama Jesus.

Nenu-makamurra-langwa Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa ebina warniki-yama-langwa wurrukuala enuwa-manja

²¹ Biya ni-jerrukwama-langwa Jesus amurn-dakakina ayakwa, nuwerrikubarrnge-ka arakba nakina. Akwa ni-yengbina ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Wurr-engkirraja! Kirruwilyaba kirrumurndakeyina-langwa yika-kwunama ngayuwa wurrumurndakakinu-wa wurrububungkawa warniku-wardi-yada. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” ni-yama Jesus.

²² Aburraja wurrumurndakakina warnikabuburrakiyuwa na-rringkajeyinuma wurruwilyuwilyaba-wiya namin-andabumeyinuma wurrakina.

²³ Nibina nuwilyaba ni-lyelyelyingminu-murrada Jesus, ni-rrakarjiyinga akwudangwa enuwa-manja.

²⁴ Kembirra eneja nakina Jayumuna Bida nenu-kweyinuma menba-murra nakinu-wa akwa ni-yama, “Ni-yendabiya nakina numiyamben-langwa nakina ni-yengbinama,” ni-yama nakina Bida.

²⁵ Eneja nibina nenikabuburrakiyuwa narndadadilyuma akwudangwa Jesus-manja akwa ni-yama, “Yirrumiyambena?”

26 Eneja Jesus nu-manga damba akwa ningkarrnga eyukwujiya akwa ni-yama, “Ngayuwa ki-ngambajiyama ena akwa kinu-kwunama enuwa-wa. Kembirra nakina-langwa-bina ningena ningi-yengbinuma,” ni-yama Jesus. Kembirra arakba ni-ngambaja akina damba akwa nenu-kwa nibinu-wa Judija, Jayumuna NeningiKariyada-langwu-wa nenikuwenikba. 27 Eneja Judija ni-rndirrka ebina damba umba akina-wiya ngawa eneja nakina Namukwa nu-werrikawiyeba Judija-manja. Eneja Jesus ni-yama Judiju-wa, “Jeyi! Warenja likaja akwa ki-yamina nungkwaja ningkeniki-yami-yada!” ni-yama nakina. 28 Aburraja wurrumurndakakina wurribina nuw-alyubarinu-murruwiya yakwujina aninga, narr-angkuwabijuwa ebina ayakwa ni-yengbinuma Jesus. 29 Wurrukwala na-lyangkiyama wurrakina Jesus neni-larrkama neniku-beyindi-yada ebina narri-ngayindanguma Akwurungkuwarrukwi-yada, umba aburraja wurrukwala na-lyangkiyama-bu wurrakina ni-lyilyanguma akina angwarnda warningmalyingmalyingma-wa warnumamalya, mena nubungkawa-baba nakina ebina ni-lyingama aburra-langwa angwarnda. 30 Eneja Judija ni-rndirrka-langwa ebina damba, arngkawura-wiya nu-warumajungwa akwa ni-jadinga errekb-wa. Ngalaja arakba akina na-larrumur.da angalya.

Enikaduwa-langwa eningarumuruma ayakwa ngakwurra-langwa ngarniki-yarrkuwaraki-yada

³¹ Judija ni-likenuma-langwa ebina-langwa angalya, eneja kembirra nakina Jesus ni-yengbina ena-langwu-wa warnikabubur-rakiyuwa akwa ni-yama, “Kirrababurna-langwa arakba karna karnik-eningmidi-yada ngayuwa ningena ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma, ningibina ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya. Akwa ngarningka k-abilyerrikini-yada ngayuwa-ma nungkwurruwa-wa Neningikarrawara-langwa nibina narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma enejukwaba.

³² Akwa k-abilyerrikina-manja ngayuwa-ma nungkwurruwa-wa Neningikarrawara-langwa nibina narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma, kembirra enamba-langwa nakina yikenumin-abilyerrikinama ngayuwa-langwa ningibina ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma, ningibina ningi-rukwularrinuma enena-manja angalya.

³³ “Ngeniyerriya aku-ngwarndirrija arakba! Nara ningena ambilyuma ningeningamiyerra nungkwurruwa-manja yelakwa umba ningeningaduwaya ningena ning-ambilyama. Nungkwurraja kum-aburangkinama menba ngayuwa-wa akena nara arakba akburranguma ngayuwa. Ebina-murrada ayakwa ningarra-maka-murrada Warningijudiya-manja wurububungkawa, ngarra-makinama arakba karna. Ningi-yamama aburruwa-wa, ‘Nara karna a-likama ngayuwa ki-likajamurru-wa,’ ningi-yamama. ³⁴ Kembirra arakba ngarra-makinama enikaduwa-dangwa

eningarumuruma ayakwa kajungwa yiki-lyelyingmajeyini-yada warningerribirra-langwa warnumamalya. Wuburra laka ngayuwa ningi-lyelyingminama nungkwurruwa, yiki-yamini-yada yiki-lyelyingmajeyini-yada kirrakina. ³⁵ Kirribina yiki-lyelyingmajeyinamanja, kembirra wurrababurna-langwa kuweningmidinama wurrakina nganyangwa karnikabuburrakiyuwa kirrakina,” ni-yama Jesus.

Jesus nenu-makama-langwa Bida-manja kiningbalikajungwunama-langwa enuwa

³⁶ Eneja ni-yama nakina Jayumuna Bida, “A nungkuwa! Ngambu-wa-bina ningkena kilikajama?” Eneja Jesus ni-yama, “Nara arakba ningkakina aburrakiyuwama ngayuwa-manja kilikajamurru-wa, umba ambaka-murra kembirra ningkakina yiki-yuwarnama,” ni-yama Jesus.

³⁷ Eneja nakina Bida ni-yama, “Miyambenaburra nungkuwa ningki-yaminama nara aburrakiyuwama ngayuwa nungkuwa-manja? Ngayuwa ningena ningenikumini-jungwi-yada arakba nungkwa-langwa,” ni-yama nakina Bida.

³⁸ Eneja Jesus ni-yama, “Jerriya amandangwa arakba ningkena yikumini-jungwuni-yada nganyangwa? Engkirraja! Nara-wiya dakina ardingama dadinungkarba jukwujukwa, ningkena k-eningbalikajungwunama ngayuwalangwa arngkabiya-karbiya-ma. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” ni-yama nakina Jesus Bida-wa.

14

Jesus nakina numamurukwa ngarniki-likiyada Nungwarrku-wa

¹ Biya ngarningka Jesus ni-yama enalangwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Nareka karna a-werrikawarriyaduma umbawunu-werrungwur.dena Neningikarrawarmanja akwa ngawa nganjukwaba ngayuwanmanja. ² Ngalaja akina angalya Nungwarrkawangwa karrawara, aminababurna angalyana-wilyakinama yik-ambilyama-langwanungkwurruwa yakwujina karningangkawura. Ningena nganja arakba ningeniki-likiyada akinu-wa angalya kamini-ngekburakini-yada adinakba nungkwurra-langwi-yada. Nara ngayuwa ningena ekikalya ayakwa a-makamana? ³ Umba ki-likaja-manja ngayuwa kamini-ngekburakina-manja angalya nungkwurra-langwa, kembirra ngarningka ngayuwaningena ki-lawurradinama yangkwurrangwak-angkirnama nungkwurruwa-wa akinu-wa angalya aki-yakeyini-yada ngarruwurrakawuruma karningangkawura ebina-manja angalya k-ambilyamurra-manja ngayuwa. ⁴ Karningme-ka arakba kirrakina makina mamurukwa ebinu-wa angalya ki-likajamurru-wa ngayuwa,” ni-yama Jesus.

⁵ Eneja Damija ni-yama, “A.a! Yarningbala ambaka yarna ki-likajamurru-wa nungkuwa! Yikiyamarrkama kembirra yarna yik-eningmiduma makina mamurukwa yarniki-lika-langwa yirruwa yenjerrikina?” ni-yama nakina Damija.

⁶ Eneja Jesus ni-yama enuwa-wa, “Ngayuwa-bina ningena ningumamurukwa Nungwarrka-langwu-wa angalya akwa ngarramin-abilyerrikinama ngawa alyangmandukwuna ayakwa enuwa-langwa akwa k-enibikinama kirrakina yik-ambilyi-yada enuwa-manja karniba karningangkawura. Nara ningkakina nungkwabakiyaba a-likama nganyangwu-wa Nungwarrka, umba ki-likaja-manja yimbukwa nganyangwa-langwiya ningumamurukwa, kembirra ki-likajama enuwa-wa ningkakina,” ni-yama Jesus. ⁷ Biya ngarningka ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Karningma arakba karna ngayuwa, kembirra nungkwurruwa yik-eningmidinama Nungwarrka enejukwaba. Aduwaba-langwa karningma kirrakina enuwa akwa kini-rringkama arakba,” ni-yama Jesus.

⁸ Eneja Biliba ni-yama enuwa-wa, “Wa! Yirru-wilyakajiya kembirra yirraja nungkwa-langwa Nungwena akwa ngawi-yada arakba!” ni-yama Biliba nakina.

⁹ Eneja Jesus ni-yama Bilibu-wa, “Ngarri-yakiyakeyinuma arakba ngarnungkwurakba enena-manja angalya ngarna-da. Umba ningkumiyambena ningkenumamalya ningkena ningkeniku-murnandaba-manja? Karningma arakba ngayuwa ningena, kembirra karningma arakba nganyangwa Nungwarrka enejukwaba. Miyambena-burra ningkakina yi-yengkilabaja Nungwarrka-langwa ngayuwa-wa ningenuku-wilyakaji-yada-na? ¹⁰ Aba nara-bina ningkena a-werrungwur.duma

nganyangwa ayakwa? Ngayuwa ning-ambilyama Nungwarrka-manja ningena umba eneja Nungwarrka n-ambilyama nganjukwaba ngayuwa-manja akwa yinuwilyaba-ma yinalakena. Amurndakenena ebina ayakwa ningi-yengbinama nungkwurruwa-wa, nara ngayabakiyaba e-yengbuma umba Nungwarrka nginumina-war.dikinama amurndakakina ningeniki-yengba-langwa nibina n-ambilyama ngayuwa-manja. ¹¹ Yirru-werrungwur.dena ngayuwa-manja ebina-langwa ayakwa ngarra-makinama-langwa yinuwilyaba-ma yinalakena ngayuwa akwa Nungwarrka. Akena nara-nanja aminu-werrungwur.duma nganyangwa-manja ayakwa, kembirra yiku-werrungwur.dena amurndakibina-langwa ningu-war.dangumalangwa ngayuwa.

¹² “Wurr-engkirraja! Karningerribirra yiku-werrikambilya-manja ngayuwa-manja, kembirra yiku-war.denama warka ngayuwa wuburra ningi-yamama. Adinuba arakba nganja ki-likajama Nungkwarrka-langwu-wa angalya akwa k-ambilyama enuwa-manja. Ki-likajama-langwa arakba ningena Nungwarrku-wa, kembirra nungkwurraja yiku-war.denama arrubuda-dangwa warka umba yanda amurndakibina warka ngarra-wilyakajuwama kirrakina. Amandangwa engburingka ayakwa akina! ¹³ Ngarnubiyakaja ngarna-baba, kembirra eningerribirra-langwa ebina yiki-yengkilabajama ngayuwa-wa, akina-bina kembirra ki-yaminama ningena kajungwa ngayuwa kamin-abilyerrikini-yada

nungkwurruwa-wa Nungwarrka-langwa nibina narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma. ¹⁴ Ngarnubiyakaja-baba akwa yiki-yengkilabajamanja ngayuwa-wa eningerribirra-langwa, kembirra ngayuwa ki-yaminama akina,” niyama Jesus.

Jesus nenu-makama-langwa neniki-larrka-langwa Neningikarrawara ena-langwa Nenumawurrina aburruwa-wa

¹⁵ Biya Jesus ni-yama ngarningka ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Yiki-lyelyingmina-manja ngayuwa, kembirra yikumini-yarrkuwarakinama nganyangwa ayakwa. ¹⁶ Nganja ngayuwa kamini-yengkilabajama Nungwarrka yikenumini-larrkaji-yada wurruwilyaba wurringka warnumamalya yikabu-mamurikajini-yada wurribina kuw-ambilyama nungkwurruwamanja warningangkawura. ¹⁷ Umba wurrakina wurribina wurruwilyaba nakina-bina enuwa Nenumawurrina, nibina yikenumini-dirrburakinama nungkwurruwa-langwi-yada ebina amamalya Neningikarrawaralangwa. Aburraja warnumamalya warningbala-murruwiya ngayuwa, nara wurrakina eningmiduma nakina Nenumawurrina akwa kembirra nara a-werrungwur.duma nakina-da. Umba arrkala nungkwurraja yikenu-werrungwur.denama nakina, mena kin-ambilyama-baba nungkwurruwa-manja arrawa akwa akwudangwa nirungekburna.

18 “Nara ningena a-lalikama nungkwurruwa-kiya akwurrajajuma umba ki-lawurradinama ngarningka yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa. 19 Arngkidarrba warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, nara a-rringkama wurrakina ngayuwa-wa, umba nungkwurraja kirribina karningma-murruwurra ngayuwa yiki-rringkinama ngarningka. Nganja k-enibudinama ngarningka ningena. Kembangbirra nungkwurrajukwaba karniba kirrakina. 20 Akini-yada ngawa kembangbirra yik-eningmidinama kirrakina ningambilyama-langwa ngayuwa Nungwarrka-manja akwa nungkwurruwa-manja nungkwurrajukwaba umba nungkwurramba-langwa arrkala yik-ambilyama-langwa ngayuwa-manja. 21 Kirribina yikumini-yarrkuwarakinama nganyangwa ayakwa, kirrakina-bina kirri-lyelyingminamurra ngayuwa-manja. Akwa yiki-lyelyingminamanja ngayuwa, kembangbirra enamba-langwa Nungwarrka kini-lyelyingminama kirrakina akwa ngayamba-langwa ki-lyelyingminama kirrakina akwa k-abilyerrikajungwunama nungkwurruwa-manja,” ni-yama nakina Jesus.

22 Eneja nakina Judija (nara Judija NeningiKariyada umba ningka-dangwa Judija) ni-yama, “A nungkuwa ngarnubiyakaja! Kiyamarrkinama nari-yada abilyerrikajungwuma ningkakina wurribina-manja warnumamalya warningbala-murruwanja nungkuwa umba yirruwa-manja k-abilyerrikajungwuni-yada?” ni-yama nakina Judija. 23-24 Eneja Jesus ni-

yama, “Karningerribirra-langwa nara-manja a-lyelyingmama ngayuwa-manja, kembirra yikumini-yarrkuwurrenama nganyangwa ayakwa. Umba yiki-lyelyingmina-manja ngawa ngayuwa-manja, kembirra kirrakina yikumini-yarrkuwarakinama nganyangwa ayakwa akwa enamba-langwa Nungwarrka kini-lyelyingminama nungkwurruwa. Yinalakena kembirra yikin-akwudangwukajungwunama ngarningka nungkwurruwa-wa akwa yikin-ambilyama nungkwurruwa-manja. Amurndakeyina ayakwa nganyangwa ebina kirr-engkirrikenuma, nara ngayuwa ki-yengbina akina ngayabakiyaba umba Nungwarrka nginu-ngwurrkumambambijuwama ningeniki-yengbi-yada, nibina ngini-larrkama yangkwurrangwa. ²⁵ Ning-ambilya-wiya ngawa ningena nungkwurruwa-manja, ngarra-makama amurndakenena ayakwa. ²⁶ Umba nibina nenikumamurikaja, nibina Neningikarrawara-langwa Nungwurriyaka Nenumawurrina, nakina yikeni-dirrburakinama akwa yiken-eningmikinama ababurna-langwa amurndakibina ngarra-makama nungkwurruwa-wa, nibina keni-larrkajama Nungwarrka nenikumini-rndirrkki-yada nganyangwa mamurukwa.

²⁷ “Ki-likaja-manja ngayuwa yenjerrikina, kembirra ningena kamini-lyurrrkwakinama nungkwurra-langwa yukwudukwuda. Aburraja wurribina warnumamalya warningbala-murruwiya ngayuwa, na-lyangkiyaminama nenu-wilyakinama yilyurrrkwa yukwudukwuda.

Akena nara-da! Umba yaka wuburra yilyurkwa yukwudukwuda nganyangwa ni-yaminama, kamini-lyurkwwakinama kembirra nungkwurramba-langwa nungkwurra-langwa. Kembirra nara a-werrikawarriyaduma akwa akbar.duma kirrakina umba wurri-yakuwerribikaja amurndakibinu-wa ayakwa.

²⁸ “Dukwa nara a-lyelyingmama angwurra ngayuwa-manja umba kirri-kadikajungwunama. Arakba kirr-engkirrikenuma karna nganyangwa ayakwa ningeniki-lika-langwa akwa ningeniki-lawurrada-langwa yangkwurrangwa. Eneja Nungwarrka naruma numikbiyiya-dangwa nakina umba nganja ningaba-kiya ningena. Naruma ngawa numikbiyiya-dangwa nakina-baba, kembirra yiki-lyelyingmina-manja amandangwa ngayuwa, yiki-yekirreridinama ki-lawurradinama-langwa nganyangwu-wa Nungwarrka. Akena nara-da! ²⁹ Amandangwa ningena ngarra-makama amurndakenena kangekburakajungwunamurru-wa, kajungwa kangekburakajungwuna-manja amurndakakina ambaka-murra, yik-eningmidini-yada nganyangwa ayakwa. ³⁰ Eneja naka arakba niminingka nubungkawa nubukwaya nilikajama yangkwurrangwa nibina nubungkawadinama enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja. Ni-likajama-baba nakina, kembirra arngkidarrba kijerrukwunama nganyangwa ayakwa. Akena nara nakina angkuwurruma ngayuwa-manja a-rndirrkuma nganyangwa mamurukwa. ³¹ Nganja ningena ningi-yarrkuwarakinama

Nungwarrka-langwa ayakwa kajungwa wurrababurna-langwa enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja kuw-eningmidini-yada ngayuwa ningi-lyelyingminama-langwa nakina Nungwarrka. “Kwa! Ngarri-likaja arakba yadada enena-langwa angalya,” ni-yama Jesus.

15

Jesus nakina wuburra amamalya akwurena ememeka

¹ Biya Jesus ni-yama ngarningka ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Ngayuwe-ka ningena ningibina wuburra amamalya akwurena ememeka umba eneja nganyangwa Nungwarrka n-akwurrajinama akina akwurena. ² Amurndakibina nganyangwa ememeka eningikarrawara amakirnda nara-manja arrangbama amaninga, akina kembirra nakina kini-ngkarrnginama. Umba arrkala kuw-arrangbina-manja amaninga ngala-langwa, kembirra ka-jerrida-manja akina amaninga, kini-ngkarrnginama numurndamurndirra ambaka-langwa ebina amukayerra eningikarrawara amakirnda ememeka-langwa kin-arndirdebirrakinama kajungwa kembirra ambaka-murra ka-lungkuwarrini-yada kuw-arrangbini-yada ababurna amaninga ngarningka. ³ Umba nungkwurraja wuburra karnumemeka kirrakina nganyangwa akwa ngalaja ebina ayakwa nganyangwa kirraku-ngwurriyakikama awurruwurrariya-langwa arakba, ebina ngarra-makama-langwa ngayuwa nungkwurruwa-wa.

4 “Ke-yemberrkiyerrerikeyina-manja eningikarrawara amakirnda akwukawura eyebijeba ememeka-langwa, kembirra nara arrangbama ngala-langwa amaninga. Wuburra laka akina, kirrakwukawura-manja ngarreyebijeba ngayuwa-langwa, kembirra nara kirrakina arrangbama amaninga, kirruwerridebirra. Akina wuburra nalirra-dakwuliyinama amakirnda ememeka-manja, kembirra yiku-mandakwuliyinama ngawa ngayuwa-manja. Nganjukwaba ngawa arrkala ki-yamini-yada nungkwurruwa-manja.

5 Ngayuwa ningena ningi-yemberrkarjiyama umba nungkwurraja kirrakina nganyangwa karningikarrawara karnumemeka. Karninger-ribirra kirri-lyangmuridinama karniki-yama-langwa nungkwurrabakiyaba. Yiku-mandakwuliyina-manja yimbukwa kirrakina ngayuwa-manja akwa nganjukwaba ngawa ki-yamini-yada nungkwurruwa-manja, nara kembirra kirrakina kirruwerridebirra umba yik-arrangbinama ababurna amaninga akwa yika-werrikiladikinama wurrukwalu-wa warnumamalya.

6 Akena nara-manja a-mandakwulijuma akina ememeka eningikarrawara amakirnda ebina-manja ne-yemberrkarjiyamurra-manja, kembirra ke-ngburingkadinama akwa aburraja karru-murndukwunama akwa karri-dakinama angwura-manja. Nungkwurramba-langwa kembirra nara-manja a-mandakwulijuma ngayuwa-manja, akina wuburra engburingka eka, kini-yaminama Neningikarrawara kenu-

wurrenama kirrakina.

⁷ “Umba ngayuwa-manja ngawa yiku-mandakwuliyina-manja kirrakina akwa yikumini-yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, kembirra ngarnubiyakaja arakba ngarna akwa yikini-yengkilabajama nganyangwa Nungwarrka eningerribirra yiki-ngayindenama-langwa. Kembirra eneja kini-yaminama nungkwurra-langwa-langwiya ayakwa nakina.

⁸ Umba yik-arrangbina-manja ababurna amamamuwa amaninga akwa yika-werrikiladikina-manja wurrukwalu-wa warnumamalya, kembirra aburraja warningerribirra kuw-eningmidinama nungkwurruwa kirrakina nganyangwa karnikabuburrakiyuwa akwa kirrakina-murrada ngawa yikamin-abilyerrikinama wurrakina nakina Nungwarrka narrubuda-dangwa nukwulyubena nilyengma.

⁹ Nganyangwa wuburra Nungwarrka ni-lyelyingminama ngayuwa, nganjukwaba ngawa ningi-lyelyingminama nungkwurruwa. Wurru-mandakwuliyina ngawa ngayuwa-manja kajungwa ki-lyelyingmini-yada ngawa nungkwurruwa-manja. ¹⁰ Yiki-yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa, kembirra ngayuwa ki-lyelyingminama k-abulirrangkwunama ngawa kirrakina, wuburra laka nginumini-yarrkuwarakama Nungwarrka-langwa ayakwa nganjukwaba akwa kembirra ni-lyelyingminama ngin-abulirrangkwunama ngawa ngayuwa nakina.

¹¹ “Ngayuwa arakba ngarra-makama amurndakakina kajungwa nungkwur-

ruwa yiku-werrikilyelyingmajungwuni-
 yada wuburra nganjukwaba ningu-
 werrikilyelyingmajungwunama. ¹² Kembirra
 arakba ngarra-makinama nungkwurruwa-wa,
 yiki-yamini-yada ngawa yiki-lyelyingmajeyini-
 yada kirrakina, wuburra laka nganjukwaba
 ningi-lyelyingminama nungkwurruwa. ¹³ Ka-
 lyelyingmina-manja angwurra warnumamalya
 aburra-langwa-manja warnubiyakaja, kembirra
 dukwa karramini-jungwunama wurrakina
 aburruwa-langwa. Amukwiyadakine-ka
 akwulyelyingma eningaba-dangwa. ¹⁴ Yikumini-
 yarrkuwarakina-manja nganyangwa ayakwa,
 kembirra nganyangwa ngarnubiyakaja kirrak-
 ina. ¹⁵ Aburraja warnikuminuwar.duwar.da
 warningma warniku-war.di-yada warka umba
 warningbala ambaka wurrakina aburra-langwa-
 langwa nubungkawa kini-ngayindenama-
 langwiya neniki-yama-langwa nakina
 umba wurruminakina-langwa nubungkawa
 warnubiyakaja, warningma arakba neniki-
 yama-langwa. Nara kembirra arakba kirrakina
 nganyangwa karnikuminuwar.duwar.da
 umba ngarnubiyakaja arakba ngarna-da,
 mena ngayuwa arakba ngarra-makama-
 baba ababurna-langwa ebina nginu-makama-
 langwiya Nungwarrka.

¹⁶ “Nara nungkwurruwa yiku-wekbalyina
 ngayuwa umba nganja ngayuwa ningu-
 wekbalyinuma kirrakina nungkwurruwa
 yikuminu-war.deni-yada warka nganyangwa
 akwa alibina-wiya yika-werrikiladikini-yada
 wurrukwalu-wa. Amukwiyadakina warka

eyirrbiyirba ngawa ka-war.dikajungwunama. Yiki-yamina-manja kembirra kirrakina, nganyangwa Nungwarrka yikenu-kwunama ebina yikini-yengkilabajama-langwiya mena ngarnubiyakaja ngarna-baba. ¹⁷ Ngayuwa ngarra-makinama ningi-yaminama, ‘Wurri-lyelyingmajeyina karningerribirra-langwa!’ ” ni-yama Jesus.

Wurribina warnumamalya warningbala-murruwiya Jesus akabu-wurrikbinama ngakwurruwa-wa

¹⁸ Biya ngarningka Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Yikabu-wurrikbina-manja warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa nungkwurruwa-wa, kembirra yiki-yakuwerribikajama ne-yamamura bu-wurrikbama ngayuwa-wa nganjukwaba adinuba-wiya. ¹⁹ Kirrakina yiki-yakeyina-manja wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, nara kembirra wurrakina a-wurrikbama nungkwurruwa-manja umba yikab-abulirrangkwunama wuburra ne-yaminama narr-abulirrangkwunama aburra-langwa warnumamalya. Akena nganja ngayuwa ningu-wekbalyinuma kirrakina ngarr-abulirrangkwama akwa ngarr-eyebijabakama wurrakina-langwa warnumamalya. Nara kembirra e-yakajuma aburruwa-manja umba kirreyebijaba waka kirrakina yik-ambilyama. Kirreyebijaba-baba kirrakina, kembirra

warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, kirrabu-wurrikbinama nungkwurruwa.

²⁰ “Wurri-yakuwerririkaja ebina ayakwa ngarra-makamura nungkwurruwa-wa akwa ningi-yamama, ‘Jerriya warnikumin-uwar.duwar.da wurraruma umba naba-kiya eneja aburra-langwa nubungkawa? Nara-da!’ ningi-yamama. Aburraja wurrukwala warnumamalya wurribina warningbala-murruwiya ngayuwa, bumini-ngekburakama awinyamba nganyangwa akwa kembirra ningi-lyandinuma. Akina wuburra ke-yaminama wurrakina nungkwurrajukwaba nungkwurruwa-manja akwa kembirra yiki-lyandinama. Umba aburraja wurrukwala waka bumini-yarrkuwarakama nganyangwa ayakwa akwa ngarningka akina wuburra ke-yaminama yikabumini-yarrkuwarakinama nungkwurra-langwa ayakwa nungkwurrajukwaba. ²¹ Ne-yamama wuburra ngayuwa-manja, kembirra ke-yaminama ngawa nungkwurrajukwaba nungkwurruwa-manja. Miyambena-burra wurrakina ke-yaminama? Nganyangwa-baba arakba kirkakina ngarnubiyakaja akwa warningbala ambaka wurrakina nibina ngini-larrkama yangkwurrangwa ngayuwa.

²² “Nara-manja ningena ki-likena akwa ki-yengbina wurribinu-wa warningbala-murruwa ngayuwa, kembirra nara amini-yelijajungwuma wurrakina awurruwurrariya-langwa. Akena ningi-likenuma nganja yangkwurrangwa aburruwa-wa akwa ningi-

yengbinuma-da. Nara kembirra aburraja edirremama awurrariya-langwa ne-yamama-langwa umba wurrakakiruma arakba wurrakina. ²³ Aduwaba warningerribirra wurribina bu-wurrikbinama ngayuwa, kembirra ne-yaminama ngawa nenu-wurrikbinama enejukwaba Nungwarrka nganyangwa. ²⁴ Nara ambaka aburraja wurrukuala ke-yama-langwa ebina amukwiyardakina ningi-yamama ngayuwa. Nara-manja wurrakina kaburrringka amurndakibina ningi-yamama ngayuwa, nara kembirra a-lekbuma Neningikarrawara aburruwa-wa. Akena arakba bu-rringkama amurndakakina ningi-yamama akwa aduwaba bu-wurrikbinama ngawa ngayuwa akwa nganyangwa Nungwarrka enejukwaba. ²⁵ Akena ena na-ngekburakajungwunuma ne-yamama kajungwa ebina ayakwa nuw-arrikarrijungwunuma aburra-langwamanja eningarumuruma ayakwa, kalyangmandukwunadini-yada. Akine-ka ayakwa ne-yaminama, ‘Bu-wurrikbama ngayuwa eningiyanda-langwa,’ ne-yaminama akina ayakwa.✧

²⁶ “Nganja ngayuwa kamini-larrkajama nungkwurruwa-wa nibina Nenikumamurikaja Nenumawurrina nakina-bina yikenumin-abilyerrikinama ebina alyangmandukwuna ngayuwa-langwa. Nakina-bina kini-likajama yangkwurrangwa Nungwarrka-langwa akwa kenumini-yengbinama ngayuwa-

✧ 15:25 Emeba 35:19; 69:4

langwa. ²⁷ Yadikina-langwiya ngawa ebina ning-aburradadanguma-langwiya ngarra-wilyakajuwama-langwiya nungkwurruwa-wa, nungkwurruwa arakba kembirra ngarri-yakeyinema ngayuwa. Ngarri-yakeyinema-langwa ngarna, nungkwurrajukwaba yikumini-yengbinama ngayuwa-langwa.

16

¹ “Nganja arakba ngarra-makama amurndakenena ayakwa nungkwurruwa-wa kajungwa nari-yada kirrakina amini-yarrkuwurruma nganyangwa ayakwa umba yiku-werrungwur.deni-yada ngawa ngayuwa-manja. ² Aburraja ka-minangkirreyinama kirrakina amurndakakina-langwa jina-kakwa kajungwa nari-yada kirrakina e-yangmarngkwajuma Neningikarrawara yakwujina. Arngkidarrba warna arakba yikabu-wardenama kirrukwala-manja. Yikabu-wardena-manja wurrakina, kembirra kalyangkiyaminamurra kenuminu-war.denama eningaba warka Neningikarrawara-langwa. ³ Miyambena-burra ke-yamina amukwiyadakina wurrakina? Yindi! Nuw-eningbalidinama-baba ngayuwa akwa nganyangwa Nungwarrkana? ^{4a} Nganja ngarra-makama arakba karna kajungwa mibina-manja mamawura kangekburakajungwuna-manja amurndakakina, kembirra kirrakina yiki-yakuwerribikaji-yada ebinu-wa ngarra-makamurru-wa ngayuwa,” ni-yama Jesus.

*Nenumawurrina Nungwurriyaka akenuminu-
war:denama-langwa ngakwurruwa-langwa*

^{4b} Biya Jesus ni-yama ngarningka ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Akini-yada ngawa yirr-aburrakiyuwarnu-manja adinuba-wiya ngayuwa, nara ka-maka karna ke-yaminama-langwa wurrukwala nungkwurruwa-manja mena ngayuwa ngarri-yakeyinema-baba karna. ⁵ Nganja arakba ningeniki-liki-yada nibinu-wa ngini-larrkamurru-wa ngayuwa yangkwurrangwa akwa kembirra ngarra-makama arakba amurndakibina. Akena nara kirruwilyuwilyaba yiki-yama ngayuwa-wa, ‘Ngambu-wa nungkuwa?’ yiki-yama. ⁶ Akena nungkwurraja kirru-werrikubarrnginuma arakba kirr-engkirrikenuma-langwa amurndakibina. ⁷ Umba nganje-ka ngayuwa ningi-yengbinama alyangmandukwuna ayakwa ningi-larrkbularrkbakinama. Ki-likaja-manja arakba ngayuwa, nara awurrariya akina umba eningaba akina-da. Nara-manja ngayuwa a-lalikama nungkwurruwa umba k-ambilya-manja ngawa, eneja kembirra nara-maka nakina Nenumamurikaja a-likama nungkwurruwa-wa. Umba ki-likaja-manja ningena, nganja kembirra arrkala kini-larrkajama nakina nungkwurruwa-wa-da.

⁸ “Kini-likaja-manja eneja Nenumawurrina nungkwurruwa-wa, nakina keni-dirrburakinama wurrababurna-langwa warnumamalya enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja kuw-eningmidini-yada ne-yaminama-langwa

awurrariya akwa ngayuwa-langwa ningibina ningeninguwurrariya-ma ninguwerrikidirrbura akwa ngawa keni-lekbajama-langwa Neningikarrawara aburruwa-wa ambaka-murra. Wurrakine-ka na-makijajungwunama wurrakakiruma akena nara ngawa-da. ⁹ Wurrakina narr-angkuwabijinama ebina awurrariya mena nara-baba wurrakina a-werrikambilyuma ngayuwa-manja. ¹⁰ Akwa ngarningka b-angkuwabijinama ngayuwa ningibina ninguwerrikidirrbura mena ngayuwa-baba ningena ki-likajama Nungwarrku-wa akwa kembirra nara karna arakba a-rringkama ngayuwa. ¹¹ Akwa ngarningka nen-angkuwabijinama wurrakina keni-lekbajama-langwa Neningikarrawara warnumamalyu-wa ne-yamamurru-wa awurrariya mena arakba neni-lekbenuma-baba Neningikarrawara nibinu-wa nu-bungkawadinamurru-wa enena-manja angalya akwa ngarningka angkwulyumida-manja.

¹² “Ababurna ayakwa ngarningka kamakinama nungkwurruwa-wa akena yikuminu-marngkuwarenama-baba kirrakina-da. ¹³ Umba kini-likaja-manja eneja nibina Nenumawurrina nungkwurruwa-wa, nakinabina yikenumini-dirrburakinama nungkwurraja ebina alyangmandukwuna Neningikarrawara-langwa, yiken-akakirumakinama ababurna-langwa alyangmandukwuna. Nara nakina enabakiyaba e-yengbuma nungkwurruwa-wa umba amurndakibina yimbukwa ayakwa kin-engkirrikajama-langwiya ebina ki-

yengbinama-langwiya ngayuwa neniki-yengba-langwa nakina akwa enamba-langwa yikenu-makinama ebina-langwa kangekburakajungwunama-langwa ambakamurra. ¹⁴ Nakina kenumin-engkirrikajama amurndakakina ayakwa nganyangwa akwa enamba-langwa yikenu-makinama nungkwurruwa-wa. Yikenu-makinama-langwa karna, kembirra nungkwurraja kirrakina yik-eningmidinama ngayuwa ningena ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma. ¹⁵ Ababurna-langwa ebina Nungwarrka-langwa, amurndakakina nganjukwaba nganyangwa. Ababurna-langwa ayakwa amurndakibina ningi-yengbinama, nalikajama-baba Nungwarrka-langwa, kembirra ngayamba-langwa ngarra-makinama nakinalangwa Nenumawurrina kin-engkirrikajama-langwa nganyangwu-wa ayakwa akwa kembirra enamba-langwa yikenu-makinama ngarningka nungkwurruwa-wa,” ni-yama Jesus.

Awerrikawarriya ke-kuwarrukwajungwunama-langwa eyekirrerru-wa

¹⁶ Biya ngarningka Jesus ni-yama ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, “Arngkidarrba kirrakina nara arakba arringkama ningena umba awarrngkambakamurra yiki-rringkinama karna ngarningka,” ni-yama nakina aburruwa-wa.

¹⁷ Aburraja kembirra namin-andabumeyinuma akwa na-lyelyimbukweyina aburruwa-kiya wurrakina akwa ne-yama,

“Amiyambena-kiya ebina ambilyuma ayakwa ngarrenu-makinama ngarna? Eningadinubawiya ngarrenu-makinama nara ngarna a-rringkama nakina arngkidarrba umba awarrngkambaka-murra akini-rringkinama ngarningka. Kembirra eningarija-langwadangwa ngarrenu-makinama kini-likajama-langwa Nungwenikbu-wa. ¹⁸ Dukwa amiyambena kembirra ayakwa akina ‘arngkidarrba’? Ngarningbala ngawa ngarna nara a-mumiringkama ebina ni-yengbinumada!” ne-yama wurrakina.

¹⁹ Eneja neningma arakba Jesus keni-yengkilabajama-langwa enuwa-wa amurndakibina-langwa ayakwa ena-langwalangwa. Kembirra ni-yama aburruwa-wa, “Ningi-yamama ningibina, ‘Arngkidarrba kirrakina nara arakba a-rringkama ningena umba awarrngkambaka-murra yiki-rringkinama karna ngarningka,’ ningiyamama. Aminenena-langwa-bina ebina kirri-yengkiyengkilabajeyinuma-na? ²⁰ Wurr-engkirraja! Nungkwurraja kirrakina yikungwadeyinama yiki-ringirriyadinama umba aburraja warnumamalya warningbala-murruwiya ngayuwa, wurriyekirrerra kuw-ambilyama wurrakina. Akena nungkwurra-langwa awerrikawarriya kekuwarrukwajungwunama ngarningka eyekirrerru-wa. Amandangwa engburingka ayakwa akina!

²¹ “Ngalaja yingu-werribikajungwunamanja arakba dibina didarringka dadik-

arrangbi-yada wurrangariya, narringu-wardiyinama akina akarrkwujaja. Kembirra narukwularrina-manja wurrangariya, nara arakba e-yakuwerribikama akarrkwujaju-wa umba arakba diyekirrerra yingumini-rukwularrama-langwa wurrangariya. ²² Nungkwurraja kirrakina dakina wuburra didarringka kirri-yaminama. Kirru-werrikubarringinama ningeniki-lika-langwa arakba umba ngayuwa ambaka-murra aki-rringkeyinama ngarningka. Kembirra yiki-yekirrerridinama ngarningka akwa nara warningerribirra wurrakina a-werrikungwanjajuma kirrakina. ²³ Akini-yada ngawa nara kembirra nungkwurraja kirrakina e-yengkilabama ngayuwa-wa nganyangwa-langwa ayakwa umba nakina nibina Nenumawurrina yikeni-dirrburakinama kirrumurndakakina. “Wurr-engkirraja! Ngarna ngarnubiyakajababa arakba, kembirra ababurna-langwa ebina yikeni-yengkilabajama nganyangwu-wa Nungwarrka, eneja kini-yaminama amurndakakina-langwiya nungkwurra-langwa-langwiya ayakwa. Amandangwa engburingka ayakwa akina! ²⁴ Nara ambaka karna yikini-yengkilabena-langwa awilyuwilyaba ngari-yaminama-langwa ngarnubiyakaja. Kemba wuni-yengkilabaja, nakine-ka kembirra kini-yaminama nungkwurra-langwa kajungwa yiku-werrikilyelyingmajungwuni-yada kirrakina.

²⁵ “Ningeningamiyerra nara ki-yengbiyengbina adirrbura umba alawudawarra nganyangwa-langwiya ngarra-makumakama nungkwurruwa-wa ningenik-akakirumaki-

yada. Akena arngkidarrba nara arakba a-makama alawudawarru-ma umba dirrbura arakba ki-yengbinama Nungwarrka-langwa nungkwurruwa-wa. ²⁶ Makinamanja mamawura nara ningena amini-yengkilabama nganyangwu-wa Nungwarrka nungkwurra-langwa awilyuwilyaba umba nungkwurruwa nungkwurrabakiyaba yikini-yengkilabaja mena ngarnubiyakaja-baba, ²⁷ akwa ngarningka ni-lyelyingminama-baba Nungwarrka nungkwurruwa. Nungkwurraja kirri-lyelyingminama ngayuwa akwa kirreningmidinuma arakba ningi-likenuma-langwa Neningikarrawara-langwa. Kembangira enamba-langwa ni-lyelyingminama angwurra nungkwurruwa. ²⁸ Nganja ngayuwa angaluba ningi-likenuma Nungwarrka-langwa enenu-wa angalya akena adinuba arakba ki-lalikinama enena angalya umba ki-lawurradinama nganyangwu-wa Nungwarrka,” ni-yama Jesus.

²⁹ Aburraja wurrakina warnikabubur-rakiyuwa ena-langwa ne-yama enuwa-wa, “Nara arakba ningkena a-makama alawudawarra umba adirrbura ningki-yengbinama. ³⁰ Yirraja yarna arakba yarningma ningkakina yirrumini-rringkinama yirra-langwa mangma. Kembangira nara arakba e-yengkilabama ayakwa ngarningka. Yirrumini-rringkinama-langwa yirra-langwa mangma, kembangira yirreningmidinuma ningkakina ningki-likenuma-langwa angaluba Neningikarrawara-langwa,” ne-yama wurrakina.

³¹ Eneja Jesus ni-yama aburruwa-wa,

“Kada arakba yirru-werrungwur.denama ngayuwa-manja? ³² Adinuba arakba kirrababurna-langwa yikuwurrak-errbalinama yiki-lalikinama ngayuwa umba yiki-lawurradinama nungkwurra-langwu-wa angalya. Umba eneja Nungwarrka kin-ambilyama ngayuwa-manja akwa kembirra nara ningakwukawura ambilyingama ningena. Amandangwa memema mamawura akwudangwa arakba. ³³ Nganja arakba ngarra-makama amurndakakina nungkwurruwa-wa kajungwa kini-lyurrrkwadini-yada nungkwurra-langwa yukwudukwuda ngarri-yakeyinumalangwa ngarruwurrakawuru-ma. Aburraja warnumamalya enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja yikabumini-gekburakinama nungkwurra-langwa awinyamba akena nganja ngayuwa arakba ningi-jerrukwama akina arrubuda Namukwalangwa akwa ena-langwa-langwa warnikuminuwar.duwar.da wurrikikalya enena-manja angalya. Wurru-werrikiyangmarngkwajungwuna kembirra!” ni-yama Jesus ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa.

17

*Nu-buriyaminuma-langwa
Nungwenikba-wa*

Jesus

¹ Biya ni-jerrukwama-langwa ni-yengbinumalangwa Jesus ayakwa ena-langwa-manja

warnikabuburrakiyuwa, kembirra nungwundikadinga karrawaru-wa akwa niyama, “Ngangwa, enena-bina arakba kamin-abilyerrikini-yada k-eningmikini-yada nungkuwa warnumamalya-manja ngayuwa-langwa, ningibina-langwa nungkwa-langwa-langwa Ningenikuwena, ningarrubudadangwa ningukwulyubena ningilyengma. K-eningmikinama wurrakina kajungwa ngayamba-langwa k-eningmikini-yada arrkala nungkuwa-langwa, ningkibina ningkarrubudadangwa ningkukwulyubena ningkilyengma nungkwajukwaba. ² Nungkuwa yibungkawakama ngayuwa wurrababurna-manja warnumamalya enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja, kajungwa ngayuwa kenibikini-yada wurrababurna-langwa warniba warningangkawura wurrumurndakibina yu-kwama ngayuwa-wa. ³ Kuw-eningmidina-manja wurrakina nungkuwa ningkibina ningkuwilyaba-ma ningkilyangmandukwuna Ningkeningikarrawara akwa kuw-eningmidina-manja ngayuwa ningibina yilarrkama nungkuwa yangkwurrangwa, kembirra kuwambilyama warniba warningangkawura wurrakina. ⁴ Ningi-jerrukwa arakba amurndakibina warka yu-kwama nungkuwa ngayuwa-wa ningeniki-yami-yada. Ningiyamama-langwa amurndakakina, kembirra arakba ngayuwa ningarramin-abilyerrikama warnumamalya enena-manja angalya akwa angkwulyumida-manja warnik-eningmidiyada nungkuwa ningkarrubudadangwa

ningkukwulyubena ningkilyengma. ⁵ Kemberra nungkuwa Ngangwa, yiki-lawurrakajina ngayuwa ebinu-wa ning-ambilyumurru-wa ningeningadinakba wuburra laka nungkuwa y-akumarnuma ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningkukwulyubena ningilyengma nara-wiya ambaka ki-ngekburaka ababurna-langwa ningkakina,” ni-yama Jesus.

Jesus nenuminu-buriyaminuma-langwa ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa

⁶ Biya ngarningka ni-yama Jesus, “Nungkwaja yu-kwama ngayuwa-wa warna warnikabuburrakiyuwa enena-langwa angalya umba ngayuwa ningarramin-abilyerrikama ningarr-eningmikama wurrakina nungkuwa-langwa. Adinuba-wiya nungkwa-langwa wurrakina akena nungkuwa yu-kwama wurrakina ngayuwa-wa. Aburraja bumini-yarrkuwarakama nungkwa-langwa ayakwa.

⁷ Warningma arakba ababurna-langwa amurndakibina nganyangwa-murruwiya, yiminu-wilyakama nganyangwa-wi-yada.

⁸ Nganja ngayuwa arakba ningarra-makama nganyangwa warnikabuburrakiyuwa ababurna-langwa ayakwa amurndakibina nungkuwa yimakama ngayuwa-manja umba aburraja narruwerringwur.danguma akina-manja. Warningme-ka amandangwa warna ningi-likenuma-langwa ngayuwa yadikina nungkuwa-langwa akwa ningkakina-bina yi-larrkama-langwa ngayuwa.

⁹ “Nganja ningena ningarraminu-buriyaminama wurrumurndakenena-

langwa. Nara ningena aminu-buriyamama wurrumurndakibina-langwa warningbala-murrilangwa ngayuwa umba wurribina-langwa yimbukwa yu-kwama-langwa ngayuwa-wa ningarraminu-buriyaminama, mena nungkwa-langwa-baba wurrumurndakenena. ¹⁰ Aburraja wurrumurndakakina warnumamalya wurribina nganyangwa, nungkwajukwaba wurrakina nungkwa-langwa. Umba wurrumurndakakina warnumamalya wurribina nungkwa-langwa, nganjukwaba nganyangwa wurrakina y-awurakeyinama. Wurrakine-ka karramin-abilyerrikinama karr-eningmikinama wurrukwala warnumamalya ngayuwa-langwa ningibina ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma.

¹¹ “Ngangwa Ningkungwurriyaka ningkakina umba ningubukwaya arakba ningilikajama nungkuwa-wa. Arngkidarrba arakba nara ngayuwa ningena ambilyama enena-manja angalya, umba nganyangwa warnikabuburrakiyuwa kuw-ambilyama yelakwa arija-langwa. Nungkwaja ningkakina ningkarrubuda akwa yi-ngbudirrkama ngayuwa. Kembirra ka-didirrakina warna kajungwa wurruwilyaba-mi-yada wurrakina wuburra yakuwa yuwilyaba-ma yalakena.

¹² Ning-ambilyu-wiya nganja ngayuwa aburruwa-manja, ningarra-didirrakama wurrakina yi-ngbudirrkama-langwa ngayuwa. Ningarr-akwurrājuwama akwa nara wurruwilyuwilyaba ka-rukuwurriyina warna. Akena nuwilyaba-ma yimbukwa

nenungwarba kini-jungwunama akwa kinu-
rukwulyuwakenama nenumawurrina ena-
langwa. Kini-yamina-manja nakina, kembirra
ngalaja akina ayakwa nungkwa-langwa
ka-lyangmandukwunadinama ebina nuw-
arrikarrijjungwunuma arakburakba-kiya-wiya.

¹³ “Ningubukwaya nganja arakba ningi-
likajama nungkuwa-wa, umba ningi-
yengbinama amurndakenena ayakwa
nganyangwu-wa warnikabuburrakiyuwa
ning-ambilya-wiya ngayuwa ambaka
enena-manja angalya, kajungwa ka-
werrikilyelyingmajungwuni-yada wuburra
ngayuwa. ¹⁴ Nganja ningarra-makama arakba
warna amurndakibina ayakwa yu-kwama
nungkuwa ngayuwa-wa. Wurrumurndakibina
warnumamalya warningbala-murruwiya
nungkuwa, nara wurrakina abulirrangkwama
nganyangwa warnikabuburrakiyuwa, wuburra
nara wurrakina abulirrangkwama nganjukwaba
ngayuwa. Nara-baba wurrakina abulirrangk-
wama aburruwa-manja, kembirra narra-
wurrikbinama aburruwa-wa wuburra laka
bu-wurrikbinama ngayuwa-wa. ¹⁵ Ngangwa,
nara ningena e-yengkilabama nungkuwa-
wa ningkeniku-wilyaka-langwa ningkakina
nganyangwa warnikabuburrakiyuwa enena-
langwa angalya nuw-ambilyamurra-langwa
wurrumurndakibina warningbala-murruwiya
nungkuwa umba yirra-yengkilabajama
nungkuwa kajungwa ka-didirrakini-yada
nibina-langwa nuwurrariya nikalya.
¹⁶ Wurrumurndakibina warnumamalya

warningbala-murruwiya nungkuwa, nara wurrakina abulirrangkwama nganyangwa warnikabuburrakiyuwa, wuburra nara wurrakina abulirrangkwama nganjukwaba ngayuwa.

¹⁷ “Ngangwa, nungkwa-langwa ayakwa alyangmandukwune-ka eningangkawura. Akina-murra ayakwa, k-abulirrangkwunama ningkakina warna wurribina-langwa warningbala-murruwiya nungkuwa.

¹⁸ Nganja arakba ningarra-larrkajama warna enenu-wa angalya akwa ababurnu-wa wurrumurndakibinu-wa warnumamalya warningbala-murruwiya nungkuwa, wuburra laka nungkuwa yi-larrkama nganjukwaba ngayuwa yangkwurrangwa aburruwa-wa.

¹⁹ Ngayuwa ngarra-ngayindenama nungkuwa yik-abulirrangkwuni-yada ngayuwa kajungwa kembirra aburramba-langwa ka-ngayindeniyada nungkuwa k-abulirrangkwuni-yada wurrumurndakakina,” ni-yama Jesus.

Jesus nenuminu-buriyaminuma-langwa wurrababurna-langwa wurribina ka-werrikambilya-murruwiya ambaka-murra

²⁰ Biya ngarningka ni-yama Jesus Nungwenikba-wa, “Nara ningena eyengkilabama wurrumurndakenenalangwa warnikabuburrakiyuwa yelakwa yimbukwa, umba ngarningka aburrajukwaba wurrukwala-langwa ningarraminiyengkilabajama wurrumurndakibina-langwa

ka-werrikambilyama-langwa ambaka ngayuwa-
manja kuw-engkirrikajama-langwa ebinu-
wa ngawa ayakwa ke-yengbinamurru-
wa nganyangwa warnikabuburrakiyuwa.

²¹ Ngangwa, ngayuwa ningarra-ngayindenama
kuw-ambilyi-yada wurrababurna-langwa
wurruwilyaba-ma ngawa wurruwurrakawuru-
ma akwa kuw-ambilyi-yada yakuwa-manja
wuburra laka nungkuwa ningk-ambilyama
ngayuwa-manja akwa nganjukwaba ngayuwa
ning-ambilyama nungkuwa-manja akwa
yuwilyaba-ma yalakena. Aburraja kembirra
aki-yakeyini-yada wurrakina yakuwa-manja
kajungwa wurrukwalala warnumamalya enena-
langwa angalya akwa angkwulyumida-langwa
kuw-eningmidini-yada yi-larrkama-langwa
ningkakina ngayuwa yangkwurrangwa.

²² “Nganja ngayuwa ningarra-ngbudirrkama
akwa ningarra-kwulyubenikama ngayuwa-
murra nganyangwu-wa warnikabubur-
rakiyuwa, wuburra laka nungkuwa y-
akumarnuma ngayuwa ningarrubuda-dangwa
ningukwulyubena ningilyengma kajungwa
kembirra wurruwurrakawura-murri-yada
wuburra laka yakuwa yuwilyaba-ma yalakena.

²³ Ngayuwa ningena arakba ning-ambilyama
aburruwa-manja umba nungkuwa arakba
nungkwajukwaba ningk-ambilyama ngayuwa-
manja, kajungwa wurrakina ke-yakeyini-yada
ngawa karruma-wilyakini-yada muwilyaba-
ma mangma. Karruma-wilyakinama-
langwa muwilyaba-ma mangma, kembirra
aburraja wurrababurna-langwa warnumamalya

wurribina warningbala-murruwiya nungkuwa, kuw-eningmidinama wurrakina yi-larrkama-langwa ningkakina ngayuwa yangkwurrangwa akwa ngarningka ningki-lyelyingminama nungkuwa nganyangwa warnikabuburrakiyuwa wuburra laka nungkuwa ningki-lyelyingminama nganjukwaba.

²⁴ “Ngangwa, nungkuwa arakba yu-kwama warna nganyangwa warnikabuburrakiyuwa ngayuwa-wa akwa kembirra ngayuwa ningarra-ngayindenama kuw-ambilyi-yada ngayuwa-manja ebina-manja angalya k-ambilyamurra-manja ningena. Aburraja kembirra wurrakina kabu-rringkinama ningena ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma. Nungkwaja nungkuwa ningki-lyelyingminuma ngayuwa adinuba-wiya nara-wiya ambaka ki-ngekburaka ababurna-langwa. Ningki-lyelyingminumalangwa nungkuwa ngayuwa-manja, kembirra y-akumarnuma ngayuwa ningarrubuda-dangwa ningukwulyubena ningilyengma.

²⁵ Ngangwa, ningkibina Ningkuwerrikidirrbura, aburraja wurrumurndakakina warnumamalya enena-manja angalya akwa angkwulyumidamanja warningbala-wiya nungkuwa akena ngayuwa ningeningma nungkuwa akwa aburrajukwaba nganyangwa warnikabuburrakiyuwa warningma nungkuwa yi-larrkama ngayuwa yangkwurrangwa. ²⁶ Ngayuweka arakba ningarramin-abilyerrikama ningarr-eningmikama wurrakina nungkuwalangwa akwa ningiyirribiyirriba ngawa

ki-yaminjaminama ningena kajungwa
 kembirra ka-lyelyingmajeyini-yada wurrakina
 wuburra nungkuwa nungkwajukwaba ningki-
 lyelyingminama ngayuwa akwa ngarningka
 nganja k-ambilyi-yada aburruwa-manja
 yirruwilyaba-ma. Amandangwa,” ni-yama
 nakina Jesus Nungwenikba-wa.

18

*Wurrukwala warnungkwarba nenu-
 manguma-langwa Jesus*

¹ Eneja Jesus ni-jerrukwama-langwa
 nu-buriyaminuma-langwa, nu-warrukwa
 angakbilyuwalya angalya emikirra Kidirena
 aburruwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa,
 akwa na-likena aminababurnamurru-wa eka-
 murriya na-lungkuwarrinumurru-wa, ² ebinu-
 wa angalya nawurra-murndukweyinumurru-
 wa arngkirngkawura-wiya. Eneja nibina
 Judija neningma arakba akina angalya, nibina
 neniku-kwi-yada Jesus wurrumurndakibinu-
 wa wurrububungkawa kajungwa warniku-
 wardi-yada nakina. ³ Kembirra aburraja
 wurrarumuruma WurruMinida akwa
 WurruBarija warnungkwarba narra-
 larrkama wurrukwala warnungkwarba Judija-
 manja. Wurrukwala WarningiRawuma
 wurrawinyamba umba wurrukwala
 wurribina warnikumungkakwurraja angalya
 Neningikarrawara-langwa Jirujalema-manja.
 Biya nawurraki-likena narru-wilyakama
 kaliwanga akwa bajananga akwa narri-
 kekuwarakama amukwa angwura. Biya

na-likena arakba ebinu-wa angalya nuw-ambilyumurru-wa Jesus-murriya wurrakina.

⁴ Eneja arakba Jesus neningma nakina warniki-yama-langwa wurrakina nara-wiya ke-yar.danga. Kemberra Jesus nenu-kwurukwa Judija-murriya-wa akwa ni-yama aburruwa-wa, “Wayi! Angkaburra-wa kirramin-aburangkinama karna?” ni-yama nakina.

⁵ “Jesus NeningiNejiridu-wa!” ne-yama aburraja. Biya enamba-langwa ni-yama Jesus, “Ningena ngaya-da!” Eneja Judija nu-kuwarjeya yakwujina ngawa aburruwa-manja, nibina neniku-kwi-yada Jesus aburruwa-wa.

⁶ Umba aburraja nuw-engkirrika-manja wurrakina warnungkwarba akina ayakwa Jesus-langwa, arngkawura-wiya nawurraku-ngwudarra erribaja arngkidarrba wurrakina, akwa namurndaki-ngkilarra ajiringka-wa.

⁷ Kemberra eneja ngarningka ni-yama Jesus aburruwa-wa, “Angkaburra-wa kirramin-aburangkinama karna?” ni-yama. “Jesus NeningiNejiridu-wa,” ne-yama aburraja.

⁸ Enamba-langwa kemberra ni-yama nakina Jesus, “Ngarra-makama arakba ningena ngaya. Yikumin-aburangkinama-manja ngayuwa-wa yimbukwa, kemberra wurra-larrkiya warna abu-likaja arakba,” ni-yama nakina.

⁹ Ena ayakwa ni-yengbinuma Jesus kajungwa ka-lyangmandukwunadini-yada ebina ayakwa ni-yengbinuma adinuba-wiya Nungwenikba-wa. Ni-yamama, “Ngangwa, wurrumurndakibina warnumamalya yu-kwama ngayuwa-wa, nara wurruwilyuwilyaba ka-rukuwurriyina warna

umba ngarr-akwurrajuwama ningena,” niyamama. Kembirra amandangwa enena ayakwa.✧

¹⁰ Eneja Jayumuna Bida nu-wilyakama kaliwanga enuwa-manja. Kembirra ningkarbaja nakina akwa neni-rida nuwilyabamanja nenungkwarba, nenumini-ngkarrnga mada mekbuda-langwa-langwa. Nakine-ka nenungkwarba nenimikirra Melkija nibina nenuminu-war.danguma warka narumalangwa nubungkawa NuMinida. ¹¹ Eneja kembirra ni-yama Jesus nakina Bida-wa, “Wulawurrakajiya akina kaliwanga nungkwalangwa,” ni-yama. “Ki-lyandiname-ka ngayuwa amandangwa ebina-langwiya nginu-makamalangwiya Nungwarrka arakba-wiya ngayuwa ningeniki-lyanda-langwa,” ni-yama nakina Jesus.

Wurrukwala warnungkwarba nenuwilyakama-langwa Jesus nakinu-wa Enija

¹² Aburraja wurrumurndakakina wurrawinyamba WarningiRawuma, nubungkawa aburra-langwa akwa ngawa wurrumurndakibina WarningiJudiya warnikumungkakwurraja angalya Neningikarrawara-langwa Jirujalemanja, nenu-manga arakba nakina Jesus. Biya nenumin-ararika ayarrka ena-langwa ¹³ akwa nenu-wilyaka arakba Enijalangwu-wa angalya. Eneja nakina Enija NeningiJudiya narngkiyenikba Kayubajalangwa nibina naruma nubungkawa NuMinida akini-yada ngawa. Umba

✧ 18:9 Janjana 6:39

neningadinakba nakina Enija nara-wiya Kayubaja. ¹⁴ Nakina-murrada Kayubaja nenu-makama ebina-wiya wurrububungkawa-manja WarningiJudiya ni-yamama, “Wurruwilyabama warnamamalya akabumini-jungwunama ngarrumurdakwulyumida-langwa ngarnumamalya,” ni-yamama nakina nubungkawa.

Bida n-eningbaliyaminjajungwunuma-langwa Jesus-langwa

¹⁵ Aburnajukwaba kembirra Jayumuna Bida akwa ngawa nuwilyaba ningka nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa neni-likena nen-aburrakiyuwarna nakina-manja Enija-langwu-wa angalya. Eneja n-awiyeba Jesus arrawu-wa akwa enejukwaba nakina ningka nenungkwarba n-awiyeba, mena neningmababa nubungkawa Enija nakina. ¹⁶ Akena nara eneja Bida kin-awiyebena umba errekba-manja ngawa n-arjeyuma dawa-manja. Eneja kembirra ni-jadinga ngarningka nibina ningka-dangwa nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa akwa ni-yengbina ayakwa duwilyabu-wa dadiyara dibina ying-akwurrajuwamurru-wa angalya. Ngalaja kembirra yinginumina-ngwur.dangmajuwa dawa. Kembirra ningka-dangwa nenungkwarba nenu-wilyaka Bida enejukwaba arrawu-wa arakba.

¹⁷ Ngalaja yingi-yama dadiyara Bida-wa, “Ningkena-bina nungkwajukwaba ningkenikaburrakiyuwa nangaba-langwa nenungkwarba-na?” yingi-yama dakina. “A.a! Nara ngaya-da!” ni-yama eneja Bida nakina-da.

18 Aburraja wurrukwa warnumamalya wurruminakina angalya wurribina nenuminuwar.danguma warka Enija-langwa akwa wurrukwa wurribina warnikumungakwurraja angalya Neningikarrawara-langwa, narri-lirakama angwura mamukumurndadababa, akwa nuw-alkayanguma angwura-manja na-wabilyakajungwunuma wurrakina. Eneja kembirra Bida ni-likena nawurrak-alkayangumurru-wa warnungkwarba akwa n-arjiyinga aburruwa-manja nuwabilyakajungwunuma enejukwaba nakina-da.

Enija neni-yengkilabenuma-langwa Jesus-uwa ayakwa

19 Eneja kembirra nubungkawa Enija neni-yengkilabena Jesus-uwa ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa. Biya ni-yama, “Amiyambena ayakwa ningkarr-akakirumakama wurrumurndakakina-manja?” ni-yama.

20 Eneja Jesus ni-yama, “Ningena ngawa ningi-yengbiyengbinuma ababurna ayakwa nganyangwa nuw-engkingkirrikenumurra-manja wurruwurrakwulyumida-langwa warnumamalya. Ningarr-akakirumakama arngkababurna-langwa engka-manja iya engka-manja angalya Neningikarrawara-langwa-manja alikira jinikakwa-manja akwa ngawa ena-langwa-manja angalya Jirujalema-manja. Nara ki-yengbina ngayuwa ayakwa amurama, umba

ningabilyerra ningi-yengbinuma. ²¹ Miyambena-burra kembirra yi-yengkilabajama ngayuwa-wa? Wurre-yengkilabaja kembirra wurrukwala warnumamalya wurribina nuw-engkirrikenuma ayakwa nganyangwa. Warningme-ka wurrakina, kempa wurre-yengkilabajama ebina-langwiya ningarra-makama-langwiya,” ni-yama Jesus Eniju-wa.

²² Umba eneja nuwilyaba nenikumungkawurra angalya Neningikarrawara-langwa n-engkirrika akina ayakwa ni-yengbinuma Jesus, biya neni-laburrbaja nenumukwurra-manja ayarrka-murra akwa ni-yama, “Ningkiyukwujiye-ka ningkeningaruma akena ayarrkawarriya ayakwa ningki-yengbinama nubungkawa-wa!” ni-yama nakina Jesus-uwa.

²³ Eneja Jesus ni-yama, “Ebina ayakwa ningi-yengbinuma, awurrariya-manja amurndakakina, wurra-maka kempa wurrangkwulyumida-manja warnumamalya aminakina-langwa, umba eningaba-manja, kembirra miyambena-burra yi-laburrbaja ningenumukwurra-manja?” ni-yama nakina.

²⁴ Eneja kembirra nubungkawa Enija neni-larrka Jesus narumu-wa nubungkawa NuMinidu-wa Kayubaja. Neni-larrkama n-ararikajungwunuma ngawa nakina-da.

Bida n-eningbaliyaminjajungwunuma-langwa Jesus-langwa ngarningka

²⁵ Eneja Bida ngawa n-arjijeyuma yakwujina nu-wabilyakajungwunuma. Aburraja kembirra

wurrukwala warnumamalya ne-yama enuwa-wa, “Ningkena-bina amandangwa ningkenikaburrakiyuwa nangaba-langwa nenungkwarba-na?” ne-yama. Eneja Bida ni-lyangkilyuwakajuwa aringka. “Ngarra!” ni-yama. “Nara ngaya-da.”

²⁶ Eneja nuwilyaba ningka nenungkwarba yakwujina nibina nenuminu-war.danguma warka Enija-langwa, ni-yengbina arakba ayakwa Bida-wa. Nakine-ka nenungkwarba wunakali-yaminjaja nibina nenumini-ngkarrngarnuma mada Bida. Biya ni-yama nakina Bida-wa, “Jerriya ningkena-bina ningkibina ngayuwa yirra-rringkama ebina-manja angalya nenu-mangumurra-manja?” ni-yama nakina Bida-wa.

²⁷ Eneja Bida ni-lyangkilyuwakaja ngarningka aringka n-eningbaliyaminjajungwa. Ngalaja akina-wiya ngawa dadinungkwarba jukwujukwa ying-ardinga arakba dakina.

Neni-lyilyanguma-langwa Jesus Balidu-wa

²⁸ Kembirra aburraja buwa-wiya ngawa wurrukwala WarningiJudiya warnungkwarba nenu-wilyaka arakba Jesus errekbua-akwa angerriba eminingku-wa alikira. Namurndakilikenuma Kayubaja-langwa-langwa angalya akwa ningku-wa nubungkawa nenimikirra Balida. Nakine-ka nubungkawa NeningiRawuma ni-lyingama akina-manja angalya Judiya. Akena nara wurrakina WarningiJudiya kuw-awiyebena arrawu-wa akinu-wa alikira NeningiRawumalangwu-wa umba nuw-ambilyuma ngawa

errekba-manja. Nara wurrakina kuw-awiyebena arrawu-wa, kajungwa nari-yada ka-ngkwabukwabakajungwuna ka-kwurdukwardakajungwuna. Neni-ngayindanguma wurriyada kajungwa kuw-alyubarini-yada Akwurungkuwarrukwa-langwa aninga wurrakina. ²⁹ Kemberra eneja Balida ni-jadinga nenu-kwurukwa akwa ni-yama wurrumurndakakinu-wa warnumamalya, “Kwurruwa, miyambena-burra kini-lekba naka nenungkwarba? Ni-yamarrkama naka-bina?” ni-yama.

³⁰ Aburraja ne-yama, “Neningaba-manja naka, nara-maka yikinu-wilyaka, akena nuwurrariya naka akwa akina-langwa yinu-wilyakama yangk-wurrangwa,” ne-yama wurrakina Balidu-wa.

³¹ Eneja Balida ni-yama, “Nungkwurrabakiya kema wunu-wilyakina arakba nakina akwa yiki-lyanguwerribikajungwuna nuwurrariya-murrikba nungkwurra-langwa-langwiya eningarumuruma ayakwa,” ni-yama Balida aburruwa-wa. Akena aburraja WarningiJudiya warnumamalya ne-yama, “Nara yarna a-jungwajuma warnumamalya. Umba nungkwurra-langwa eningarumuruma ayakwa eningiRawuma yirraku-makinama nara yarna a-jungwajuma warnumamalya,” ne-yama.

³² Ebina-wiya eneja ni-yengbinu-manja Jesus ayakwa ena-langwu-wa warnikabuburrakiyuwa, nenu-makama nakina kenu-wurdijinama-langwa warnungkwarba eka-manja akwa keni-jungwajinama-langwa nakina. Kemberra na-lyangmandukwunadinuma amurndakakina

ayakwa amandangwa-da.

³³ Eneja Balida n-awiyeba ngarningka arrawu-wa alikiru-wa akwa nen-ardija Jesus-uwa akwa ni-yama, “Nungkuwa ningkena Ningkubungkawa WarningiJudiya-langwa warnumamalya-na?” ni-yama.

³⁴ Eneja Jesus ni-yama, “Jerriya nungkwabakiyaba ningkena yi-yendabajama? Dukwa wurrukwala bu-makama ngayuwa-langwa-na?” ni-yama.

³⁵ Eneja Balida ni-yama, “Wa! Ngayuwa ningena NingeningiJudiya-na! A.a! Nungkwalangwa warnumamalya akwa wurrarumuruma Wurruminida warnungkwarba bi-lyilyanguma nungkuwa ngayuwa-wa-da. Ningkiyamarrkama ningkena-burra?” ni-yama nakina.

³⁶ Eneja Jesus ni-yama, “Nara ningena a-bungkawaduma enena-manja angalya wuburra wurrukwala na-bungkawadinama. Wurrakine-ka wurrukwala karra-kirriyakama WarningiJudiya-manja wurrubungkawa nariyada ngayuwa kabu-manga. Ngarra! Nara kuwawinyambada nganyangwa warnumamalya umba wurrumilyukwa wurrakina nuwambilyuma. Ngarrumineyebijeba ngarna ngarru-bungkawadinama, waka gaya umba waka nungkwurraja!” ni-yama nakina Jesus Balidu-wa.

³⁷ Kemberra eneja Balida ni-yama enuwa-wa, “Aba jerriya-bina ningkena ningkubungkawa?” ni-yama. Eneja Jesus ni-yama, “Nungkwabakiyaba arakba yimakama ngayuwa ningubungkawa ningena.

Nganja ningi-rukwularrinuma akwa ningi-likenuma enenu-wa angalya kajungwa ki-yengbini-yada warnumamalya-manja Neningikarrawara-langwa-langwa ayakwa alyangmandukwuna umba nara akwala-langwa. Aburraja warningerribirra warnumamalya kabumin-engkirrikaja-manja ayakwa alyangmandukwuna-dangwa, kuw-engkirrikajama wurrakina ngayuwa-wa,” ni-yama.

^{38a} Eneja Balida ni-yama, “Aki-yamarrkinama dukwa ak-eningmidini-yada ngarna ayakwa alyangmandukwuna-dangwa?” ni-yama.

Balida nenu-kwama-langwa Jesus wurrarumuruma-wa WurruMinida warnungk-warba warniku-wardi-yada Jesus wurrakina

^{38b} Biya kembirra Balida ni-lawurrada errekba-wa WarningiJudiya-wa warnumamalya akwa ni-yama aburruwa-wa, “Nara naka a-lekbuma ningena, neninguwurrariyama-baba. Umba neningaba ngawa naka.
³⁹ Akena nungkwurra-langwa-langwiya ayakwa eningarakba-kiya-langwa nganja ngayuwa keni-jadijinama wurruwilyaba warnungkwarba wurribina na-didikajungwunuma. Ningi-yaminjaminamurra nganja ababurna-langwa Akwurungkuwarrukwa. Yiku-makina kembirra! Nungkwurraja kini-ngayindena ngayuwa kin-enjungwurrenama naka Nubungkawa KarningiJudiya-langwa karnumamalya?” ni-yama.

⁴⁰ Biya ne-yangkarjiyajungwunuma enuwa-wa, “Nara nakina! Yirru-warenama nakina umba yini-ngayindenama Baraba. Yirrumini-jadijiya nakina ni-didikajungwunuma-langwa!” ne-yama. Umba eneja Baraba nibina ni-ngekbungekburakama awinyamba nakina-da.

19

¹ Eneja kembirra Balida nenu-maka wurrukwala-manja wurrawinyamba. “Wunu-wilyakina arakba naka nenungkarba angerriba akwa yikini-larrkbarjena merra-murra,” ni-yama.

² Aburraja kembirra wurrumurndakakina wurrawinyamba narr-ararikama amakirnda akwurrirra eningaringki-yada. Kembirra nenumin-akumarna Jesus-langwa-manja aringka akwa nen-awiyebajuwa ngarningka dumbala wuburra nibina naruma nubungkawa n-awiyebenuma.

³ Biya ne-yama wurru-murndakakina wurrawinyamba Jesus-uwa, “Wayi! Jerriya nungkuwa Ningkubungkawa WarningiJudiya-langwa warnumamalya?” ne-yama, akwa nenu-marngkajuwama nen-abadakalyakama akwa neni-laburrbajanguma wurrakina nenumukwurra-manja ayarrka-murra-da.

⁴ Eneja kembirra Balida ni-jadinga nakina erreku-wa nuw-ambilyumurru-wa wurruwurrakwulyumida warnumamalya. Biya ni-yama Balida aburruwa-wa, “Wurr-engkirrikiya! Ning-aburangkama ena-langwa

awurruwurrariya nenaka-langwa, akena nara k-akburrangarna-da. Kembirra kinu-wilyakinama nakina yangkwurrangwa nungkwurruwa-wa yik-eningmidini-yada nungkwurramba-langwa neningawurrariya-ma,” ni-yama nakina-da. ⁵ Kembirra Jesus enejukwaba ni-jadinga erreku-wa, nu-wilyakama ngawa ebina amakirnda akwurrirra aringka-manja akwa dibina dumbala n-awiyebenuma. Eneja ni-yama Balida wurrumurndakibinu-wa warnumamalya wurruwurrakwulyumida-wa, “Kwuja! Wunirringka! Naka-bina arakba-da!” ni-yama nakina-da.

⁶ Aburraja wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba akwa wurrukwala warnikumungkakwurraja Neningikarrawara-langwa angalya neni-rringka Jesus-uwa wurrakina akwa ne-yangkarjiyajungwunuma ne-yama, “Wun-ar.dirrena nakina eka-manja...wu! Yikin-ar.dirrena eka-manja ka-mambalinamurra-manja...wu!” ne-yama wurrakina. Eneja Balida ni-yama aburruwa-wa, “Wunu-wilyakina nungkwurrabakiyaba akwa yikin-ar.dirrena eka-manja ka-mambalinamurra-manja! Mena nara-baba ningena k-akburrangarna awurrariya enuwa-manja-da!” ni-yama nakina wurrakinu-wa.

⁷ Aburraja WarningiJudiya warnumamalya namurndaki-yama, “Yirra-langwa ayakwa eningarumuruma ngarraku-makinama neniki-jungwa-langwa nakina, ni-yamamalangwa nakina, ‘Neningikarrawara-langwa Ningenikuwenikba ningena,’ ni-yamama

nakina,” ne-yama wurrakina.

⁸ Eneja n-engkirrika-manja Balida akina ayakwa, kembirra n-akbar.de-ka angwurra, ⁹ akwa ni-lawurrada, nenu-wilyaka Jesus ngarningka arrawu-wa alikiru-wa akwa ni-yama Balida Jesus-uwa, “Amiyambena angalya nungkwa-langwa k-arrangbama?” Akena eneja nara kini-yengbina ayakwa Jesus, ni-yengminjade-ka. ¹⁰ Eneja ni-yama kembirra Balida enuwa-wa, “Miyambena-burra nara e-yengbama ngayuwa-wa? Jerriya ningkeningbala ngayuwa ningena ningubungkawa ning-angkarrijinama angalya akwa nungkwurruwa? Kembirra ki-lyangkuwerribikajungwunama yib-enjungwurrena-murrikba akwa kab-ar.dirrena-murrikba ningkakina eka-manja-da,” ni-yama Balida Jesus-uwa-da.

¹¹ Eneja ni-yama Jesus Balidu-wa, “Y-angkarrijinama ningku-bungkawadinama ngayuwa-manja ningkakina mena-baba Neningikarrawara ngin-akumarnuma ningkubungkawa. Umba eneja nakina nenungkarba nibina nginu-kwama ngayuwa nungkuwa-wa ni-yamama awurrariya-dangwa alyengma nakina,” ni-yama Jesus Balidu-wa.

¹² Yadikina-langwa kembirra eneja Balida neni-ngayindanguma nakina angwurra ken-enjungwurranguma Jesus. Akena aburraja Warningijudiya warnumamalya namurndaki-yangkarjiyajungwunuma wurrakina Balidu-wa akwa ne-yama, “Kin-enjungwurrena-manja ningkakina naka nenungkarba, kembirra yikin-awinyambakeyinama nungkuwa akwa

ngawa nungkwa-langwa nubungkawa Kajara kinalakina-da. Kini-yengbijajungwuna-manja neningerribirra nenumamalya nubungkawa naruma nakina, kembirra nara nakina amin-engkirrikama nakinu-wa nubungkawa Kajara-da,” ne-yama wurrakina-da. Nakine-ka Kajara naruma-dangwa nubungkawa NeningiRawuma.

¹³ Eneja n-engkirrika-manja Balida amurndakakina ayakwa, nenu-wilyaka arakba Jesus ngarningka erreku-wa wurruwurrakwulumida-wa warnumamalya. Biya n-ambarringa Balida eningayakwa-langwamanja angalya. Aburraja narri-ngekburakama akina angalya malarra-murra. Narrum-akumarnuma ajiringka-manja marumuruma malarra miremburemberrbirra. Akine-ka angalya nibina-langwa nubungkawa ni-lyangkuwerribikajungwunuma-langwa warnumamalya-langwa warningabamurrikba akwa wurruwurrariya-murrikba. Yiburuwa-murra ayakwa akina emikirra “Kabada”. ¹⁴ Ngalaja arngkidarrba arakba memerrkuwilyarra. Kembirra mingka-manja mamawura Akwurungkuwarrukwa akina warniki-yakuwerribiki-yada WarningiJudiya warnumamalya aburra-langwa-langwa wurrumuruma. Eneja kembirra ni-yama Balida wurruwurrakwulumida-wa warnumamalya, “Kwurruwa...yi! Nenaka nubungkawa nungkwurra-langwa narumadangwa-da!” ni-yama nakina.

¹⁵ Akena aburraja ne-yangkarjiyajungwunuma Balidu-wa akwa ne-yama, “Wunu-

wardena nakina...wu! Yikin-ar.dirrena ka-mambalinamurra-manja eka arakba...wu!" namurndaki-yama wurrakina. Eneja Balida ni-yama, "Yirri-ngayindena amandangwa ngayuwa kamin-ar.dirrenama nubungkawa nungkwurra-langwa naruma-dangwa eka-manja-na?" ni-yama nakina wurrumurndakakinu-wa warnumamalya. Aburraja wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba neyangkarjiyajungwunuma Balidu-wa akwa ne-yama, "Nuwilyaba-ma ngawa ngakwurra-langwa nubungkawa naruma-dangwa Kajara nakina, umba nara wurribina wurrukuala!" ne-yama wurrakina.

^{16a} Eneja Balida nenu-kwa Jesus aburruwa-wa arakba-da, warnik-ar.darri-yada Jesus wurrakina ka-mambalinamurra-manja eka-da.

Wurrawinyamba nen-ar.dirranguma-langwa Jesus na-mambalinumurra-manja eka

^{16b} Aburraja kembirra wurrumurndakibina wurrawinyamba neni-rndarrka Jesus arakba-da. ¹⁷ Biya nenu-wilyaka arakba angerriba engembu-wa angalya emikirra "Aringka-langwa-manja amadidira", emikirra Yiburuwa-murra "Kalikada". Umba eneja Jesus enabakiyaba ni-ngabukweyina ebina eka warnik-ar.darri-yada wurrawinyamba akina-manja nakina. ¹⁸ Biya yakwujina ngawa nen-ar.dirranga Jesus ebina-manja eka ni-ngabukweyinumurra-manja nakina. Aburnajukwaba narralirrak-ar.dirranguma wunambilyuma wunenungkwarba-kiya

ambilyuma-kiya-manja eka, nuwilyaba nekbuda-langwa-langwa, nuwilyaba nekalyarra-langwa-langwa umba Jesus wilyarra.

19 Biya kembirra narr-akumarna akarrikarra karrawara akina-manja eka nen-ar.dirrangumurra-manja Jesus. Akina akarrikarra Balida n-arrikarranguma. Ne-yama akina, “Naka nenungkwarba Jesus NeningiNejirida Nubungkawa naruma-dangwa WarningiJudiya-langwa warnumamalya.”
 20 Aburraja wurrababurna WarningiJudiya warnumamalya narri-ridimindanguma amurndakakina ayakwa, akwudangwa ngawa-baba nuw-alkayanguma ababurna alikira. Akine-ka akarrikarra nuw-arrikarrijungwunuma eminiminingka-murra ayakwa Yiburuwa-murra iya Ledina-murra iya Kirika-murra.

21 Akena aburraja wurrarumuruma WurruMinida warnungkwarba ne-yama Baliduw-wurrakina, “Nara arrikarruma, ‘Naka nubungkawa naruma-dangwa WarningiJudiya-langwa warnumamalya,’ umba wurr-arrikarrena, ‘Naka nenungkwarba ni-yamama, Ngayuwa ningena ningubungkawa ningaruma-dangwa WarningiJudiya-langwa warnumamalya,’” ne-yama wurrakina Baliduw-wa.

22 Eneja Balida ni-yama, “Akina ngawada. Akina ayakwa ning-arrikarranguma, kuw-ambilyamurra ngawa eningarngkuwilyaba,” ni-yama nakina.

²³ Aburraja nen-ar.dirranguma-langwa Jesus wurrakina wurrawinyamba wurrabiyarbuwa, nenumini-rndirrka kembirra dumbala ena-langwa akwa na-murnduweyina duwilyuwilyaba-wiya. Akwa ngarningka nenumini-rndirrka dingka dadingikarrawara dumbala dingbulirra. ²⁴ Biya na-lyelyimbukweyina wurrakina wurrawinyamba akwa ne-yama, “Nara daka dumbala ngu-kuwarruma, umba ngarru-malyangkeyina ngarr-akwuleyina ngarr-embirrkuwurrena akina biya aki-rringkina ngarrumiyambena aku-wurdiya ak-aburijaja,” ne-yama. Arakburakba-kiya-wiya Neningikarrawara-langwa ayakwa ngalaja nuw-arrikarrijajungwunuma akwa ne-yamama, “Na-murnduweyinumurra dumbala nganyangwa akwa na-malyangkeyinumurra nuw-akwuleyinumura narr-embirrkuwurranguma akina biya narri-rringka wurrumiyambena na-wurdingama nuw-aburijajuma warniki-rndirrka-langwa dadingikarrawara dumbala nganyangwa,” ne-yamama akina ayakwa. Kembirra na-malyangkeyinu-manja wurrakina wurrawinyamba, akina ayakwa na-lyangmandukwunadinuma amandangwa arakba-da.✧

²⁵ Aburraja wurrukwala wurridarringka nuw-alkilkayanga ngawa eka-manja akwudangwa. Jesus-langwa dirndenikba dakina iya dirndenikba-langwa dadiyamarnjadikba iya duwilyaba didarringka dadimikirra Meri, DadinguMakidala dakina, akwa ngawa

✧ 19:24 Emeba 22:18

duwilyaba dingka didarringka dadimikirra ngalajukwaba Meri, dibina dadingiyenikba Kiliyubeja-langwa. ²⁶ Eneja kembirra n-andeya Jesus karrawara-langwa biya neni-rringka nibina nenungkwarba ni-lyelyingminuma nakina-manja, akwa ngawa dirndenikba nen-alkilkayanguma wunalakina yakwujina. Kembirra ni-yama Jesus dirndenikba-wa, “Ngeniyerriya, kirradiyuwangkwa! Nungkwa-langwa arakba nakina naburrena arija-langwi-yada,” ni-yama ngaluwa-wa.

²⁷ Kembirra ni-yengbina ayakwa nakinu-wa nenungkwarba enamba-langwa akwa ni-yama, “Dirndena dakina arakba.” Kembirra yadikina ngawa eneja nanga-wilyaka dakina dirndenikba Jesus-langwa ena-langwu-wa angalya akwa ying-ambilyuma enuwa-manja dadingangkawura. Dirndenikba arakba kembirra dakina nanga-yengbijuwama.

Jesus nu-werrickarrnguma-langwa

²⁸ Eneja kembirra neningma arakba Jesus ni-jerrukwama-langwa warka ena-langwa akwa ni-yama, “Ningi-yakwurra ningena arakba akungwa,” ni-yama. Ni-yengbinu-manja akina ayakwa, kembirra na-lyangmandukwunadinuma Neningikarrawara-langwa ayakwa ebina nuw-arrikarrijajungwunuma arakburakba-kiya-wiya.

²⁹ Ngalaja muwilyaba menarlamba num-ambilyuma yakwujina, numi-lyangburrukwunuma makina alyikarrbuda

ajirrkarnyerra akubibeka. Aburraja narrumanga alingajirra eka wuburra enungkwa akwa narri-lamuranguma wuburra alyukwurramurra akwa narri-ngambajuwa ajirrkarnyerra akungwa akwa narri-ngkajika Jesus-langwawa alyelyikba. ³⁰ Nenu-ngwurrkalyikama nakina. Biya ni-yama, “Ningi-jerrukwama arakba warka nganyangwa,” ni-yama. Kemberra nu-mikarrngaja aringka ena-langwa akwa nu-werrikarrnga arakba-da.

Nuwilyaba nawinyamba nen-ar.dirrangumalangwa Jesus memirrkwura-manja

³¹ Aburraja kemberra wurrukwala warnungkwarba WarningiJudiya na-likena nubungkawu-wa Balida. Biya neni-yengkilabena wurrakina warniki-ngkarrngiyada alakba wurribina-langwa warnungkwarba narra-wardanguma-langwa, akwa warnikilarriji-yada warnumadangkwa ebinalangwa eka, mena Buradi akina. Nawaranguma warnumadangkwa warnikambilyinga akina-manja eka maminakina-manja marringa mibina Jebuda, mena-baba makina mukwurdukwurda-baba mamawura makina MeningAkwurungkuwarrukwa.

³² Aburraja kemberra wurrukwala wurrawinyamba na-likena akwa narri-ngkarrngarnuma alakba nuwilyaba-langwa akwa ngarningka ningka-langwa wunalekbina narra-wardanguma-langwa aburrubukwurruwa Jesus. ³³ Kemberra neni-ngarranga wurrakina

Jesus-uwa, biya nuw-andeya akena neni-
r-ringka nakina ni-jungwuma arakba. Kembang
nara karri-ngkarrngarna alakba ena-langwa.
Engkinyungwurra ngawa numin-ambilyuma.
³⁴ Akena eneja nuwilyaba nawinyamba nen-
ar.darra arakba nakina Jesus memirrkwura-
manja. Kembang akina-wiya ngawa
ngalaja numu-kwularrina merra numi-
jirrkungwurrkwaja akungwa.

³⁵ Eneja nibina-murrada nenungkwarba
yakwujina n-arjijeyuma akwa neni-
rruburringkama ena-langwa-murra menba
biya n-arrikarranguma nakina amurndak-
enena ayakwa kajungwa nungkwurruwa
karnumamalya yik-eningmidini-yada
nungkwurrajukwaba. Eningikalyu-ma enena
umba amandangwe-ka alyangmandukwuna
ena. Neningme-ka ni-larrkbularrkbakinama
nakina enena ayakwa. ³⁶⁻³⁷ Arakburakba-
kiya-wiya nuw-arrikarrijajungwunuma ena
ayakwa Neningikarrawara-langwa. Ne-
yamama akina, “Nara awilyuwilyaba amini-
ngkarrnguma adidira ena-langwa,” ne-
yamama akina. Akwa ena awilyaba engka
ayakwa Neningikarrawara-langwa ne-yamama,
“Wurrakina warnumamalya wurribina nen-
ar.dirranguma nakina, keni-rringkinama enuwa-
wa,” ne-yamama. Kembang arakba alakina-
kiya ayakwa na-lyangmandukwunadinuma
amandangwa.✧

✧ **19:36-37** Exodus 12:46; Numbers 9:12; Emeba 34:20; Jekaraya 12:10

Nen-akumarnuma-langwa Jesus nenumadangkwa medirra-manja

³⁸ Eneja nuwilyaba nenungwarba nenimikirra Jawijiba. NeningiJudiya nakina engemba-langwa angalya Arumudiyalangwa. Biya ni-likenuma nakina Baliduwawa akwa neni-yengkilabenuma kenu-menyada nenumadangkwa Jesus. Nakina Jawijiba nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa enejukwaba akena nara kenu-maka wurrukwalamanja, mena n-akbar.danguma nakina WarningiJudiyalangwa wurrububungkawa. Eneja kembirra Balida ni-lyangkuwama. Biya eneja ni-likena Jawijiba akwa nenu-manga nenumadangkwa Jesus. ³⁹ Umba eneja nuwilyaba ngarningka nenungwarba nenimikirra Nikidima neni-likenuma aburnuwa nibina-murrada ni-likenumurrada Jesus-uwa alyarrngwalyilya. Umba numa-wilyaka makina mababurna mirrijina, 30 kilogrammes. Amangwarra akina ebina nakirruwanjuma eningaba, emikirra mura, akwa ngawa alibina-wiya na-ngwunyurkwa-jeyinuma emikirra akina alawa. ⁴⁰ Kembirra wunalakina nenu-manga nenumadangkwa Jesus, akwa nen-erribina mirrijina akwa nenu-wurumbijuwa neni-lamuranga dumbalamurra. Amukwiyadakina ne-yaminjamamura aburraja WarningiJudiya warnumamalya akiniyada narr-akumarnu-manja warnumadangkwa wurrakina medirra-manja. ⁴¹⁻⁴² Ebina-manja angalya nenu-wardangumurra-manja Jesus, nuw-alkayanguma ngalaja eninganinga eka. Akwa medirra ngarningka makina num-

ambilyuma yakwujina akwudangwa Kalikada-manja. Menikaduwe-ka makina medirra, murn.debirra ngawa num-ambambilyuma. Warnik-akumi-yada warnumadangkwa makina-manja akena nara ambaka. Biya nuw-akwudangwudina arakba akina Jebuda. Aburnaja kembirra wunalakina nen-akumarnuma Jesus nenumadangkwa yakwujina arrawa-manja akwa nenuma-didanga medirra aruma-murra angwarnda.

20

Murn.debirra-langwa medirra

¹ Ngalaja kembirra mambilyuma marringa numi-jerrida. Biya Jandi arakba akina. Na-larrumur.dinu-wiya ambaka buwa-wiya, yinguma-ngarranga Meri DadinguMakidala makinu-wa medirra. Ying-andeya akena yinguma-rringka arakba makina medirra numu-ngwur.dangminuma. Akine-ka angwarnda na-rnjirrkwajungwunuma akwukawura mulirrekbidjину-wa medirra. ² Biya yingilawurrada arakba ying-angkarrinuma dakina ebinu-wa angalya nen-ambilyumurru-wa wunalakina Jayumuna Bida akwa ningka nenikaburrakiyuwa nibina Jesus ni-lyelyingminumurra. Nangalirraku-maka makina-langwa medirra akwa yingi-yama, “Nenu-manguma wurrukwa warnumamalya nenumadangkwa Numikbiyiya-dangwa mangaba-langwa medirra. Dukwa nga-manja nen-akumarnuma nakina-da? Yarningbala

yarna yirra-da,” yingi-yama dakina aburnuwa-wa.

³ Aburnaja kembirra wunalakina Bida akwa ngarningka nakina ningka nenikaburrakiyuwa Jesus-langwa nenu-mirajanga arakba akwa neni-likena aburnajukwaba makinu-wa medirra.

⁴ Nen-angkirreyinuma ngawa wunalakinu...wa. Akena nuwilyaba ngawa ningka-dangwa n-angkarrina angwurra ni-lyengmanguma, biya num-akburranga adinuba-wiya enuwa medirra. ⁵ N-abuluwendinga n-andirrarina akwa nanga-rringka dumbala yakwujina ying-anjalmurrkwuluma akena nara kin-awiyebena nakina. Errekba-manja ngawa n-ambilyuma.

⁶ Kembirra enamba-langwa Jayumuna Bida ni-yar.da arakba yakwujina medirra-manja. Nara kin-ambudidina amiyerra nakina errekba-manja umba nu-warrukwajungwa n-awiyeba makinu-wa medirra. Biya enejukwaba nanga-rringka dibina dumbala ying-anjalmurrkwuluma deyebijeba yakwujina ⁷ akwa ngarningka dingka dadingaringka dumbala ying-anjalmurrkwuluma deyebijeba yingi-lamurijungwunuma.

⁸ Kembirra enejukwaba ningka-dangwa nenungwarba nibina num-akburrangu-murrada mibina medirra adinuba-wiya, n-awiyeba arrawu-wa-da. Nanga-rringka-manja nakina dibina dumbala, kembirra neningma arakba amandangwa Jesus n-enibuduma nakina. ⁹ Akena nara ambaka wurrakina karru-mumiringka-langwa ebina

ayakwa Neningikarrawara-langwa nuw-
 arrikarrijungwunuma arakburakba-kiya-wiya,
 ebina ne-yamamurra kin-enibudinama-langwa
 Jesus. ¹⁰ Kembirra neni-lawurradinuma angalyu-
 wa wunalakina.

*N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus Meri-
 manja DadinguMakidala-manja*

¹¹ Ngalaja Meri ngarningka yingi-
 lawurradinuma mibinu-wa medirra narringa-
 makama-langwa wunalakina-kiya, biya
 yakwujina-wiya ngawa ying-ambilyuma dakina.
 Biya yingu-ngwadina arakba dakina. Ying-
 arjijeyuma ngawa yingu-ngwadungwadinuma
 medirra-manja errekba-manja dakina. Ying-
 abuluwendinga, ying-andirrarina arrawu-
 wa medirru-wa ¹² akena narringa-rringka
 wunambilyuma wunenikumamurikaja-
 kiya Neningikarrawara-langwa. Nen-
 awiyebeyinumurra wunalakina dumbala
 dukwulyadada, akwa yakwujina nen-
 angmakayanguma n-ambilyumurra-manja Jesus
 nenumadangkwa adinuba-wiya, nuwilyaba
 aringka-langwa umba ningka alika-langwa.

¹³ Kembirra neni-yama wunalakina ngaluwa-
 wa, “Nungkuwa! Miyambena-burra ningku-
 ngwadungwadinamurra ningkena?” neni-yama.
 Ngalaja yingi-yama Meri aburnuwa-wa, “Nenu-
 manguma-baba nganyangwa Numikbiyiya-
 dangwa nenumadangkwa. Dukwa ngambu-
 wa nenu-wilyakama nakina? Ningeningbala
 ningena-da,” yingi-yama dakina-da. ¹⁴ Kembirra

yingi-nyakuwarrukwajungwa akwa yingini-rringka Jesus n-arjeyuma yakwujina akena yingin-angkuwabijuwa nibina Jesus.

¹⁵ Eneja Jesus ni-yama, “Nungkuwa! Miyambena-burra ningku-ngwadungwadinamurra ningkena?” ni-yama. “Angkaburra-wa ningkarramin-aburangkinama?” ni-yama. Ngalaja yingi-lyangkiyama dakina numinakina-bu angalya nenungkwarba n-akukwurrājuwama ebina eninganiga eka. Kembirra yingiyama enuwa-wa, “A nungkuwa! Yi-manguma ngayuwa ningenumadangkwa? Yi-maka kembirra angalya ebina y-akumarnumurra-manja, kajungwa ki-likaji-yada akwa kumini-majungwuni-yada kumini-lawurrakajungwuni-yada,” yingi-yama Meri enuwa-wa-da.

¹⁶ Umba eneja Jesus ni-yama ngaluwa-wa, “Adiyuwangkwa!” Ngalaja yinginyakuwarrukwajungwa enuwa-wa akwa yingi-yengba aburra-langwa-murra ayakwa Yiburuwa-murra, “Wa! Rabawuni!” yingiyama. Akina ayakwa ne-yaminamurra “Ningkenikakakirumaka.”

¹⁷ Eneja ni-yama Jesus, “Nara a-lyingama ningena mena nara ambaka-baba kilikena-langwa karrawaru-wa Nungwarrku-wa. Umba likaja dirrbura wurrukwalu-wa warnikabuburrakiyuwa nganyangwu-wa akwa ka-makina ayakwa ena nganyangwa, ‘Kilikajama ningena karrawaru-wa nganyangwu-wa Nungwarrka akwa nungkwurra-langwu-wa Nungwenungwa, nibinu-wa ngawa Neningikarrawara nganyangwu-wa akwa

Neningikarrawara nungkwurra-langwu-wa,' ki-yamina nungkuwa wurrumurndakakina-manja warnumamalya," ni-yama Jesus Meri-wa.

¹⁸ Ngalaja kembirra yingi-likena ebinu-wa angalya nuw-ambilyumurru-wa wurrumurndakibina warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa akwa narringa-maka aburruwamanja yingini-rringkama-langwa Numikbiyiya-dangwa akwa ebina ayakwa ni-yengbinumalangwa ngaluwa-manja-da.

N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus enalangwa-manja warnikabuburrakiyuwa

¹⁹ Bi...ya akini-yada Jandi alyarrngwalyilya nuw-ambilyuma warnikabuburrakiyuwa Jesus-langwa wurruwurrakawura-ma alikira-manja arrawa. Narruwurraki-didikajungwunuma nuw-akbar.danguma-baba wurrububungkawalangwa. Eneja Jesus ni-jadinga adirrariyaba akwa n-arjiyinga wurruwurrakuwilyarra akwa ni-yama, "Yilyurkwa-murra yukwudukwuda wurr-ambilya," ni-yama.

²⁰ Kembirra nenu-wilyakajuwa ayarrka ena-langwa akwa memirrkwura. Aburraja nawerringekburadinume-ka angwurra neni-rringkama-langwa Numikbiyiya-dangwa.

²¹ Eneja Jesus nenu-maka ngarningka akwa ni-yama, "Yilyurkwa-murra yukwudukwuda wurr-ambilya. Wuburra Nungwarrka nginilarrkama enenu-wa angalya, ki-yaminama ngayuwa nganjukwaba ka-larrkajama yikuminu-war.deni-yada warka nganyangwa," ni-yama.

²² Kemberra nenu-bukwa nakina Jesus aburruwa-wa akwa na-murndabala arrirra ena-langwa akwa ni-yama, “Wunu-mena Nenumawurrina Neningikarrawara-langwa.
²³ Yikamini-yakuwabijina-manja awurruwurrariya wurrukwa-langwa, eneja kemberra Neningikarrawara kenumini-yakuwabijinama. Akena nara-manja amini-yakuwabijuma nungkwurruwa awurruwurrariya wurrukwa-langwa, kemberra wurruwurrariya ngawa wurrakina-da,” ni-yama nakina.

*N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus
 Damija-manja*

²⁴ Eneja nakina nenikaburrakiyuwa nenimikirra Damija, nibina wurrumemberrkwa wurrambilyuma-langwa, nara aburruwa-manja kin-ambilya akini-yada ngawa ni-jadinga-manja Jesus yakwujina. ²⁵ Aburraja wurrukwa nenumakama Damiju-wa akwa ne-yama, “Yarna yirra yini-rringkama Numikbiyiya-dangwa.” Eneja ni-yama Damija aburruwa-wa, “Nara-manja a-rringkama yinungwurnda ena-langwa-manja ayarrka ebina baja nenak-ar.dirrangumurra-manja akwa nara-manja yakina-murrada a-lyingama akwa ngarningka nara-manja awiye-bajuma ayarrka nganyangwa ena-langwa-manja memirrkwura, kemberra kamini-kalyikinama kirrakina ayakwa nungkwurra-langwa,” ni-yama nakina Damija.

²⁶ Bi..ya kemberra mamangbala mambilyuma marringa aburraja wurruwurrakawura-murra

nuw-ambilyuma wurrakina warnikabubur-rakiyuwa alikira-manja arrawa, ebini-yada wuburra, Damija aburruwa. Mama nawurrakididikajungwunuma umba ngarningka adirrariyaba ni-jadinga eneja Jesus akwa narjiyinga wurruwurrakuwilyarra akwa ni-yama, “Yilyurkwa-murra yukwudukwuda wurr-ambilya,” ni-yama aburruwa-wa.

²⁷ Biya kembirra Jesus ni-yengbina ayakwa Damiju-wa akwa ni-yama, “W-akuma ayarrka nungkwa-langwa yelakwa akwa yimini-rringka ayarrka nganyangwa akwa wu-lawulawajiya ayarrka nungkwa-langwa akwa w-awiyebajiya edirra-manja memirrkwura-manja. Nara amini-kalyikuma umba eningmidina ngayuwa nin-gena,” ni-yama Jesus Damiju-wa.

²⁸ Eneja Damija ni-yama Jesus-uwa, “Wa! Ngeniyerriya Ningkumikbiyiya-dangwa nganyangwa akwa Ningkeningikarrawara nganyangwa ningkakina-da!” ni-yama Damija Jesus-uwa.

²⁹ Eneja kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Ningk-eningmidina arakba nungkuwa yi-rringkama-langwa ngayuwa. Nara aburraja wurrababurna warnumamalya arringkama ngayuwa umba amandangwa kuw-eningmidinama ngayuwa-manja aburrajuk-waba. Eneja kembirra Neningikarrawara kini-yaminama eninginingaba-wiya aburruwa-manja,” ni-yama Jesus nakina-da.

Miyambena-burra Janjana n-arrikarranguma amurndakenena ayakwa?

30 Eneja Jesus nenuminu-war.danguma ababurna akwala warka arruburrubuda ena-langwa-langwa warnikabuburrakiyuwa akena nara ababurna-langwa kuw-arrikarrijungwuna enena-manja jurra. 31 Akena amurndakenena nuw-arrikarrijungwuna enena-manja jurra kajungwa nungkwurruwa yik-eningmidini-yada Jesus-langwa, nibina nenumini-jirabamalangwa neni-jirrkumarnuma-langwa amalyirra Neningikarrawara neningadinuba-wiya neningadinakba, nibina-langwa Nenikuwenikba Neningikarrawara-langwa. Kemberra yikuwerrikambilya-manja enuwa-manja, karniba yik-ambilyama karningangkawura kirrakina-da.

21

*N-abilyerrikajungwunuma-langwa Jesus
wurrumangbala wurrambilyuma-manja
warnikabuburrakiyuwa*

1 Ambaka-murra eneja Jesus ni-jadingama ngarningka ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa wurrumangbala wurrambilyuma akina-manja angalya emikirra EningiDaburiyeja Akungwa. Aruma akungwa akina angalya. Akine-ka angalya aminambilyuma ekirra, EningiDaburiyeja akwa ngawa EningiKeliliya Akungwa.

2 Aburraja wurrumurndakakina warnikabuburrakiyuwa warnimikirra Jayumuna Bida iya Damija iya Nedeniyela, nibina nenungkwarba numinakina angalya Keyina Keliliya-manja, iya wunambilyuma

nenikuwenikba-kiya Jebediya-langwa, akwa ngawa wunambilyuma wunenungkwarba-kiya.

³ Numa-merrkawiyebu-manja mamawura, eneja kembirra Jayumuna Bida ni-lyangkuwarumanguma akwalyu-wa akwa ni-yama nakina aburruwa-wa, “Ngi-likajama ningena akwalyu-wa. Yiki-yamarrkinama karna? Ngakwurruwa?” ni-yama nakina. Aburraja ne-yama, “Yawa! Ngakwurruwa ngarri-likajama,” ne-yama. Kembirra nuw-ambilyuwar:da akungwa-manja akwa narruma-larrijuwa arakba madirrunwarna meningakwalya makirndirndirrka makina. Akena nara ambaka karru-manga ngawa wurrakina. Ngarningka makina meningakwalya narruma-larrijuwama akena nara ngawada. Ne-yaminjamama ngawa wurrakinu...wa bi...ya ne-kbada.

⁴ Kembirra num-ambijangu-manja mamawura, eneja Jesus n-abalkayukwuna akwudangwa akungwa-manja akena warningbala ngawa nakina Jesus. Ngalaja makina mijiyanga awarrngkakwudangwa 100 metres num-ambilyuma ariba-langwa. ⁵ Eneja Jesus n-ardanga aburruwa-wa. “Kwurruwa...yi! Laka akwalya kirru-manga?” ni-yama nakina. “Nara ambaka!” ne-yama aburraja.

⁶ Eneja Jesus ni-yama, “Wurr-errikba makina meningakwalya mekbuda-langwa-langwa mijiyanga, kembirra kirrakina yiku-menama akwalya,” ni-yama Jesus. Aburraja akinalangwiya ngawa ayakwa ne-yamama wurrakina. Dam! Adirrariyaba numi-ngkubarrnga makina meningakwalya. Ngalaja ababurne-ka akwalya

num-awiyebeyinuma arakba. Nara kembirra karrum-arrkarna wurrakina.

⁷ Eneja kembirra nakina nenikaburrakiyuwa nibina Jesus ni-lyelyingminuma ni-yama Bida-wa, “Nakake-ka Numikbiyiya-dangwa!” Eneja n-engkirrika-manja Jayumuna Bida akina ayakwa, “Nakake-ka Numikbiyiya-dangwa,” kembirra n-awiyeba dadingikarrawara dumbala dibina nang-aburawaka-murrada adinuba-wiya, akwa nu-kuwabijanga akungwa-wa. ⁸ Umba aburraja wurrukwa wurrakina mijiyanga-murra nalikenuma, narrum-arrkarnuma ngawa makina meningakwalya abulalu-wa akungwa mena numi-lyangburrukwuma-baba makina akwalya. ⁹ Kembirra na-kuwabijangeyinumanjanja makinalangwa mijiyanga, narri-ringka angwura mijiyelya-manja. Ngalaja akina yakwujina eningadinakba akwalya akwa damba nuwambilyuma amarnina-manja. ¹⁰ Eneja Jesus ni-yama, “Wayi! Wurru-wilyakina akwala akwalya yangkwurrangwa ebina aduwaba kirru-manguma,” ni-yama. ¹¹ Eneja kembirra Jayumuna Bida ngarningka ni-njawudija mijiyanga-manja akwa num-arrkarna makina meningakwalya ariba-wa. Mama makina numi-lyangburrukwuma umba nara kumi-ngkarrngina. Ngalaja adidirrungwarnawiyeka akwalya 153 awurrakakina nuwawiyebeyinuma.

¹² Eneja Jesus ni-yama kembirra aburruwawa, “Kwa, wurr-alyubarinalangwa!” Aburraja wurrababurna-langwa warnungkwarba nara karri-ngayindanga keni-yengkilabena ke-yama,

“Ningkumiyambena ningkena?” Nara ke-yama mena warningma wurrakina Numikbiyiyadangwa nakina-baba-da. ¹³ Eneja kembirra nilika nakina Jesus n-akumarnumurru-wa ebina damba akwa nenu-kwa. Akwa ngarningka niyamama ngawa akwalya-manja.

¹⁴ Akine-ka arngkabiya-karbiya-ma ni-jadanguma Jesus ena-langwa-manja warnikabuburrakiyuwa n-enibuduma-langwa nakina-da.

Jesus ni-yengbinuma-langwa ayakwa Bida-manja

¹⁵ Aburraja kembirra narri-jerrukwamalangwa Jesus akwa ena-langwa warnikabuburrakiyuwa ebina damba akwa akwalya, Jesus ni-yama Jayumuna Bida-wa, “Jayumuna, ningkenikuwenikba Janjana-langwa, yi-maka! Jerriya wurrangaba aburra na-lyelyingminama yandiyanda ngayuwa-manja umba nungkwaja nungkuwa ningki-lyelyingminama angwurra ngayuwa-manja-na?” ni-yama nakina. Eneja Jayumuna ni-yama, “Yawa marrakba! Nungkwaja ningkeningma ningkena ngayuwa ningi-lyelyingminama nungkuwa,” ni-yama nakina. Kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Yimin-akwurrajina kembirra nganyangwa angaringariya jiba!” ni-yama nakina.

¹⁶ Ngarningka Jesus ni-yama Jayumunuwawa, “Jayumuna, ningkenikuwenikba Janjana-langwa, yi-maka! Jerriya ningki-lyelyingminama ngayuwa?” ni-yama nakina. Eneja Jayumuna ni-yama enuwa-wa, “Yawa marrakba! Nungkwaja

ningkeningma ningkena ngayuwa ningi-lyelyingminama nungkuwa,” ni-yama nakina. Kembirra Jesus ni-yama enuwa-wa, “Yimin-akwurrajina kembirra nganyangwa jiba!” ni-yama nakina.

17 Ngarningka arngkabiya-ka-ma Jesus ni-yama enuwa-wa, “Jayumuna, ningkenikuwenikba Janjana-langwa, yi-maka! Jerriya ningki-lyelyingminama ngayuwa?” Eneja kembirra Bida nu-werrikawarriyada neni-yengkilabenuma-langwa enuwa-manja Jesus arngkabiya-ka-ma ebina ayakwa ni-yamama, “Jerriya ningki-lyelyingminama ngayuwa?” Eneja Bida ni-yama Jesus-uwa, “Ningkumikbiyiya-dangwa, nungkwaja nungkuwa ningkeningma ababurna-langwa. Kembirra nungkuwa ningkeningma ngayuwa ningi-lyelyingminama nungkuwa-manja,” ni-yama nakina. Kembirra ni-yama Jesus, “Yimin-akwurrajina kembirra nganyangwa jiba! 18 Engkirraja! Ebina-wiya ningkambilyu-wiya ningkawurrumukuma, ningki-yaminjamama ningkawiyuwiyebenuma dumbala ningkabakiyaba akwa ningki-likenuma erribirra amurndakibinu-wa ningki-ngayindangumurru-wa ningkakina. Akena ambaka k-eniyuwangkidinamurru-wa nungkuwa, aburraja warningerribirra warnumamalya kab-awiyebajinama dumbala akwa kabu-wilyakinama ebinu-wa angalya naramurruwa a-ngayinduma nungkuwa a-likama umba akini-yada ngawa kabuminilirraku-mambalijinama nungkwa-langwa ayarrka-

kiya. Amandangwa engburingka ayakwa akina!” ni-yama Jesus. ¹⁹ (Ni-yengbinuma akina ayakwa kajungwa ngarna ak-eningmidini-yada adinakba neniki-jungwa-langwa Bida amurndakakina-langwiya ayakwa akwa kembirra ambaka-murra ngakwurraja ngarniki-yangmarnghwaji-yada ngarniki-ngkubarrngaji-yada Neningikarrawaru-wa.) Kembirra Jesus ni-yama Bidu-wa, “Kwa! Yi-yuwarna ngayuwanmanja!” ni-yama nakina.

Jesus ni-yengbinuma-langwa ena-langwa-langwa nenikaburrakiyuwa nibina ni-lyelyingmama-langwa

²⁰ Aburnaja Jesus akwa Bida neni-likenuma wunalakina lukwakwa. Akena Bida n-errikerra akwa neni-rringka nuwilyaba nenikaburrakiyuwa nibina ni-lyelyingminuma Jesus nen-aburrakiyuwarnuma enejukwaba aburnuwa-manja. (Nakina nibina nibina-murrada nenungwarba nibina n-arndadadilyuma akwudangwa Jesus-manja ebina-manja nuw-alyubarinumurra-manja Akwurungkuwarrukwa-langwa aninga akwa ni-yama Jesus-uwa, “Yirrumiyambena yirruwilyaba yika-kwunama nungkuwa wurububungkawu-wa warnungwarba warniku-wardi-yada?” ni-yamama nakina Jesus-uwa.) ²¹ Eneja Bida neni-rringka-manja nakina nenungwarba, ni-yama Jesus-uwa, “A nungkuwa! Kini-yamarrkinama naka?” ni-yama nakina.

22 Eneja Jesus ni-yama Bidu-wa, “Kini-ngayindena-manja ngayuwa naka kin-ambilya-manja neniba yanda-langwa ngawuya ki-lawurradina-manja yangkwurrangwa, nara nungkwa-langwa enena umba waka nganyangwa ningakwukawura-murra-langwa ningen-akwurrajinama-langwa nakina ningena. Nungkwaja kembirra, yi-yuwarna ngayuwa-manja,” ni-yama Jesus.

23 Aburraja wurrukuala warnikabubur-rakiyuwa Jesus-langwa nuw-engkirrika enena ayakwa. Na-lyangkiyama nakina nenungkwarba nara a-jungwuma. Akena Jesus nara akina kini-yama, “Nara a-jungwuma nakina,” umba ni-yamama, “Kini-ngayindena-manja ngayuwa naka kin-ambilya-manja neniba yanda-langwa ngawuya ki-lawurradina-manja yangkwurrangwa, nara nungkwa-langwa enena umba waka nganyangwa ningakwukawura-murra-langwa ningen-akwurrajinama-langwa nakina ningena,” ni-yamama nakina Jesus.

24 Nakina-bina nenungkwarba nibina-murrada nibina kirrenu-makinama nungkwurruwa amurndakenena-langwa-da. Kirrenumin-arrikarranguma ababurna-langwa ayakwa enena-manja jurra. Aduwaba-langwa ngarningma ngarna alyangmandukwuna-wiya amurndakibina ni-yamama nakina.

25 N-ambilyu-wiya neniba Jesus, ni-yamama ngarningka ababurna arruburrubuda warka. Dukwa ningena ngawa-maka k-arrikarrikarranguma ababurna-langwa

awilyuwilyaba-wiya jurra-manja amurndakib-
ina ni-yamama-langwa. Akena nara-maka ebina
angalya ningeniki-lyangburrukwa-langwa
enena-manja angalya angkwulyumidi-yada jurra
k-arrikarranguma-langwa ngayuwa. Ena ngawa.

Anindilyakwa Bible
Portions of the Holy Bible in the Anindilyakwa
language of Australia

copyright © 2019 Bible Society of Australia

Language: Anindilyakwa

This translation is made available to you under the terms of the Creative Commons Attribution-Noncommercial-No Derivatives license 4.0.

You may share and redistribute this Bible translation or extracts from it in any format, provided that:

You include the above copyright and source information.

You do not sell this work for a profit.

You do not change any of the words or punctuation of the Scriptures. Pictures included with Scriptures and other documents on this site are licensed just for use with those Scriptures and documents. For other uses, please contact the respective copyright owners.

2021-11-23

PDF generated using Haiola and XeLaTeX on 11 Nov 2022 from source files dated 27 May 2022

353fd10f-41bb-5083-824e-1419c6ac6abc